

NART

İKİ AYLIK DÜŞÜN VE KÜLTÜR DERGİSİ

ISSN: 1302-2539

Abhazya'nın ebedi güneşi
Vladislav ARDZINBA

ALBINA

sakarya cd. ali nazmi iş hanı 2. kat no: 19-20 Kızılay-Ankara
tel: 0312 435 27 40-0312 435 89 44 info@albinaoptik.com
www.albinaoptik.com

PolarOne[™]
the polarized discovery

NART
BAKATILAR DÖNEN VE DÖNÜS DERGİSİ ISSN: 1302-2539

ISSN 1302 - 2539
Mart - Nisan 2010
Sayı: 72

Yerel süreli yayındır. İki ayda bir yayınlanır

YAYIN SAHİBİ

Kafkas Demekleri Federasyonu adına
CIHAN CANDEMİR

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Cumhur Bal

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Filiz Kaplan

EDİTÖR

Leyla Kandemir

YAYIN KURULU

Adnan Özveri, Behice Bağ, Berat Yıldız,
Erol Aydın, Erol Taymaz, Hakan Eken, Murat
Canlı, Kansu Dinçer, Oğuz Demir,
Ömür Enes, Ö. Aytek Kurlmel,
Özdemir Özbay, Salih Bolat

DANIŞMA KURULU

Cahit Aslan, Çetin Öner,
Murat Pappuşu, Memet Yedic,
Necdet Hatam, Sururi Öğün

GRAFİK TASARIM

Filiz Kaplan, Leyla Kandemir

KAPAK

Nart Dergisi

ABONE ve HALKLA İLİŞKİLER

Leyla Kandemir

BASKI YERİ ve TARİHİ

Ayrıntı Basım Yayın Matbaa San. ve Tic. Ltd.
Şti. İvedik Org. Sanayi Bölgesi 28. Cad.
770. Sok. No: 105
Tel: (0312) 394 55 90-91-92 Ostim-ANKARA
Baskı Tarihi: 30.05.2010

ABONELİK İÇİN

Ziraat Bank. Ernek Ankara Şb.

TL hesabı IBAN no:

TR 02- 0001-0007-6535-5861-4850- 01

Dolar hesabı IBAN no:

TR 72- 0001- 0007 6535-5861-4850- 02

Euro hesabı IBAN no:

TR 45- 0001 0007 - 6535- 5861- 4850- 03

Posta çeki hesap no. 1911687

ABONELİK KOŞULLARI

Yurt içi yıllık: 30 TL

Avrupa yıllık: 30 Euro

ABD yıllık: 40 USD

YAYIN İDARE ADRESİ

Şenyuva Mahallesi, Meriç Sokak, No: 44

Beştepe / ANKARA

Tel: +90(312) 223 51 59

Faks: +90(312) 212 52 40

nartdergisi@kafkasfederasyonu.org

www.kafkasfederasyonu.org

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına
aittir. Dergide yer alan yazı ve fotoğrafların her hakkı
saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla yayınlanabilir.

Bu sayı 2.000 adet basılmıştır

Değerli Okuyucularımız...

Mart ayında büyük bir değerimizi kaybettik.

Abhaz halkının şanlı önderi, ulusal kahramanı, Abhazya - Gürcistan savaşının başkomutanı, Abhazya Cumhuriyeti'nin yeniden varoluş mimarı, bağımsızlığın, özgürlüğün ve modern Abhaz kimliğinin sembolü Vladislav Grigor-ıpa Ardızınba uzun süredir mücadele ettiği hastalıktan kurtulamamaya 4 Mart 2010 tarihinde tedavi gördüğü Moskova'da hayata gözlerini yumdu.

Canlar ülkesi Abhazya'nın ilk devlet başkanı Ardızınba gerek kişiliği gerekse politikalarıyla tüm dünyaya örnek bir liderdi.

Bu büyük kaybımız nedeniyle dergimizin bu sayısının büyük bir bölümünü ve kapağımızı Ardızınba'ya ayırıyoruz.

Hepimizin başı sağolsun.

Ruhun Şad Olsun Ardızınba, Abhazya var oldukça var olacaksın, seni unutmayacağız...

İÇİNDEKİLER

- 3 **Nart Özel Sayfalar** - Vladislav Ardzinba'yı kaybettik..
Ardzinba'nın hayatı..
Sakıncalı sınıftan bir politikacı / *Alexsander Krylov*
Ardzinba'nın cenaze töreni / *Cihan Candemir*
Demeklerimizde Ardzinba anıldı..
Ardzinba'yı uğurlarken... / *Sezai Babakuş*
- 30 **Kitap** - Eskiçağ Anadolu Ayinleri ve Mitleri - Vladislav Ardzinba / *Prof. Dr. Ahmet Ünal*
- 32 **Uzman Gözüyle** - Gürcülerden Çerkeslere Nafile Kur / *Fehim Taştekin*
- 37 **Federasyon'dan** - Faaliyetler, gelişmeler...
- 45 **Araştırma** - Hatti, Hattuş ve Hattuşaş adları üzerine / *An-Ra Ümit Yağan*
- 48 **Röportaj** - Kafkas Spor / *Mole Levent Kaplan*
- 51 **Kitap** - Tarihteki "Hain" Çerkesler / *Nart Dergisi*
- 52 **Araştırma** - Çerkeslerde Atçılık / *Murat Paşu*
- 57 **Kitap** - Üşüyorum - Bekir Aşba / *Hakan Eken*
- 59 **Haber** - Demeklerimizden etkinlikler...

Abhazya'nın ilk Cumhurbaşkanı VLADİSLAV ARDZİNBA'yı KAYBETTİK...

1945 - 2010

Abhaz halkının ulusal kahramanı, Abhazya'nın I. Devlet Başkanı Vladislav Ardzinba, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak, 4 Mart 2010 tarihinde Rusya'nın Başkenti Moskova'da, 64 yaşında yaşama veda etti.

Uzun süredir kronik böbrek rahatsızlığı bulunan Ardzinba, durumunun ağırlaşması üzerine 26 Şubat'ta hastaneye kaldırılmış, sağlık durumundaki olumsuz tablo üzerine de 2 Mart'ta böbrek destek cihazına bağlanmıştı. Ancak tüm çabalara karşın Ardzinba kurtarılamadı.

Abhaz halkının yanı sıra tüm dünyadaki Kafkasyalılar için özel bir anlam taşıyan Ardzinba, yaşamı boyunca Abhazya'nın varoluşu için mücadele verdi. Abhazya'nın tarihi dönüm noktalarından biri olan ve Abhazya'nın zaferiyle sonuçlanan 1992-1993 Abhaz-Gürcü savaşının da başkomutanıydı. Ardzinba, kıt olanaklarına karşın yönettiği ordu ile 410 gün süren savaştan galip ayrılmıştı. O dönemde Türkiye'den Abhazyaya giderek Ardzinba'nın danışmanlığını

yapan gazeteci Sezai Babakuş, Ardzinba'nın böylesine zorlu bir mücadeleden nasıl onurlu ayrıldığını şu sözlerle özetliyor: "Abhazya'nın elinde silah yoktu, cephane yoktu. Ama direnmek için ihtiyaç duyulan iki temel şey vardı: Kararlılık ve cesaret... Kararlılık ve cesaret Ardzinba'nın usta liderliğinde dünyada eşi benzeri görülmemiş bir direnişe, destansı bir özgürlük savaşına dönüştü. 30 Eylül 1993'de Gürcistan işgal kuvvetleri Abhazyadan sökülüp atıldı ve Abhazyayı bağımsızlığa taşıyan süreç başlamış oldu." İşte Ardzinba bu kararlılığı sonucunda bir ulusun onurunu, gururunu ve geleceğini o ulusa armağan etmişti.

Türkiye'deki Çerkeslerin çatı örgütü olan Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED) ve NART dergisi olarak, bu büyük insanı yitirmekten derin üzüntü duyuyoruz. Ardzinba da, halkının özgürlüğü için mücadele eden tüm liderler gibi tarihin onurlu sayfalarında yerini almıştır.

VLADISLAV G. ARDZINBA (1945 - 2010)

ABHAZYA CUMHURİYETİ

Kurucu Devlet Başkanı

Kafkasya'nın yiğit evladı, liderimiz ve kahramanımız
4 Mart 2010 Perşembe günü vefat etmiştir.

Çerkes Halkının acısı büyüktür.
Bağımsız Abhazya'mızın mimarını unutmayacağız,
kalbimizde yaşatacağız.

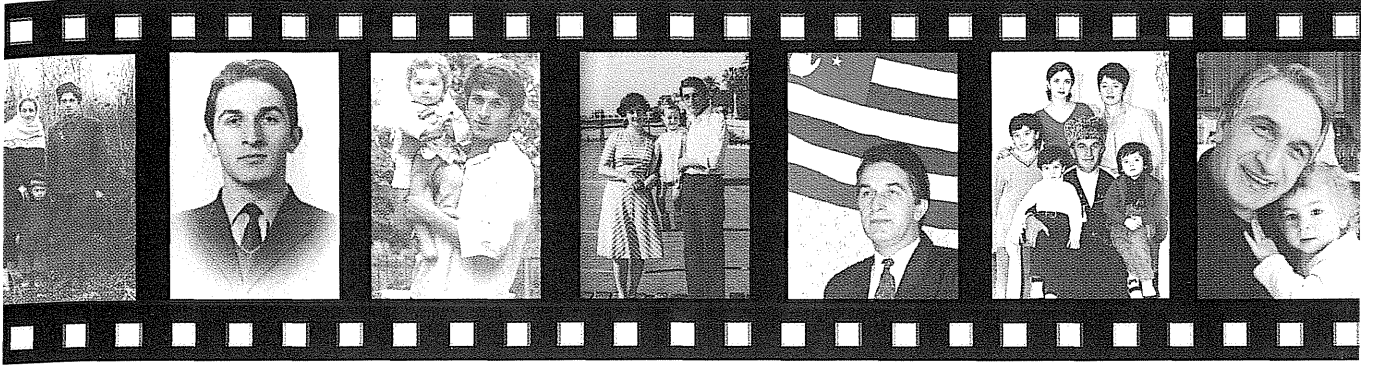
KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU KAFKAS İŞADAMLARI DERNEĞİ

Adana Kafkas Kültür Derneği, Afşin Kafkas Kültür Derneği, Afyon Kuzey Kafkasya Kültür Ve Dayanışma Derneği, Alanya Kafkas Kültür Derneği, Ankara Kafkas Derneği, Antalya Kafkas Derneği, Aydın Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Balıkesir Kafkas Derneği, Bandırma Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Biga Kafkas Kültür Derneği, Bilecik Kafkas Kültür Derneği, Bodrum Kuzey Kafkas Derneği, Bolu Kafkas Derneği, Bozüyük Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Bursa Kafkas Derneği, Çorum Kafkas Derneği, Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Eskişehir Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği, Gökşun Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Gönen Kafkas Kültür Derneği, Inegöl Kafkas Adige Kültür Derneği, İstanbul 1864 Kafkasyalılar Kültür Derneği, İstanbul Kafkas Kültür Derneği, İstanbul Uzunyayla Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul Bahçelievler Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği, İzmir Kafkas Derneği, İzmir Kuzey Kafkasyalılar Kültür, Sanat Ve Eğitim Derneği, Kahramanmaraş Kafkas Kültür Derneği, Karacabey Kuzey Kafkasya Kültür Derneği, Karadeniz Ereğli Kafkas Kültür Derneği, Karlı Köyü Kafkas Kültür Derneği, Kayseri Kafkas Derneği, Kırıkkale Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Kocaeli Kafkas Derneği, Kütahya Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği, Manisa Kafkas Derneği, Mersin Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Merzifon Kafkas Derneği, Mustafa Kemal Paşa Kafkas Kültür Derneği, Nazilli Kafkas Derneği, Reyhanlı Kafkas Derneği, Sakarya Kafkas Kültür Derneği, Samsun Kafkas Derneği, Sinop Kafkas Derneği, Sivas Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Soma Kafkas Kültür Derneği, Söke Kafkas Derneği, Şuluova Kuzey Kafkas Kültür Derneği, Sungurlu Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği, Susurluk Kafkas Derneği, Şarkışla Kafkas Derneği, Terme Kafkas Derneği, Tokat Kafkas Kültür Derneği, Turhal Kafkas Kültür Derneği, Vezirköprü Kafkas Kültür Derneği, Yalova Çerkes Birliği Kültür ve Yardımlaşma Derneği, Uzunyayla Kültür ve Dayanışma Derneği - Kayseri

Federasyonumuz (KAFFED) ve Kafkas İşadamları Derneği (KAFİAD) Abhazya'nın kurucusu ve ilk devlet başkanı Vladislav Ardzinba'nın vefatı ile ilgili 07.03.2010 Pazar günü Hürriyet Gazetesi'ne ilan verdi

VLADİSLAV GRİGOR-İPA ARDZINBA..

14 Mayıs 1945 tarihinde Abhazy'a'nın başkenti Sohum'a birkaç kilometre uzaklıktaki Eşera köyünde doğdu. 1966 yılında, Sohum A.M Gorkovo Pedagoji Enstitüsü Tarih Bölümü'nü bitirdi. 1969-72 yılları arasında Moskova'da SSCB Ortadoğu Medeniyetleri Bilim Akademisi Doğu Bilimleri Enstitüsü'nde yüksek lisans yaptı.

Ardzinba uzun yıllar S.Petersburg ve Moskova'da Doğu Bilimleri Enstitüsü'nde çalıştı. Hattiler ve Hititler başta olmak üzere Orta Doğu medeniyetlerinin, tarih, kültür ve inançlarını inceledi. Çalışmalarında Küçük Asya halklarının kültürlerini ve Abhaz (Apsuva) dilinin problemlerini ön planda tuttu. 1987 yılında SSCB Bilimler Akademisi Enstitüsü'nde Eski Doğu Kültürü ve İdeolojisi bölümünün müdürü oldu. Yine aynı yıl Sohum'a dönen Vladislav Ardzinba, Dimit Gulia'nın adını taşıyan Abhazy Dili Edebiyat ve Tarihi Bilimler Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü görevine getirildi.

1988 yılında milletvekili sıfatıyla Abhaz Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Yüksek Konseyi Kuruluna, 1989 yılında Özerk birimlerin devlet ve yasal statüsü konuları için kurulan alt komite başkanlığına ve SSCB Yüksek Konseyi üyeliğine, 1990 yılında da Abhazy Yüksek Konseyi Başkanlığına seçildi. 1992 senesinde Gürcü işgalcilerin Abhazy'a'ya saldırması ile V. Ardzinba Devlet Savunma Komitesi Başkanı oldu. Abhaz halkının özgürlük savaşına önderlik etti. 1993 senesi 30 Eylül'ünde Abhazy Ardzinba'nın önderliğinde savaştan zaferle çıktı.

26 Kasım 1994 tarihinde Vladislav Grigor-İpa Ardzinba Abhazy'a'nın ilk Devlet Başkanı seçildi. 1999 yılında yapılan seçimlerde büyük çoğunluğun oyuyla tekrar devlet başkanı seçilen Ardzinba 2005 senesine kadar Devlet Başkanlığı görevini sürdürdü.

Kronik böbrek rahatsızlığı bulunan Ardzinba, 26 Şubat 2010 tarihinde rahatsızlığının artması sebebiyle hastaneye kaldırıldı, 2 Mart 2010 tarihinde böbrek destek cihazına bağlandı. Tüm çabalara rağmen 4 Mart 2010 tarihinde vefat etti ve kendisi için düzenlenen devlet töreninin ardından 9 Mart Salı günü doğduğu köy olan Eşera'da toprağa verildi.

Babası, annesi, eşi ve kızı da tarihçi olan Tarih Bilimleri Profesörü Ardzinba Abhazy Bilimler Akademisi üyesi, Adıge Uluslararası Bilimler Akademisi üyesi ve 1995 tarihinden beri de Kandrof onur üyesiydi.

Abhazy Devleti, "Onur ve Şan", "Abhazy Kahramanı" ve Güney Osetya Devleti yüksek madalyası "Onur Madalyası" sahibiydi. Kırkın üzerinde bilimsel yayının sahibi olan Ardzinba'nın Eski Çağ Anadolu Ayinleri ve Mitleri isimli bilimsel kitabının Türkçesi Kafkas Araştırma Kültür ve Dayanışma Vakfı tarafından yayımlandı. Bu eserde Hatti-Hititler döneminde yapılmakta olan çok sayıda ayinin uygulama detayı ve bu detaylar arasında yer yer Kafkas halklarına ait (Hattilerin) geleneksel yaşamdan kesitlerin mukayesesi yapılmaktadır.

Sakıncalı Sınıftan Bir Politikacı

ALEXANDER KRYLOV

Bu sabah, Viladislav G. Ardzinba'nın 65 yaşında Moskova Merkez Klinik Hastanesi'nde öldüğü duyuruldu.

Vladislav Ardzinba, yıllarca Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi - Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nde çalışmış mükemmel bir bilim adamıydı. Uzmanlık alanı küçük Asya'nın en eski halkı olan ve Abhaz-Adıge dilleriyle olan akrabalığı tartışılan Hatti'lerdi. Bu konuyu, "Antik Anadolu'nun ritüel ve mitleri" hakkında yazdığı makalesi ile doktora tezini savundu.

Asla bir kariyer adamı olmadı. Sovyetler döneminde Hititoloji'ye adanmış bilim adamlığından talihin zorlamasıyla politikaya atıldı. Kaderin ona biçtiği role soyunması Abhaz halkı için inanılmaz büyüklükte bir şanstı. Ardzinba, trajik zamanlarda ulusunun lideri olarak ortaya çıktı.

Sıradan bir politikacı değildi. Ağırbaşlı ve zeki ama zor durumlarda ulusal çıkarlara ulaşmak adına kararlı bir şekilde gerekli önlemleri alabiliyordu. Aynı zamanda "Sakıncalı" kategoride bir politikacıydı. 1994 yılında Rusya'nın Çeçenya politikası karşısında durdu. İlk Rus Çeçen savaşında sorunun farklı yollardan çözülebilemesi için arabuluculuğa soyundu. Ama bu yıllarda Yeltsin'in liderliğindeki ülkede bu türden bir anlaşmazlık kabul edilemezdi, Kremlin, Yeltsin'in emriyle Abhazyaya sınırlarını kapatarak birkaç yıl sürecek ablukayı başlattı. Bugün Grigoryeviç Ardzinba'nın tutumundaki doğruluk ise herkesçe kabul edilmektedir.

Rahatsızlığının süreci ise hala şüphelidir. 1997'de Gürcistan'la görüşmeler için Tiflis'e uçmuştu, kendisini Pitsunda'da gördüğümde

Beria'nın evinde Abhaz lider Nestor Lakoba'nın 1936 yılında nasıl zehirlendiğini hatırlattığımda şaka yoluyla "Vladislav, ümit ederim bir şeyler yememişsindir?" diye sataştığım zaman neşesizce omuzlarını silmişti.

Tiflis'i ziyaretinden kısa bir süre sonra sağlığında bazı problemler baş gösterdi. Bu şüpheli bir durumdu ve zehirlenme ihtimallerini kuvvetlendiriyordu. Bu arada, Tiflis ziyaretinden kısa bir süre sonra güvenlik sorumlusu aniden öldü.

Modern tıbbın bilmediği şey, çeşitli gizli servislerce bazı maddelerin bileşenleriyle güçlü ve doktorların bile tanı koymasını zorlaştıracak kimyasalların Vladislav Grigor-ıpa'nın rahatsızlığına sebebiyet verebileceğidir.

Ekim 2008'de Vladislav Grigor-ıpa'yı son kez gördüm. Birkaç yıldır görüşmemiştik ve rahatsızlığının etkileri gözle görülmekteydi. Yaşlı gözleri parlaktı, zihni mükemmel bir şekilde açıktı ama konuşması ve hareketlerindeki farklılık fark edilmekteydi. Abhazyaya'nın sorunları hakkında uzun bir görüşme yaptık. Ülkenin geleceği ve Abhaz halkının kurtuluşu Rusya'nın cumhuriyeti tanımasıydı. Ama bu tanımanın olumsuz sonuçları üzerinde de durduk. Küreselleşmenin onlarca değil, yüzlerce küçük ulus üzerinde yapabileceği olumsuz sonuçları açıktı ve Abhaz halkının sorunlarının Rusya'nın tanınmasıyla yok olmayacağı aksine daha ciddi önlemler alınması gerektiğinin farkındaydı.

Son görüşmemizde Abhazyaya'nın sorunlarının çözülmüş olması en büyük dileğiydi. Ümit edelim ki politik mirasını devralanlar bu problemleri çözmekte başarılı olsun ■

Rusça'dan İngilizce'ye çeviri: Abkhaz World / Disa Wurdem
İngilizce'den Türkçe'ye çeviri: Nart Dergisi / Çetaw Nart Atalay

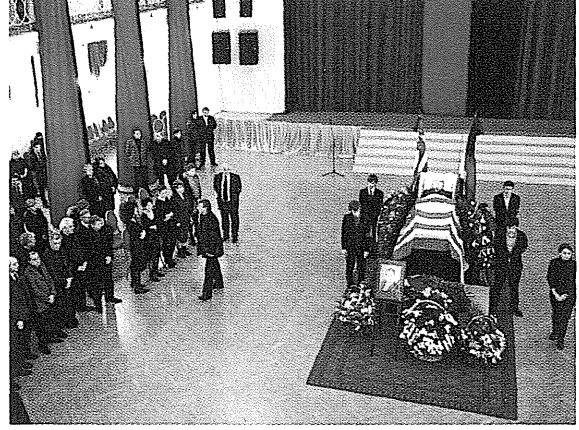
Ardzinba'nın Cenaze Töreni

CIHAN CANDEMİR

Abhazy'a'nın bağımsızlık savaşının lideri ve birinci Cumhurbaşkanı Sayın Vladislav Ardzinba'nın ölüm haberini Ürdün'de öğrenmiş ve çok üzülmuştüm. Sayın Ardzinba'yı ölümünden tam bir yıl önce 3 Mart 2009 tarihinde evinde KAFİAD Başkanı Sayın Erol Özel ile birlikte ziyaret etmiştik. Bizleri hasta olarak kabul etmiş çok güzel mesajlar almıştık. Zor konuşabilmesine rağmen bize birlik, beraberlik mesajları veren, kendi bahçesinden topladığı meyvelerden yaptığı içkiyi ikram edip benden Adıgece kadeh kaldırmamı isteyen Sayın Ardzinba'dan müthiş etkilenmiştik. O gün tekrar kanaat getirmiştik ki sonradan lider olunmuyor, lider doğuluyordu. Tanrı bu vasfı seçilmiş kullarına veriyor ve bu nitelikte zor zamanlarda ortaya çıkıyordu". Sayın Ardzinba bizi öylesine etkilemişti ki ölüm haberini duyduğumda çok üzölmüş, cenaze töreninde bulunamama endişesi uykumu kaçırmıştı. Çünkü cenaze töreni Salı günü yapılacaktı. Benim ise Türkiye'ye dönüşüm Cuma günü olacaktı ve Rusya vize de yoktu. Ayrıca törene yetişmek için en geç Pazartesi sabahı yola çıkmamız gerekiyordu ve bir tek Krasnodar üzerinden gidiş mümkündü. Daha da kötüsü bir ay öncesinden programlanmış bir Özbekistan seyahatim söz konusu idi.

Cuma öğle saatlerinde Ankara'ya indiğimde önce Özbekistan seyahatimin ertelendiğini duydum. Geriye vize almak sorunu kalmıştı. Cuma günü elçilik saat 10.00'da müracaatları almış ve '8 Mart Dünya Kadınlar Günü' nedeniyle tatil hazırlığına başlamıştı. Elçilikteki tanıdıkları aradık ve saat 14.30'da pasaportumla müracaat etme imkanı tanındı. Saat 16.30'da vize çıkmıştı ve dualarım kabul olmuş, işlerim rast gitmişti.

Arkadaşım KAFİAD Başkanı Erol Özel ile Pazar akşamı 18.30'da İstanbul'a oradan da

saat: 23.00'de Krasnodar'a oradan da saat: 08.00 uçağıyla Soçi'ye uçtuk. 45 dakikalık yolculuktan sonra Soçi'ye vardık ve oradan bizi karşılayan arkadaşlarımızla Sohüm'a geçtik. İlk işimiz otele gidip bir süre dinlenmek oldu. Doğruca Sayın Ardızınba'nın evine gittik. Kalabalık evin önünde toplanmıştı ve gelenler sıraya geçiyor, gruplar halinde yukarıya taziyeye eve alınıyordu. Biz de sıraya geçtik, yaklaşık 10 kişilik grup halinde yukarıya çıktık. Biz çıkarken bizden önceki gruplar aşağı iniyordu. Eve girdiğimizde, Sayın Ardızınba ile bir yıl önce görüştüğümüz salonda, hemen hemen oturduğu aynı yerde bu defa tabutu duruyordu. Tabutunun içinde ise yüzü açık şekilde o güzel insan yatıyordu. Evin içi ve tabut çevresi siyah giysili kadınlarla dolu idi. Kadınlardan bir tanesi ise ayak ucunda ağıtlar söylüyor, cenazeyi elleriyle okşuyordu. Biz girdiğimizde Abhazca "Bak seni ne çok sevenler var, hepsi geldiler" dediğini tercüme ettiler. Cenazenin başucunda duran eşi biraz daha yanışmamızı söyledi. Sayın Ardızınba'nın tabutuna degecek kadar yanıştık. Ben içimden dua ettim. Bu merasim bütün gün devam etti. Çıktıktan sonra da kapı önünde sıra halinde duran yakınlarının önünden başımızı eğerek geçtik. Tören süresince tokalaşma, öpüşme olmadı.

Akşam üzeri yıllarca onunla çalışan, korumalığını yapan arkadaşımız İbrahim geldi. Bir hoca bulmak için telefonlar etti. Sayın Ardızınba ölümünden önce Türkiye'den hediye edilen bir Kur-an'ın ölümünden sonra okunup ailesine teslim edilmesini vasiyet etmiş. İbrahim bu vasiyetini yerine getirmek için koşturuyordu. Gece bu merasim de yapıldı.

Bizler sabah 08.00'de evinin önüne geldik. Çiçek tarlasına dönen evinden tabut çıkartıldı ve bir arabaya konuldu. Genç kızlar önde yol boyu çiçekler atarak, si-

yah bant bağlanmış bayraklar ve resimlerini taşıyan gençler eşliğinde cenaze şehir merkezindeki tiyatro binasına getirildi. Yol boyunca ağlayan insanlar ve korteji izleyen binlerce insan eşliğinde merasim yerine gelindi. Cenaze binaya alındı, kısa bir hazırlıktan sonra insanlar tiyatro binasının bir kapısından girip, cenaze önünde kısa bir saygı duruşundan sonra diğer kapıdan dışarı çıkmaya başladılar. Bu geçit saatlerce sürdü. Bu arada Rusya'dan gelen birçok arkadaşımızı da gördüm. Sadece Abhazya'dan değil Kafkasya'nın her yanından insanlar törene katıldılar. Tüm bu geçit resminin hiç bir taşkınlık olmadan, son derece ağırbaşlı bir biçimde geçtiğini söylemeliyim. Biz geçtikten sonra salonda kaldık ve töreni izledik.

Öğleden sonra ise konuşmalar yapıldı, cenaze defnedileceği Sayın Ardızınba'nın doğduğu köy Eşara'ya götürüldü. Defin alanını dahi kendisi önceden hazırlamış, mütevazı bir mezar vasiyet etmişti. Biz Erol bey ile aynı yoldan Türkiye'ye geri dönmek zorunda olduğumuzdan, öğleden sonraki bölümüne katılmadık. Cenaze töreni sırasında Abhazya Başbakanı Sayın Sergey Şamba ile görüşme olanağımız oldu. Saat 14.00 sırasında Sohüm'dan ayrıldık.

Bu büyük lider ve güzel insan'ın cenaze törenine katılmış olabilmekten dolayı kendimi şanslı addediyorum. Mekanı cennet olsun. Tüm Çerkes toplumunun ve Abhazya'nın başı tekrar sağ olsun ■

Abhazya Eski Devlet Başkanı Vladislav Ardzinba anısına Abhazya Devlet Başkanı Sergey Bagapş'dan Bildiri

Bugün, Abhazya önemli kurucularından birisini kaybetti. Vladislav Ardzinba 1992 yılında Abhazya'yı özgür kılmış ve ülkemizde gururu, verimliliği ve vatanseverliği yerleştirmiştir. Abhaz halkına hizmeti sınırsız, onların refahına bağlılığı tamdı. Tüm Abhazya ve diaspora, Başkan Ardzinba'yı her zaman ileri görüşlü, şefkatli, ülkesini bağımsız dünya ülkeleri arasında görme konusuna olan tutkusu ile hatırlayacaktır. Her birimiz onun hayallerini gerçekleştirmek üzere çalışırken onu sık sık anacağız. İçten taziyelerimizi sevgili eşi ve kızına sunuyor, dualarımıza devam ediyoruz. Vladislav Ardzinba, Abhaz halkının gönüllerinde sonsuza kadar yaşayacaktır ve gelecek nesiller de bize hediye ettiği, kaderimizi şekillendiren bağımsızlığa her zaman minnet duyacaklardır.

Sergey Bagapş

Abhazya Devlet Başkanı

4 Mart 2010

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'dan Abhazya'ya Başsağlığı Mesajı

Sayın Sergey Bagapş

Abhazya Cumhurbaşkanı

Abhaz ulusunun önderi, Abhazya'nın ulusal kahramanı, Abhazya kurucu ve ilk Devlet Başkanı Vladislav Ardzinba'nın vefatını büyük bir üzüntü ile öğrendim.

Hiç kuşku yok ki, yaşamını yitiren Ardzinba da, halkının, ulusunun özgürlüğü için mücadele eden tüm liderler gibi tarihin onurlu sayfalarında yerini alacaktır.

Abhaz halkının yanı sıra tüm dünyadaki Kafkasyalılar tarafından da saygı ve sevgiyle anılacak olan Ardzinba'ya rahmet, ailesi, yakınları ve tüm Abhaz halkına başsağlığı dilerim.

Deniz Baykal

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı

Prof. John Colarrosso'dan Ardzinba İçin Mesaj...

Abhazya'nın Cumhurbaşkanı olmadan önce ve bu görevi boyunca onu tanımış olmak benim için bir ayrıcalıktı.

Cesur ve güçlü, aynı zamanda dost canlısı ve oldukça zeki bir adamdı. "Sempatik" birisiydi: onunla ilk karşılaşmam 1990 yılında Londra'da bir konferansta oldu. Slava Cihirikba ve başka bir Abhazla birlikte bütün akşam bir şeyler içmiş, dilbilimcilerin bazen yaptığı gibi, birbirimize tekerlemeler söylemiş ve uykusuzluktan yıkılincaya kadar gülmüştük. O zamanlar dilbilim kariyerine politika için son vermiş bir Duma üyesiydi.

İki yıl içinde Abhazya'nın cumhurbaşkanı olacak ve savaş kriziyle yüz yüze kalacaktı. İrade gücü ve mükemmel bir liderlik sayesinde Abhaz ulusunu yok olmaktan kurtardı. Savaş meydanında ölmüş gibi kendisini halkına adadı.

Gerçek bir kahramandı. Asla unutulmayacaktır. Adı Abhazlar dünyada varolduğu sürece sevgili ülkesinin adıyla birlikte yaşayacaktır....

Bir dahaki yemeğimde onun hatırasına bir kadeh kaldıracağım. Hepimiz böyle yapmalıyız.

Prof. John Colarrosso

Ankara Kafkas Derneği Gençlik Komisyonu Vladislav G. Ardzinba'yı anma töreni düzenledi...

6 Mart 2010 tarihinde Ankara Kafkas Derneği Gençlik Komisyonu tarafından, 4 Mart 2010'da vefat eden Abhazya'nın kurucu devlet başkanı Vladislav Ardzinba için anma töreni düzenlendi.

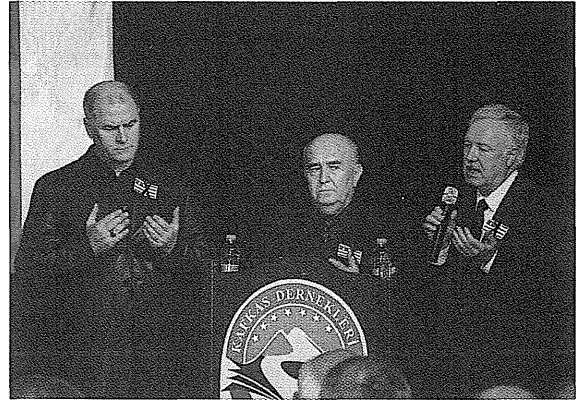
Törenin açılış konuşmasını yapan Ankara Kafkas Derneği başkanı Yaşar Aslankaya yaşadıkları derin üzüntüyü ifade ettikten sonra "Ona ne mutlu ki ülkesi özgür, bağımsız. Allah ülkesini seven tüm insanlara böyle ölüm nasip etsin" diyerek sözlerini bitirdi. Derneğimizin saygıdeğer büyüklerinden İsmet Boran ve Fahri Huvaj'ın dualarının ardından saygı duruşu ve Abhazya milli marşına geçildi. Tören, Abazaca ağıt eşliğinde Ardzinba'nın fotoğraflarından oluşan slayt gösterimi ve hayatından kesitlerin anlatılmasıyla devam etti.

KAFFED genel koordinatörü Cumhur Bal yaptığı konuşmada Ardzinba ile nasıl tanıştığını anlatarak onun ileriye gören, iyi durum değerlendirmesi yapan, halkını her şartta iyi motive eden gerçek bir önder ve lider olduğunu söyledi. "Abhazya Gürcülerin işgaline uğradığında ne bir askeri ne de bir tek silahı vardı. Ancak Abhaz halkının direnme ve mücadele etme kararlılığını gören Ardzinba Gürcistan'a karşı savaşma kararı alarak halkını yok olmaktan bağımsız devlet olmaya taşımıştır" diyen Bal, "Ardzinba tüm Çerkes halkının iyi anlaması, iyi değerlendirmesi ve açtığı yoldan ilerlemesi gereken gerçek bir önderdir, liderdir ruhu şad olsun" dedi.

KAFFED genel başkanı Cihan Candemir de yaptığı konuşmasına, törenin başlangıcında Ardzinba için Adıgece dua eden Fahri Huvaj'a teşekkür ederek başladı ve "Ardzinba hasta yatağında bizi kabul etti, Adıge - Abhaz kardeşliğini anlattı, benden Adıgece hoh yapmamı istedi" diye devam ederek, Adıge - Abhaz kardeşliğini vurguladı. Ardzinba'nın gerçek bir lider olduğunu, örnek alınması gerektiğini söyledi.

Anma töreni söz alan büyüklerimizin yaptığı konuşmalarla devam etti.

Fahri Huvaj da konuşmasında Vladislav Ardzinba'nın gerçek bir lider olduğunu örnekleriyle anlattı. Kesinlikle örnek alınması gereken bir kişi olduğunu vurgulayarak asla unutulmaması gerek-

tiğini sözlerine ekledi. Ankara derneğinin eski başkanlarından Aslan Arı ve thamaderimizden Saim Tuç'un da Ardzinba'nın vefatından duydukları derin üzüntüyü ifade etmelerinin ardından tören sona erdi.

Haber: GençNART - Dışeps Apış - Sine Handan Güngör / Fotoğraflar: Hatko Yusuf

KAFFED üye derneklerinde Ardzinba için anma toplantıları düzenlendi, taziye defterleri açıldı...

KAFFED üye dernekleri 4 Mart 2010 tarihinde hayatını kaybeden Abhazya'nın ilk Devlet Başkanı Ardzinba için anma toplantıları düzenlediler. Saygı duruşu ile başlayan toplantılarda Ardzinba'nın fotoğraflarından oluşan slayt gösterileri yapıldı. Ardzinba'nın ardından duygu ve düşünceler paylaşıldı, dualar okundu, anılar anlatıldı. Ayrıca demeklerimizde birer taziye defterleri açılarak hemşehrilerimizin bu defterlere duygu ve düşüncelerinin yazılması sağlandı. Demeklerimizin bulunduğu illerdeki yerel gazetelere vefat ilanı verildi. Ardzinba'nın vefatı Türkiye diasporasında üzüntü ile karşılandı.

Kayseri Kafkas Derneği

Sakarya Kafkas Kültür Derneği

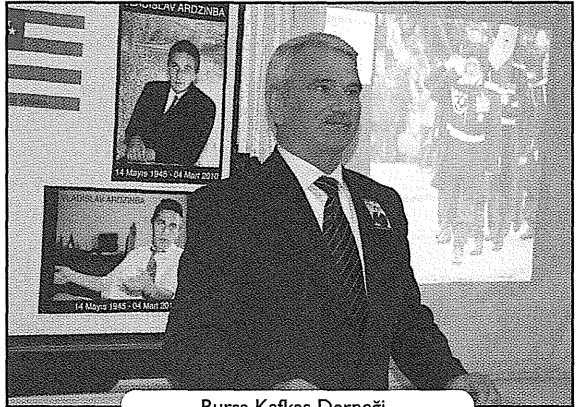
İstanbul Kafkas Kültür Derneği

Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği

Çorum Kafkas Derneği

Bursa Kafkas Derneği

Abhazya'nın ilk Cumhurbaşkanı **ARDZINBA'yı uğurlarken...**

■ SEZAI BABAKUŞ

4 Mart (2010) sabahı, Vladislav G. Ardzinba'nın öldüğü haberi ile uyandığımda güçlü bir zembereğin harekete geçirdiği mekanik misali giyindim, dışarı çıktım, Anadoluhisarı'nın Göksu-Küçüksu derelerinin Boğaz'a ulaştığı yayda voltalamaya başladım. Küçüksu Kasrı kenarından gözlerimi denizin, düşüncelerimi zamanın akışına bıraktım.

Bir sigara tellendirip efkarımı Velimir Hlebnikov'un dizeleriyle üfledim;

"Yıllar, insanlar ve halklar akarsu gibi
Ebediyete akıp gözden kayboluyorlar.
Kâinatın esnek aynasında
Yıldızlar balık ağı, balıksa bizler
Tanrılar, karanlıktaki hayaletlerdir."
Velimir Hlebnikov-1915

Şair, tam da o anki duygu - düşünceme tercümandı. Evet, yıllar, insanlar ve halklar akarsu gibiydi. Ve akıp gidiyorlardı. Ve Ardzinba, tarihe büyük bir çentik atarak ebediyete akıp gidiyordu...

???

Yirmi yıl geriye...

Ardzinba'yı, 20 yıl kadar önce Abhazya'yı ilk ziyaretimde tanıdım. O zaman, ekonomi editörü olarak çalıştığım Hürriyet Gazetesi adına, Türk-Sovyet Karma Ekonomi Konseyi toplantılarını izlemek üzere Moskova'ya davet edilmiştim. Genel Yayın Yönetmeni Çetin Emeç'den 1 hafta ek izin koparmış, Moskova programı

sonrası, Sovyet Yazarlar Birliği'nden Radi Fiş ve Vera Feyenova'nın yardımları ile Abhazya'ya gidebilmişim. Gorbaçov'un "glasnost" ve "perestroyka" fırtınası devam ediyordu ya, yine de 23 Ekim 1989'da, Moskova'dan bir uçağın diğer yolculardan tecrit özel bölümünde, bir başıma yolculuk ederek Sohum'a ulaşmışım. 130 yıl sonra anavatanla kuçaklaşmanın coşkusu,

doğal güzelliğın ve 87 derecelik "çaça"nın sarhoşluğu, akrabalar, yazarlar, şairler, parlamenterler, bakanlar derken, 27 Ekim günü, Abhazyaya Tarih ve Bilim Enstitüsü Başkanı (1988'de bu göreve seçilmişti) ve SSCB Halklar Meclisi üyesi (Bagrat Şinkuba ve Fazıl İskender ile birlikte 1989'da Abhazyaya'yı temsilen seçilmişti) V.G. Ardzinba'nın odasındaydım.

Moskova'da Sovyetler Birliğı Bilim Akademisi Doğıu Bilimleri Enstitüsü'nde Orta Asya tarihi ve kültürü üzerine doktora yapmış, 40'dan fazla bilimsel çalışmaya imza atmış bir akademisyenken o yıl Sovyetler Birliğı'ni sarsan ve Abhazyaya'yı da içine alan büyük değışimin anaforunda politikaya sürüklenmişti. Abhazyaya'da tanıdığım kişiler içinde en etkileyici olanıydı ve hiç kuşku yok ki herkesten bir adım öndeydi.

Eski Sohum Limanı'na bakan Enstitü binasındaki ofisinde 4 dilin (Abhazca, İngilizce, Rusça Türkçe) harmanlandığı 1,5 saate yakın görüşmemizde, o Abhazyaya'nın ve Abhazyaya'dakilerin ahvalini anlattı, ben de Türkiye'nin ve Türkiye'dekilerin... Ardzinba'nın 'etnik content'nde Türklük vardı. Annesinin baba tarafı Abhazlaşmış Türktü, Osmanlı'dan kalan...

Abhazyaya kritik bir sürece girmişti. Sovyetler dağılıyordu ve yerine neyin konacağı henüz belli değildi. Gürcistan'da Abhazyaya'yı ilhak heveslisi milliyetçiler Zviad Gamsahurdiya öncülüğünde güç kazanıyordu. Kısa süre önce, 1000 kadar milliyetçi Gürcü militanın Abhazyaya'ya saldırısı 16 kişinin öldüğü çatışmalarla püskürtülmüşti. 3-4 ay içinde Abhazyaya'da parlamento seçimleri yapılacaktı ve Ardzinba, Abhaz ulusal hareketi Aydgıllara (Birlik) tarafından öne çıkarılan adayların başında yer alıyordu.

"Abhazyaya için yeni bir gelecek başlıyor. Buraya gelmeli ve bize katılmalısın" derken, daha şimdiden Abhazyaya'nın yakın geleceğine hükmedeceğini biliyor gibiydi. Henüz politikanın yenisiydi ama inandırıcılığı ve ikna gücü yüksekti. En azından bana söktü... Temkini elden bırakmadan, "olur, düşüneyim" dedim. Ama en az bir yıl sürecek mazeretim vardı.

30 Ekim'de Abhazyaya'dan yüksek duygular ve karmaşık düşüncelerle ayrılmıştım. Söz

yerindeyse vurgunu yemiştim. Sohum-Batum arasını serçe uçuşlu küçük bir pervaneli uçakla katedip, henüz yeni açılan Sarp sınır kapısından geri dönmüşüm. Üç beş gün içinde, İstanbul'un da, gazeteciliğın de, yaşamımın da katlanılmaz derecede sıkıcı olduğunu anlayıvermişim (!). Çetin Emeç "parlak bir kariyerin var, yazık etme" dedi; oğul Simavi, "Moskova'da büro açma iznini yeni aldık, istersen Moskova temsilcimiz ol" önerisinde bulundu. Arkadaşlardan "deli misin"ler, aile çevresinden de "olmaz"lanmalar yükselmişti. Doğruydı, iyi bir mesleğim, işim, eşim, çevrem vardı. Kariyerim "parlak"tı. Kısa süre önce TÜSİAD tarafından "yılın gazetecisi" seçilmiştim vs. Herkes haklıydı.

Zaman kazanmak için, daha önce planlanmış Amerika macerasına sığındım; "dilini geliştir, yeni dünyayı keşfet vs." cinsinden bir program... Sekiz ay sürdü. Kendi eskisine, köklerine dokunan birine onlarca "yeni dünya" verseniz ne yazar. Ben de yeni dünyanın eski insanlarına takıldım; biraz Kızılderi biraz Amiş (savaşı ve teknolojiyi reddeden bir halk) dolanıp durdum. Çetin Emeç'in öldürüldüğünü (7 Mart 1990) New

Echota'da (Gordon County/Georgia) sürgünde ölen Çerokilerin anısına yapılan "Gözyaşı Yolu" anıtını ziyaret edip 1984'de 9000 Nevajo ve Apaçilerin 500 kilometre yürütülerek sürgün edildiği Bosque Redondo'ya (Fort Summer/New Mexico) doğru yol alırken öğrendim. Döndüm, 1991'in 14 Nisan'ında iki valiz eşya ile Abhazyaya teslim oldum.

Yeni hayata merhaba...

Ardzinba artık daha büyük bir binada ve daha büyük bir 'post'ta oturuyordu; Abhazya Parlamentosu'nun başkanıydı. 1990 başında yapılan seçimde parlamento'ya girmiş ve ilk oturumda başkan seçilmişti. O zamanlar Abhazyada, Sovyetler Birliği içinde, Gürcistan'a bağlı 'özerk cumhuriyet' statüsündeydi. Siyasi yapılanmasında Parlamento Başkanlığı en üst makamdı.

"Düşünmek epey uzun sürmüş" dedi. Evet, 1.5 yıl sürmüştü.

Bir hafta sonra, bir bilgisayar operatörü (Mişa), bir Rusça-İngilizce-Abhazca çevirmen (Lyuda), iki Macintosh (Kiril ve Latin shift), bir renkli yazıcıdan oluşan enformasyon merkezinde Ardzinba ile mesai arkadaşlığımız başlamıştı.

"İlk işin, Abhazyayı tanıyacak kadar tanımak, anlatacak kadar anlamak olsun" demişti.

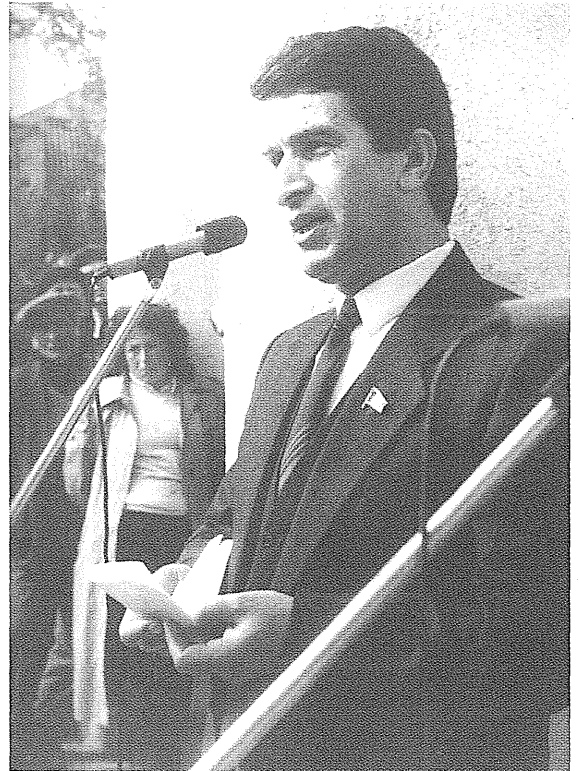
Yeni bir hayata "merhaba" demiştim. Sohum sahilinin iki gözde binasında (Parlamento Başkanlığı'nda iş, Ritsa Oteli'nde yaşam) yer tutmuş-tum. İronik bir şekilde her iki bina da, beni köklerden söküp savuran 'büyük sürgün'ün anısına düzenlenmiş "Muhaceret Parkı"nın görüş alanındaydı. Burası, büyük dedem gibi nicelerin gemilere bindirilip meçhule yollandığı eski limandı. Tarihin cilvesi denilen şey buydu...

Abhazyaya köklerim çekmiş, Ardzinba'nın ikna kabiliyeti tamamlayıcı olmuştu. Biraz da, uğrunda nice badireler atlattığım bir siyasi sistemin neden çöktüğünü anlama hevesi... Çekim gücü yüksekti de, benim gibi İstanbul metropolünde yaşamı kucaklamış, etkin bir gazetede meslek tutmuş 'snob' bir gazeteci için Abhazyanın ne kadar yetindirici olacağı bilinmezdi. Evet, doğası muhteşemdi, iklimi mükem-

meldi, çokkültürlü bir zenginliği vardı vs. de, en büyük kenti Sohum 130 binlik bir kasabaydı ve ilk bakışta sosyal yaşam fakiriydi. Yetinmek ve kalıcı olmak için kendime yüzde elli şans tanımıştım.

Zaman aktıkça tereddütler azaldı. İnsanları tanıdıkça, bilgilenme derinleştikçe ve Abhazyadaki zoraki değişim süreci hızlandıkça, her günüm, bir sonrakini ipe çekecek denli heyecanlı geçmeye başladı. Salt, akademisyen Ardzinba'nın politikacı-devlet adamı Ardzinba'ya dönüşümünü ve adım adım halkının kaderine hükmedecek lider oluşunu izliyor olmak dahi adam olana yeterdi. Ve, yapılacak çok iş vardı... Böylece yıllar sürecekti tarihi bir tanıklığa adım atmıştım.

Abhazyanın da dahil olduğu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği 1922'de kurulmuş, 1991'in sonunda dağılmıştı. Dağılma süreci, birliği oluşturan cumhuriyetlere bağımsız ülke statüsü kazandırıyor. Ancak birlik içinde yer alan onlarca 'özerk cumhuriyet'in, 'özerk bölge'nin, 'kray' ve 'oblast'ın ne olacağı belirsizdi. Birliği dağıtan Gorbaçov bu kadarını düşünmemişti. Rusya, kendisine bağlı özerk yapılarla Federasyon oluşturmuştu. Bunun diğer ülkelere de örnek

olması bekleniyordu. 9 Nisan 1991'de Gürcistan bağımsızlığını ilan etmiş, Mayıs ayında yapılan seçimde de Zviad Gamsahurdiya devlet başkanı seçilmişti. Gürcistan yönetiminin Abhazyaya ve Acaristan özerk cumhuriyetleri ve Güney Osetya özerk bölgesi ile nasıl bir "gelecek" öngördüğü belirsizdi.

Kısaca, Abhazyaya'nın kaderini yakından etkileyecek gelişmelerin göbeğindeydik.

Projeler yağmur gibi...

Ardzınba'nın bitmeyen enerjisi ve geleceğe dair büyük umutları vardı. Başlangıçta önceliği Abhazyaya'nın ekonomik gelişimine ve dış ilişkilerine (özellikle diaspora ile ilişkilere) vermişti. İlk 5-6 ay birçok proje geliştirme ve uygulama şansı bulduk.

İşe, Abhazyaya'yı tarihi, siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal yanlarıyla özet olarak tanıtan Türkçe ve İngilizce bir dosya hazırlamakla başladık. Ve yavaş yavaş Abhazyaya'nın envanterini çıkarmaya, sektör analizleri yapmaya yöneldik. G. Gagulya başkanlığında Dış Ekonomik İlişkiler Komitesi'ni kurduk. Yatırım ve Kalkınma Ajansı için çalışmalara başladık. Oçamçıra limanı ve çevresini kapsayacak bir serbest bölge projesi geliştirdik. Sohum-Trabzon arasında doğrudan deniz ulaşımının sağlanması ve Sohum Gümrüğü'nün kurulması, diasporadan olası geri dönüşçüler için kurumsal bir yapı oluşturulması vs. için kollar sıvandı. Türkiye'den Abhazyaya'ya ilk iş gezisini gerçekleştirdik. Sevgili dostum Mümtaz Demiröz (o sıralar Abhaz Demeği başkanıydı) ile birlikte bir otobüs dolusu potansiyel yatırımcıyı ve çeşitli yayın kuruluşlarından 7 gazeteciyi İstanbul-Sarp-Batum üzerinden (macera dolu bir yolculukla) Abhazyaya'ya getirdik. Böylece ilk ortak yatırım projeleri hayata geçmeye başladı.

Abhazyaya'ya gelen gazeteci dostlarının haberleri ve benim çeşitli gazete ve dergilerde çıkan yazılarımla, Türkiye'deki hem kendi camiamızın hem de genel kamouyunun ve iş çevrelerinin Abhazyaya'yı tanımaları yönünde güçlü adımlar attık. Bu sayede Türkiye'den Abhazyaya'ya çok hızlı geliş gidişler başladı. Çeşitli sektörlerde (tarım, inşaat, turizm ve orman ürünleri) ortaklıklar kurulmaya başlandı. Bu gelişme Abhaz-

Adiğe işadamlarını da harekete geçirdi, kurdukları çok ortaklı şirketle (Nartaş) Abhazy'a da iş yapmak üzere kolları sıvadılar. Diaspora ile ilişkileri daimi ve sistemli hale getirmek amacıyla Türkiye'den üç kişiye -Atay Ceyişakar, Cengiz Gül ve İrfan Argun- Abhazy'a temsil yetkisi verdik. Kısa süre içinde dış temsilcilerimiz arasına ABD'den Yahya-İnal Kazan ve İngiltere'den George Hewitt katıldı. Nalçık'ten Moskova'ya, Kazan'dan Ufa'ya temsilcilik ağı genişledi. UNPO/Temsil Edilmeyen Halklar Örgütü ile gayet verimli işbirliği kuruldu.

Bu arada, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden 25 kadar gencin Abhazy'a üniversite okumak üzere gelmesi umut ve heyecanımızı daha da artırmıştı. Bu öğrencilerin bir kısmı kaldı ve Abhazyalı oldu; halen milletvekili ve Abhazy Ticaret Odası Başkan Yardımcısı olarak görev yapan Soner Gogua, Kardeşlik Vakfı Başkanı Oktay Çikatua ve Geri Dönüş Komitesi'nde görev yapan Erkan Kutarba ilk akla gelenler...

Velhasıl diaspora-anavatan köprüsü kurulmuştu ve işler iyi gidiyordu. Öyle ki, gelen-gidenle ilgilenmekten, hayali proje ve önermeler dinlemekten sıklıkla bile başlamıştık. Kiminin milyar dolar sermayeli şirketi vardı, kiminin de Türkiye'yi yönetenleri yönetecek kadar siyasi gücü (!)... İlkokul mezunundan uluslararası siyaset, marangozdan makro ekonomi dersleri almaya alışmıştık. Dahası Abhazy'a'yı bir anda zenginleştirecek 'organize işler'

öneren avantürler de peyda olmuştu. Olsun, Apsuva dediğin "yüksekten uçar"dı...

Ortalık ısınıyor, öncelikler değişiyor

Ancak, 1991'in sonlarında, Gürcistan'ın Güney Osetya'nın özerkliğini kaldırma girişimi üzerine başlayan çatışmalar ve Gürcistan lideri Gamsahurdiya'nın, Abhazy'a yönelik tehditlerini artırması, ister istemez Ardzınba'nın önceliklerini değiştirmişti. Bir yandan Gürcistan'la görüşmeler yoluyla soruna çözüm arayışını hızlandırmak, öte yandan olası bir saldırıya karşı hazırlık yapmak...

Gürcistan bir adım daha atarak, Abhazy ve Acaristan özerk cumhuriyetleri ve Güney Osetya özerk bölgesi ile ilişkilerini düzenleyen anlaşmaları ve federal yapıdaki 1978 Anayasası'nı feshederek, 1921 Anayasası'na döndü. Abhazy'nın Gürcistan yönetimine "yeni dönemde nasıl bir siyasi-hukuki ilişki içinde olacaklarının" konuşulacağı görüşme talepleri yanıtsız kalıyordu.

Abhazy bu sancılı süreçten geçerken Gürcistan'da da işler kaşınıyordu. Gamsahurdiya karşıtları güçlenmiş, iktidar savaşı kızışmış, Tiflis ve Kutaisi gibi büyük kentlerinde sokak çatışmaları başlamıştı. Gürcistan'ın da karmaşık bir yapısı vardı; farklı etnik, sosyal ve siyasi klanlar arasında öldüresiye bir iktidar savaşı yaşanıyor. En büyük hesaplaşma, kendilerini "asil Gürcü" sayan Kartveller ile "Gürcüleşmiş" Megreller (Lazlar) arasındaydı.

Abhazy Parlamentosu'nda Abhaz ve Gürcü - Megrel vekiller arasında uzun, sert ve sonuçsuz tartışmalar yaşanıyor. Abhaz aydınları ve halk temsilcileri tarafından kurulan, liderliğini Sergey

Şamba'nın yaptığı Aydıllara (Birlik) hareketi, siyaset üzerinde baskısını artırıyordu.

Abhazya'nın yönetim yapısı hassas ve karmaşık bir modele dayanıyordu. En üst siyasi makam olan Parlamento Başkanı'nın, biri Gürcü-Megrel, biri Rus, biri Ermeni üç yardımcısı vardı. Parlamento 28'i Abhaz, 26'sı Gürcü-Megrel, 6'sı Ermeni, 4'ü Rus ve 1'i Rum olmak üzere 65 milletvekilinden oluşuyordu. Başbakan ve Bakanlar Kurulu'nun siyasi yetkisi sınırlıydı. Daha çok gündelik idari işlerle ilgili yetkilere sahipti. Başbakan Gürcü-Megrel, bir yardımcısı Abhaz, bir yardımcısı da Ermeni'ydi. Diğer bakanlıklar da Abhaz, Gürcü-Megrel, Ermeni ve Ruslar arasında paylaşılmıştı. Dışişleri ve savunma bakanlıkları yoktu, bunlar Sovyetler'in yetki alanındaydı.

Bu denli karmaşık ve hassas dengeler üzerinde kurulu yapıda karar almak ve iş yapmak giderek imkansızlaşıyordu.

Liderlik mi, diktatörlük mü?

Yine sonuçsuz kalan bir parlamento toplantısının ardından, acemiliğin çaresizliğe dönüştüğü bir günün sonunda Ardzinba ile dertleşiyorduk. Bana genellikle ya soyadıyla ya da "danışman" diye hitap ederdi.

Soruyordu, "Söyle bakalım danışman, ne yapmalı?"...

Sözü dolandırmadım, "Yetkileri tek elde toplamak gerek. Abhazya'nın artık parlamento başkanına değil siyasi iradeyi üstlenecek güçlü bir lidere ihtiyacı var."

Soruyordu, "Diktatörlük mü öneriyorsun?"

Cevap, "Diktatörlük değil, güçlü liderlik... Bunu siz üstlenmezseniz başkası talip olur."

Hızlı ve keskin siyasi gelişmeler ister istemez Ardzinba'yı "güçlü lider" olmaya zorluyordu. İlk adım, Ardzinba'nın başkanlığında "Devlet Konseyi"nin oluşturulmasıydı. Bu adım doğaldır ki parlamentodaki ayrışmayı hızlandırdı. Gürcü-Megrel vekiller kazan kaldırmıştı. Abhaz, Ermeni, Rus ve Rum vekillerin desteği ile Ardzinba ipleri tek elde toplamaya başlamıştı. Gürcü-Megrel vekiller kısa süre sonra parlamentodan çekilerek, Turbaza Oteli'nde ayrı bir "parlamento" oluştur-

dular. Sıfırlama, Gürcü-Megrel halkının sokak gösterileriyle körükleniyordu.

Kafkas halkları ayakta...

Rusya Federasyonu ile ilişkiler, Federasyon'da yer alan kardeş Kafkas halkları ve cumhuriyetlerinin de katkılarıyla iyiye gidiyordu. Ardzinba Moskova ile ilişkileri, S. Baburin gibi birkaç "etkin" siyasetcinin desteği ile geliştirmeye çalışıyordu. Rusya'nın, Gürcistan'ın Güney Osetya'ya saldırısına hemen müdahale etmesi Abhazya'da güven yaratmıştı. Bu arada, Kuzey Kafkas halklarının birliğini sağlamak amacıyla 1989'da kurulan Kafkas Halkları Konfederasyonu, 1-2 Kasım 1991 tarihinde Sohum'da toplanan genel kurulunda Abhazya'ya "tam destek" kararına varmıştı. Güney Rusya'daki Kazaklar Abhazya'yı desteklemek üzere kalabalık bir heyet göndermişti. Ayrıca Abhazya gibi Gürcistan ile ilişkileri askıda bulunan Acaristan ve Güney Osetya yönetimleri ile "ortak tutum" belirlemek üzere temaslara başlanmıştı.

1991'in 21 Mayıs'ı (Kafkasya'dan Osmanlı'ya sürgünün yıldönümü) tüm kardeş Kafkas halklarının Abhazya'ya destek verdiği büyük bir gövde gösterisine dönüşmüştü. Adıgey'den

Kabardey-Balkar'dan, Karaçay-Çerkes'ten, Çeçenistan'dan, Osetya'dan, Dağıstan'dan yüzlerce delege "Muhaceret Parkı"nda bir araya gelmişti. Konuşmacılar arasında en fazla dikkat çeken, siyah fötr şapkasıyla Cahar Dudayev'di. Tümgeneral rütbesiyle Sovyet Strateji Hava Kuvvetleri Tümen Komutanlığı görevinden ayrılmıştı ve 27 Ekim 1991'de Çeçenistan'ın devlet başkanı olacağı siyasi yürüyüşün başında bulunuyordu. "Tüm kötülüklerin anası olarak" tanımladığı Rusya'ya meydan okuyan konuşması kalabalık üzerinde kafaları karıştıran derin bir sessizlik yaratmıştı.

21 Mayıs anması çok dokunaklıydı. Hava karardığında tören katılımcılarının tümü sahile yayılmıştı. Ve her birinin elinde meşaleler, mumlar vardı. Sahilli aydınlatıyorlardı, 'sürgünde giden kardeşleri dönerse yolu bulabilsinler' diye. Ve çıplak ayaklarıyla Karadenize'e dokunan Hibla Gerzmava'nın "Deniz kardeşimi geri ver" seslenişi herkesin içine işliyordu.

Gürcistan'a karşı safları sıklaştırma çabası hararetili bir tempoda devam ediyordu. Ardzında sık sık Moskova'ya gidiyor, Rusya ile ilişkileri güçlendirmeye çalışıyordu. Eksik olan Türkiye ile yönetim düzeyinde ilişki kurmak ve büyük nüfusa sahip Abhaz-Adiğe diasporası ile ilişkileri daha güçlü hale getirmektir. Bu çerçevede Ardzinba ve beraberinde üst düzey bir heyetin Türkiye ziyareti, gerekli ve öncelikli hale gelmişti. İki nedenle ısrarlıydım; Türkiye'nin Gürcistan'ı savaşı çözüme zorlamasının zeminini yaratmak, her şeye rağmen bir çatışma olacaksa önceden diasporanın desteğini kazanmak... Öte yandan bu ziyaretin çeşitli riskler taşıdığına da bilincindeydim. Rusya tarafından nasıl karşılanacağı belli değildi. Zira, zar zor geliştirilmeye çalışılan Rusya ilişkilerini riske atmak akıllıca olmazdı. Ayrıca, Türkiye'nin resmi olarak Abhazyaya meselesini nasıl algıladığı belirsizdi ve başarısız bir ziyaretin Gürcistan'a karşı elimizi zayıflatacağı muhakkaktı. Ardzinba'nın da kafasında aynı sorular vardı. Ben, Türkiye'de temsil yetkisi verdiğimiz üçlü (A.Ceyişakar, İ.Argun ve C. Gül) ile ziyaretin detaylarını kotarmaya çalışırken Ardzinba da Rusya'nın nabzını ölçmeye çabalıyordu.

NART 18

Gürcistan'da iktidar değişiyor...

Abhazyaya bu sancılı süreçten geçerken Gürcistan'da da işler karşıyordu. Gamsahurdiya karşıtları güçlenmiş, iktidar savaşı kızışmış, Tiflis ve Kutaisi gibi büyük kentlerinde sokak çatışmaları başlamıştı.

Gürcistan'da şiddetlenen iç savaş iktidarın devrilmesiyle sonuçlanmıştı. 6 Ocak 1992'de Zviad Gamsahurdiya ülkeyi terk etti ve Çeçenistan'a sığındı. Devirenlerin oluşturduğu Devlet Konseyi yönetime el koydu ve Devlet Konseyi Başkanlığı için Moskova'dan Eduard Şevardnadze davet edildi. "Beyaz Tilki" lakaplı Şevardnadze, Sovyetler Birliği'nin son dışişleri bakanıydı ve Gorbaçov ile birlikte "Sovyetleri yıkan" lider olarak Batı'da yüksek krediye sahipti.

Şevardnadze'nin gelişi Abhazyaya'da yalancı bir umut yarattı. Gamsahurdiya gibi şoven ve saldırgan olmayacağı, Abhazyaya ile ilişkilerde "akıl yolu"nu tercih edeceği beklendi. Ancak kısa sürede umutlar boşa çıktı. "Beyaz Tilki" selefini aratmayacak denli şovendi.

Şevardnadze'nin Batı'daki kredisi Gürcistan'a ihtilafı konuma rağmen Birleşmiş Milletler'e ve AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) gibi uluslararası kuruluşlara üyelik sağladı. Bu üyeliklerle Abhazyaya, Acaristan ve Güney Osetya Gürcistan toprağı olarak tanımlanmıştı.

Abhazy'a da gerilim tırmanırken, ilk çatışmadan sonra yatışmış gibi görünen Güney Osetya'da, 18 Haziran 1992'de Gürcistan'ın yeniden saldırısıyla savaş patlak verdi. Rusya'nın tekrar müdahalesiyle 4 Temmuz'da ateşkes imzalanarak güvenlik koridoru oluşturulmuştu.

O hafta Ardzinba Moskova'ya gitti. Beş gün sonra döndüğünde yanına çağırdı ve en kısa sürede Türkiye ziyareti için start verdi. Bunu farklı ihtimaller ışığında yorumladım; (1) Moskova'dan umduğunu bulamamıştı, (2) Rusları kızdırmak pahasına Türkiye şansını kullanmak istiyordu, (3) Ruslara, "siz destek vermezseniz başka kapılar açarız" mesajı vererek etkilemek istiyordu, (4) Ruslar, Türkiye ziyaretine onay vermişti.

"Hangisi" diye sorduğumda "hepsi" cevabını vermişti.

24-31 Temmuz tarihlerini belirledik. Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Başbakan Süleyman Demirel, Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü, Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin, Parlamento Başkanı Hüsamettin Cindoruk, muhalefet partilerinin başkanları Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit ile görüşmeleri de hedefleyen bir program için çalışmalara başladık. Elbette, diaspora ile şaşalı bir kuçaklaşma ihmal edilmeyecekti. Ardzinba ile birlikte Türkiye'ye gelecek heyet K. Ozgan (Parlamento Dış Ekonomik İlişkiler Komitesi Başkanı), G. Dopua (Enerji, Ulaştırma ve Haberleşme Bakanı), N. Çanba (Kültür Bakanı), G. Alamiya (Parlamentar, Kafkas Halkları Konfederasyonu Başkan Yardımcısı), A. Cergeniya (Ardzinba'nın Özel Temsilcisi ve Başdanışmanı) ve benden oluşuyordu.

Ardzinba'nın ders veren sözleri...

Türkiye'ye gelişimizden kısa süre önce önce Ardzinba'nın ofisinde hazırlıkları gözden geçiriyorduk. Yorgundu, gergin ve tedirgindi. Ayağa kalktı, geniş pencerelerden eski limana, dev okalıptus ağaçlarını bulduğu "Muhaceret Parkı" üzerinden Karadeniz'in maviliğine uzun uzun baktı. Sesi titriyordu, "Biliyorsun Şevardnadze tüm çağrılarımızı ve görüşme taleplerimizi reddediyor. Bugün bir kez daha telefonla ulaşmaya çalıştım, görüşmedi, yardımcısı kaçamak cevaplar verdi. Artık savaşın çok yakınımızda

olduğunu hissediyorum. Bu, her bakımdan haksız bir savaş olacak. Gürcistan hırsız, uğursuz, uyuşturucu bağımlısını üstümüze salacak, biz ise tam tersine en iyi, en nitelikli gençlerimizle kendimizi savunacağız. Savaşın en büyük haksızlığı burada. Bizi yenmeleri, Abhazyayı ele geçirmeleri mümkün değil. Tarihte hiçbir güç Abhazyayı ele geçiremedi. Gürcüler de bunu yapamayacak. Ama en değerli insanlarımızı kaybedeceğiz. Savaşın kendisinden çok sonrasını düşünüyorum. Zaten nüfusumuz az ve geride kalanlarla yeniden toparlanmak hiç de kolay olmayacak" dedi.

Ardzinba, savaşın adım adım yaklaştığını görüyordu ama kabullenmek istemiyordu. Şakacı kişiliği değişmeye, muzip gülüşü silinmeye başlamıştı.

Abhazyanın düzenli bir silahlı gücü yoktu. Gerginliklerin artması üzerine oluşturulan hafif silahlı küçük paramiliter gruplar (milis kuvvetleri) vardı.. Dolayısıyla Ardzinba, emrine amade düzenli, deneyimli, savunmaya hazır bir orduya değil halkının özgürlük tutkusuna ve direniş ruhuna güveniyordu.

Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinde yükselen dayanışma ruhu umut ve güven verici olsa da Rusya'nın tutumu belirleyiciydi. Moskova ile ilişkilerini geliştirmek ve destek sağlamak için çabalıyordu. Ancak Yeltsin'e ne kadar güvenebileceğini bilmiyordu. Bu yüzden Türkiye kartını kullanmak istiyordu. Bu dokunaklı konuşma bana, tanıdığımda politikanın acemisi olan Ardzinba'nın artık halkının kaderine hükmeden gerçek bir lidere dönüştüğünü anlattı. Konuşma dramatikti ama benim açımdan güven vericiydi. Onu teselli edecek hiçbir söz yoktu. Sadece,

bu konuşmanın kendisine olan inancımı ve saygımı pekiştirdiğini söylemekle yetindim. Tekrar masasına döndü ve önündeki dosyalara bakarak, "Önümüzdeki parlamento toplantısında egemenlik meselesini görüşeceğiz ve karar alacağız. Zira artık Gürcistan Parlamentosu'nun ve Gürcistan Devlet Konseyi'nin aldığı kararlar sonucunda bizim Gürcistan'la hiçbir hukuki ilişkimiz kalmadı. Bu durumda biz de kendi yolumuzu belirlemek durumundayız" diye devam etti.

Önümüzdeki parlamento toplantısı 23 Temmuz Perşembe günü (1992) yapılacaktı. Türkiye ziyareti ise 24 Temmuz Cuma günü başlayacaktı.

"Bu durumda Türkiye ziyaretini erteleyecek miyiz ya da siz gelmeyecek misiniz" diye sordum. Zira, egemenlik kararının Gürcistan'ı kızdıracağı, ayrıca hemen Türkiye'ye gitmenin Rusya tarafından nasıl algılanacağı da belli değildi. Haydi bunları bir tarafa bıraktık, bu denli kritik bir karar sonrası bir numaralı liderin ülke dışına gitmesinin halk tarafından nasıl değerlendirileceği düşünülmemeliydi. Bunları sordum. Gülümsedi. "Hepsini düşündüm. Türkiye'yi ziyaret programı şimdilik aynen devam edecek" dedi. Biraz daha üstelendim. Zira, Türkiye'den (yönetimden ve diasporadan) karşılığı olmayan yüksek bir beklenti içinde olmasından korkuyordum. Türkiye ziyaretinin önemi ve beklentiler konusunda hep ölçülü ve temkinli değerlendirmeler yapmıştım. Bu kritik dönemde, Abhazya'nın bağımsızlığı yolunda atılacak en önemli ve bir o kadar da tehlikeli bir adımdan hemen sonra Türkiye'ye gitmekle beklenti çitasını çok mu yükseltiyorduk?.. Ayrıca Türkiye'de hedeflenen görüşmelerin çok gerisinde bir ziyaret programı oluşmuştu. Cumhurbaşkanı, başbakan, başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı ile görüşme henüz konfirme edilmemişti.

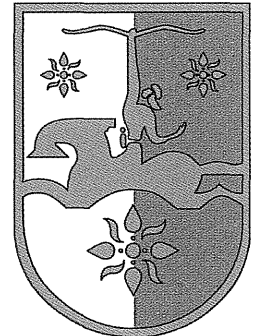
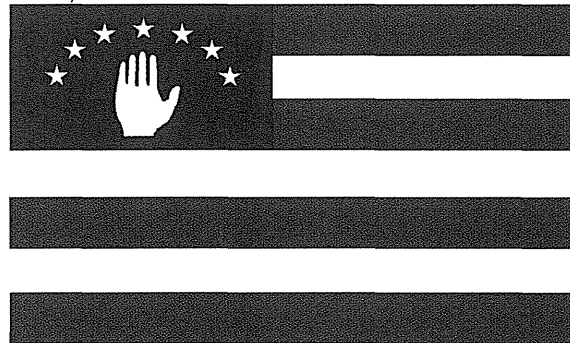
"Bunları önümüzdeki günler düşünmeye ve değerlendirmeye devam ederiz" dedi. Düşünme ve değerlendirme son ana kadar devam etti.

Egemenlik ilanı...

23 Temmuz sabahı, Abhazya'nın hemen her bölgesinden gelen binlerce insan Parlamento binasının etrafında coşkulu bir kalabalık oluşturdu. Sloganlarla, bayraklarla, pankartlarla, çiçeklerle, şiirlerle, şarkılarla Parlamento'ya destek veriyorlardı. Tam bir bayramdı. Saat 15:00 sularında Parlamento oybirliği ile (Abhaz, Rus, Ermeni ve Rum vekillerin tamamının oyu ile) Abhazya'nın egemenlik kararını aldı ve ilan etti. Egemenliğin simgesi olarak bayrak ve devlet arması kabul edildi, milli marş için karar alındı. Muhteşem bir gündü ve üç gün önce Abhazya'ya gelen gazeteci dostum Nazım Alpman (Milliyet'ten) tanık olduğu bu anı, "ilk kez bir devletin doğuşuna, kuruluşuna şahit oldum, inanılmaz" diye özetliyordu. Nazım Alpman, bir haftalık Abhazya ziyaretini Milliyet'te kapsamlı bir yazı dizisi ile milyonlara aktarmış, Abhazların "Tanrı tüm halkları özgür, mutlu ve müreffeh kılsın, Abhazları da unutmasın" duasına uluslararası ün kazanmıştı.

"Egemenlik bayramı"nın sıcaklığını üstümden atıp Türkiye'yi ziyaret için hazırlıkları gözden geçirmek (görüşmelerde masaya konacak tanıtım ve proje dosyalarını tamamlamak ve ziyaret programına son şeklini vermek) üzere ofise geçmiştim. Saat 19:00 suları Ardında kapıdan başını uzattı, "gidiyoruz" dedi.

24 Temmuz Perşembe günü saat 10:15'de, bizi Soçi'den İstanbul'a getirecek uçak havalandığında, hepimizi için için kemiren "Rusya veya Gürcistan'ın Rusya'daki eli Türkiye'ye gidişimizi engeller mi" tedirginliği yerini "işler yolunda" rahatlığına bıraktı. Ardınba ve beraberindekiler, ülkelerini temsilen, Rusya dışında bir ülkeye ilk kez gidiyordu. Ve Türkiye'deki Abhaz-Adıge

diyasporası ilk kez anavatandan bu düzeyde bir heyeti karşılayacaktı. Yeterince heyecan vericiydi. Ve 7 günlük ziyaretin her anı heyecan dolu geçti.

Diasporayla kucaklaşma...

Resmi-gaynresmi tüm görüşmelerin Abhazca yapılması konusunda mutabakata varmıştık. Ve tercüme işi bana düşüyordu. Abhazcaya o denli hakim olmadığımı söyleyince, Ardzinba, "Abhazcaya değilse de Abhazya'ya hakimsin. Benim de Abhazcam iyi değil. Senden, görüşmelerde ne söylediğimi değil ne söylemek istediğimi anlatmanı istiyorum" diyerek özgüvenimi yükseltti.

Atatürk Havaalanı'ndan telaşlı, heyecanlı, şaşalı bir çıkışla konaklayacağımız Swiss Hotel'e geldik. Türkiye ekibimiz hükümet düzeyinde görüşme ayarlayamamıştı ancak Ardzinba'nın mevkidaşı TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk ile Dolmabahçe Sarayı'nın etkileyici atmosferinde yaptığımız görüşme, Cindoruk'un babacan ve insanı rahatlatan kabulü ile hepimizi motive etmişti. İyi bir başlangıçtı ve başarılı bir görüşmeydi. Akabinde Adapazarı'ndaki diaspora ile büyük kucaklaşma, Ardzinba'ya "iyi ki geldik" dedirtecek cinstendi.

İstanbul'daki basın toplantısı, röportajlar, protokol yemekleri, İTO ziyareti, Ankara'da Anıtkabir'i ziyaret ve özel protokol defterine tarihte ilk kez Abhazca yazmak hepimizi kanatlandırmıştı.

TBMM'de, Meclis'te grubu bulunan siyasi parti yöneticileriyle seri görüşmelerimiz de iyi gitmişti. Hele DSP grubunda Genel Başkan Bülent Ecevit ile görüşmemiz çok sıcak ve samimi geçmişti. Bu görüşmenin samimiyetini, Abhazya'da savaş başlar başlamaz Ecevit'in yaptığı basın açıklaması ile bir kez daha anlayacaktık. Ecevit, 19 Ağustos tarihli açıklamasında, Gürcistan'ın Abhazya'ya saldırısını şiddetle kınayacak ve bunda Türkiye'nin vebali olduğunu açıkça belirtecekti. Ancak, ANAP (dönemin ana muhalefet partisiydi) Genel Başkanı Mesut Yılmaz'la yaptığımız görüşme, dipten dibe nasıl bir blokajla karşı karşıya olduğumuzu anlamamızı sağladı. Yılmaz'ın, görüşme sırasında, Dışişleri

Bakanlığı'nın kendisine Abhazya heyeti ile görüşmemesi konusunda telkinde bulunduğunu ancak bunu kabul etmediğini açıklaması, Türkiye Cumhuriyeti devletinin Abhazya'ya olumsuz bakışını deşifre etti. Bununla kalsa iyiydi, bizim heyet henüz Türkiye'deyken ve Başbakan Demirel ve Dışişleri Bakanı H. Çetin ile görüşmek

için randevu beklerken her iki zat 30 Temmuz günü Tiflis'e giderek Gürcistan'la - Abhazya, Acaristan ve Güney Osetya'yı da içine alan üniter devlet yapısını onaylayan anlaşmalar imzaladı. Televizyondan, Demirel'in Tiflis Havaalanı'nda, "Türkiye ile Gürcistan arasında yepyeni ve sıcak bir ilişkinin kurulmakta olduğunu" ilan edişini izledik. Demirel-Şevardnadze kucaklaşması ve taraflar arasında imzalanan 6 ayrı anlaşma... (Muhtemeldir ki, Şevardnadze'nin iki hafta sonra Abhazya'ya saldırı kararında Türkiye'den aldığı bu desteğin büyük payı vardır.) Hepimiz üzerinde büyük hayal kırıklığı yaratan bu durum, birçoğumuzun belleğine "arkadan hançerlendik" olarak kazındı.

Ardzinba ve heyeti diaspora ile kucaklaşmanın heyecanı ve T.C. Hükümeti'nin tecritinin hayal kırıklığı ile Türkiye'den ayrıldı. Ben de onlarla geri dönecektim. Son gün akşam odasına çağırdı. "Sen kalıyorsun. En azından 1-2 hafta kalıp yaptığımız görüşmelerin takipçisi olacaksın" dedi. İtiraz ettim, "Ya savaş çıkarsa". "İyi ya" dedi. "Savaş çıkarsa Türkiye'de yapılacak çok iş var"...

Ve, savaş başlıyor...

17 Ağustos'ta Abhazya'ya dönmek üzere hazırlık yaparken, 14 Ağustos Cuma günü, Gürcistan Abhazya'ya saldırdı. Gürcü askeri birlikleri ellerini kollarını sallayarak Gal, Oçamçira ve Gulnıps'ı geçmiş, Sohum'a -Krasny Most (Kızıl Köprü) - kadar kolayca gelebilmişti. Geç saatlere kadar taraflar arasında görüşmeler yapılmıştı. Abhazya, Gürcü kuvvetlerinin çekilmesini Gürcistan ise Sohum'un teslim edilmesini istiyordu. Taraflar birbirine 24:00'e kadar süre vermişti. Ve gece yarısı Krasny Most'ta silah sesleri duyuldu.

Ardzinba savaşı için çok uğraşmış, Gürcistan'ı masa başında çözüme ikna için her yolu denemişti. Ancak nafileydi... 30 Eylül 1993' kadar (410 gün) sürecek olan savaş başlamıştı.

Ardzinba ve Abhazya'nın yönetim kadroları o gece Gudauta'ya geçmişti. Abhazya'nın cılız direnişine karşı denizden ve havadan desteklenen Gürcü birlikleri 15 Ağustos akşamı Sohum'u büyük ölçüde ele geçirmişti. Gürcistan

Abhazya'nın Rusya ile bağlantısını kesmek üzere Gagra'ya da çıkartma yapmıştı. Gal ve Oçamçira ile birlikte, Abhazya'nın hemen hemen yarısının, iki gün içinde Gürcistan'ın kontrolüne geçtiği anlaşılıyordu.

Ardzinba'nın "direniyoruz" derkenki yegane güvencesi halkının yurtseverliği, özgürlük tutkusu ve direniş ruhuydu. Ve Kafkas halkları arasındaki güçlü kardeşlik bağı... Güvendiği, bildiği, beklediği ve dediği oldu. Abhazya'nın yiğit evlatları, kardeş halkların yiğit evlatlarının da katılımı ile kahramanca direndi. Yurtseverliğin, cesaretin, kardeşliğin ve dayanışmanın destanı yazıldı. Gürcistan işgal güçleri 30 Eylül 1993'de sökülüp atıldı. Özgürlük onurlandırıldı.

Gagra geri alındıktan üç gün sonra (10 Ekim 1992) Abhazya'ya ulaştım. Beni, "Senden asker olmaz, Dışişleri Bakanı Sait Tarkıl'a yardım et" diye yönlendirirken yeniden eski muzip gülüşünü takınmıştı. Gagra başınısı keyfini yerine getirmiş

gibiymi. Ama, Türkiye'den ayrıldığı 31 Temmuz'dan buyana 10 hafta bile geçmemişken, 10 yıl yaşlanmış olduğunu görebiliyordum.

Siyasi liderliği askeri liderlikle bütünleştiren Ardzinba elbette "başkomutan" olarak zaferin en büyük mimarıydı. Ancak siyasi ve askeri kurmay ekibini unutmamak gerekir, özellikle savaşın ertesi günü Kabardey gönüllülerin başında Abhazy'a gelerek savaş düzenine komuta eden Sultan Sosnaliyev'in askeri, Sokrat Cincoliya ve Sergey Şamba'nın siyasi katkılarını...

Zafer ve hüznün...

Savaşın akışı içinde, verilen her kayıp Ardzinba'nın içini kanatıyordu. Hele, 14 Aralık 1992'de, Gürcistan işgal kuvvetlerinin kuşatma altında tuttuğu Tkvarçal'dan 35'i çocuk, 8'i hamile kadın olmak üzere toplam 81 sivil taşıyan insani yardım helikopteri Lata'da vurulup yanık bedenler Gudauta'ya geldiğinde ve 15-16 Mart 1993'de Abhaz kuvvetlerinin Gürcistan'ın işgali altındaki Sohum'a düzenlediği başarısız harekatta 400'den fazla şehit verildiğinde, Ardzinba onarılmaz yaralar aldı. Yiten her kişi Ardzinba'dan bir parça koparak gitti.

Zafer, büyük bedeller ödenerek kazanıldı. Abhazyaya savaştan sonra uzun yıllar bedel ödemeye devam etti. Dört binden fazla can verilmişti ve geride 7'den 70'e yaralı bir toplum kalmıştı. Bu toplumun derlenmesi, ayağa kaldırılması ve ileriye taşınması kolay olmayacaktı.

Görenleriniz vardır, Sohum'da deniz kıyısı boyunca uzanan parkta, 2.Dünya Savaşı'nda şehit olan Abhazyalılar onuruna yapılan bir anıt mezar bulunuyor. Devasa, güçlü bir asker figürü yükselir. Zafer kazanmış büyük bir gladyatördür. Ne ki, boynu büküktür; yüzünde derin bir hüznün vardır. Zafer kazanmıştır ama üzgündür. Muzaffer gladyatör bize diyor ki, her zafer aynı zamanda yenilgidir. İşte o gladyatörün yüzündeki, zaferin hüznüdür. Zafer denilen, böyle bir şeydir...

Ardzinba, o anıtta betimlenen gladyatörün ta kendisidir. Neredeyse imkansız başarılar büyük bir savaş kazanmıştır. Ama yüzünde derin bir acı ve tarifsiz bir hüznün vardır. Zafer hüznünü şöyle tariflemiştim, o zaman;

**savaş başladı, savaş bitti
yıl, yüzyıl gibi geçti**

**çocuklar büyüdü cephede, gençler yaşlandı
anaların yüreği örselendi, babaların gururu
tükendi umutlar ve gelinlerin gözyaşları...**

**savaş başladı, savaş bitti
yıl, yüzyıl gibi geçti**

**yürekler sınıandı bir bir, onur sınava çekildi
çocuk gülüşleri soldu, renkler silindi
talan edildi masumiyet ve genç kızların ak
düşleri...**

savaş başladı, savaş bitti.

artık hüznün zamanıdır. zafer kazandık biz...

Sezai Babakuş, Sohum-1993

Savaş sonrası zorluklar...

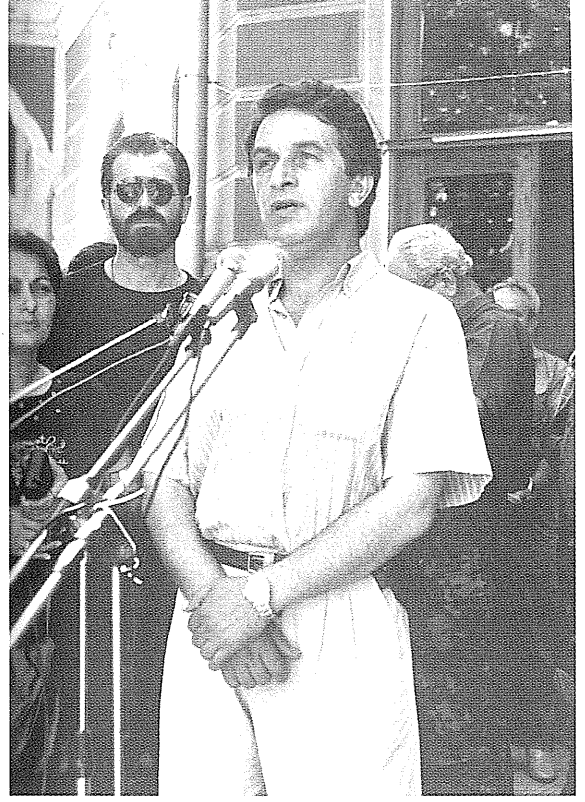
Ardzınba savaş sonrası zorlukları öngörmüştü. Ve öngördüğü zorluklar adım adım kendisini karşıladı. Savaşın zıvanadan çıkardığı kimi silahlı unsurları kontrol etmek zordu. Büyük bir kaos vardı. Hem güvenliği sağlamak, düzen kurmak hem de savaşla yerle bir olmuş ülkede halkın ihtiyaçlarını karşılamak kolay değildi. Savaş sonrası dengeleri gözeterek yeni bir yönetim yapısı oluşturmak gerekiyordu. Gudauta-Oçamçıra çekişmesi vardı ve büyüyordu. Sülaleler arasında rekabet vardı ve artıyordu. Üstüne, savaşın öne çıkardığı zinde kuvvetlerle yetki kullanmaya alışık dinazor güçler arasındaki sürtüşmeler ekleniyordu. Bunlar iç savaş riski yaratan keskin fay hatlarıydı. Ardzınba'nın tüm bunlarla baş etmesi kolay olmayacaktı. Zaferin bedelini ödeme günleri başlıyordu.

Savaştan sonra Sohum'da başbakanlık binasında yer edinmiş, hem başbakanlığı hem dışişleri bakanlığını bir arada yürüten Sokrat Cincoliya ekibiyle çalışmaya başlamıştım. Bilgisayarımı ve savaş boyunca dünya ile iletişimimizi sağlayan uydu telefon sitemini yeni ofise kurmuştum. Gudauta'dayken ekibimde yer alanlardan Diana Ahba benimle çalışmaya devam ediyordu. Ardzınba ile daha seyrek görüşüyordum. Yine de zorlukların Ardzınba'yı nasıl hırpaladığını, nasıl katılaştırdığını izleyebiliyordum. Abhazya'nın yaralarını sarma çabası kendi yaralarını daha fazla kanatıyordu...

Bağımsızlık, yeni anayasa ve başkanlık...

26 Ekim 1994'de, Abhazya Parlamentosu bağımsızlık kararı aldı, yeni anayasayı kabul etti. Ve Ardzınba Abhazya Cumhuriyeti'nin ilk devlet başkanı seçildi. Yemin töreni başbakanlık binasının giriş katındaki büyük salonda yapıldı. Evrensel yereli, gelenekselle modern harmanlayan coşkulu bir törendi.

Başkanlık sihirli bir post değildi, sorunlar dağ gibi artıyordu. Daha Ardzınba yeni koltuğuna ısınmadan büyük bir kriz patlak verdi; Oçamçıra halkı kazan kaldırmıştı. Tkvarçal'dan gelenlerle birlikte 1500 - 2000 kadar silahlı insan Oçam-

çıra'nın merkezinde toplanmış, yönetime gözdağı vermek üzere Sohum'a gelme hazırlığı içindeydi. Gerekçeleri ise yönetimin Oçamçıra ve Tkvarçal'ı unuttuğu ve burada yaşayanlarla ilgilenmediği idi. Başka deyişle bütün imkanlar, Rusya sınırından başlayıp Gagra, Gudauta ve başkent Sohum'a kadarki bölge için seferber edilmekte, Oçamçıra, Tkvarçal ve Gal bölgesi ise üvey evlat muamelesi görmekteymiş. Öğleden sonra Sohum tanklar ve diğer ağır silahlar eşliğinde koruma altına alındı. Böyle silahlı bir kalabalığın Sohum'a gelmesi iç savaşa davetiye çıkarmak demektir. Ardzınba öfkeli kalabalığı yatıştırmak için tüm riskleri göze aldı ve daha onlar yola çıkmadan küçük koruma grubu eşliğinde Oçamçıra'ya gitti. Denir ki, Ardzınba öyle sert, öyle yumuşak öyle ikna edici hitabetti ki, öfkeli kalabalık çaresiz kaldı, yanlışını anladı, yatıştı ve alkışlar eşliğinde dağıldı. Liderlik kendini göstermiş, kriz tatlıya bağlanmıştı. Ardzınba'nın kriz yönetmedeki kararlılığı, ustalığı ve cesareti büyük övgü topladı. Sonraki günler Oçamçıra tarafına daha fazla erzak-araç-gereç yüklü kamyon gitmeye başlamıştı.

Kriz, bu bölgeye merakımı dürtüklemişti. İki gün sonra Diana'yı yanıma alarak Oçamçira ve Tkvarçal bölgesini gezdim. Gördüğüm manzara, kazan kadırmakta ne kadar haklı olduklarını gösterdi. Elbette yöntemleri tartışılabilirdi, ama tepki vermekte haklıydılar. Savaş en çok onları vurmuştu. En fazla ölüm ve yıkım oralarda olmuştu. Ve dedikleri gibi, Abhazya'nın bu yarısı diğer yarısından çok daha zor durumdaydı. Hele çocukların durumu, insanın içini acıtıyordu.

İşte, çocuklara destek hattı böyle gündeme geldi. Özellikle bu bölge için, savaşta yakınlarını yitiren çocuklara yönelik bir projeydi. Basitti. Her çocuk için diasporadan koruyucu bir aile bulunacak, hem bu çocuklara maddi (her çocuk için yıllık minimum 120 dolar) hem manevi destek sağlanacak, hem de diaspora-anavatan dayanışmasına yeni bir boyut kazandırılacaktı. İki yıl içinde 400'den fazla çocuğu kapsayan bu proje ne yazık ki 1996'da Abhazya'dan ayrılmamla sahipsiz kaldı ve akamete uğradı.

Dönüş umudu ve yüreğimize saplanan iki hançer...

Abhazya'da hayat her geçen gün ağırlaşıyordu. Abhazya-Gürcistan sınırında Gürcü birliklerinin sızma girişimleri hız kazanmış; vur kaç baskınları artmıştı. İçerde mafyavari silahlı grupların sayısı artmış, daha sık silah sesi duyulmaya başlamıştı. Özellikle yaşlı Rusların ve Ermenileri evleri ganimet baskınlarına hedef oluyordu ve öldürülen insan sayısı her geçen gün artıyordu.

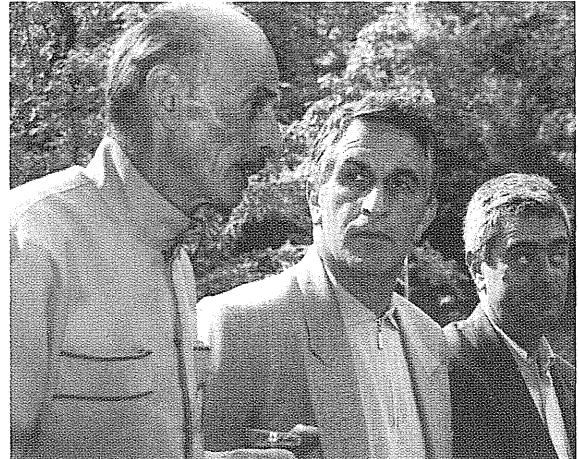
Abhazya bu sıkıntılarla boğuşurken umut verici gelişmeler de oluyordu. Başkanlığını Nugzar Aşba, yardımcılığını sevgili dostum Mümtaz Demiröz-Şamba'nın yürüttüğü Geri Dönüş Devlet Komitesi'ne Türkiye'den, Suriye'den, Ürdün'den ve başkaca ülkelerden başvurular artmaya ve peş peşe aileler yerleşmek üzere gelmeye başlamıştı. Her gelen bizim için sevinç ve meşgale demekti. Karamsarlığımıza merhemdi...

Sevincimiz, peş peşe yaşanan iki trajik olayla kursağımızda kaldı; Suriye'den gelen 11 çocuklu aile yerleştirdikleri evde (Dranda'da) saldırıya uğradı, baba öldürüldü. Büyük bir talihsizlikdi.

Henüz bunun şokunu üzerimizden atmadan ikinci bir darbe yaşadık; Türkiye'den gelerek Abhazya'da gelecek arayan bir gencimiz (Uğur) kimliği belirsiz kişilerce kaçırıldı. Kaçıranlar önce yüklü bir fidye istediler. Zar zor parayı toplamıştık ki, fidyeden vazgeçip ortalıktan kayboldular. Günlerce Uğur'un bulunması için seferber olduk, İçişleri Bakanlığı'ni, istihbaratı, polisi, askeri seferber ettik. Nafile... Bir hafta sonra Uğur'un cansız bedenini Gumısta nehri yatağında bulduk. Elleri arkadan bağlanarak infaz edilmişti. Her iki olayın nedenlerini, niçinlerini hiçbir zaman tam olarak öğrenemedik. Israrlı takibimiz sonunda yakalanan zanlılar ise kısa süre sonra tutuldukları nezaretten kaçırıldı.

Bu iki olay hepimizin yüreğini yakmıştı. Diasporadan gelenler arasında büyük bir düş kırıklığı ve güvensizlik yaratmıştı. Savaşta Efkân'ı, Bahadır'ı, Vedat'ı, Hanefi'yi, Zafer'i şehit verdiğimizde de yüreğimiz acımişti. Ama bu iki hançerin yarası daha derin ve ağır oldu...

Bu gelişmeler üzerine Ardzinba ile ard arda iki görüşme yaptım. İlkinde başbaşıydık. Bir gününü diasporadan gelip yerleşen aileleri ziyarete ayırmasını, onlara moral ve güvence vermesini ve bunun televizyon kanalıyla duyurulmasını istiyordum. İkincisinde, benim yanımda diasporadan gelmiş 4-5 kişi, onun yanında yardımcısı, Güvenlik Konseyi Başkanı ve İçişleri Bakanı vardı. Saldırganların yakalanıp cezalandırılmasını istiyorduk. Ve de, diasporadan gelenlerin bir arada yerleştirilmelerini, güvenliklerinin sağlanmasını... Her üç talep de sonuçsuz kaldı.

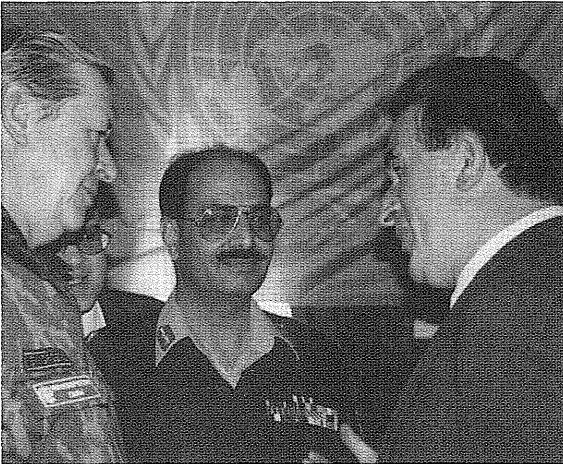

Muhalefetin ilk nüveleri...

Savaş sonrasının ağır koşulları devletin yönetim kadrolarını da hırpalamaya başlamıştı. Yerel yönetimlerden merkezi yönetime her kademede yönetim tarzı ve yetki kullanımıyla ilgili tartışmalar yaşanıyor. 1990'dan itibaren Ardzınba ile omuz omuza mücadele eden uyumlu ekip çözülmeye başladı. Önce Aleksandr Ankuab, Guram Dopua, Nodar Haşba, Enver Kabba, Yuri Voronov, Zurab Açıba, Leonid Lakırba gibi önemli "sivil" kadrolar kenara çekildi. Daha sonra Stanislav Lakoba, Natela Akaba, Genadi Alamiya ve daha birçokları. Takiben, 'askeri' kanatta çatlaklar oluştu; "Gaziler Birliği" memnuniyetsizler kervanına katıldı. Böylece Ardzınba'ya karşı muhalefetin nüveleri oluşmaya başlamıştı.

Bu gelişmeler Ardzınba'yı daha dar bir kadroyla iş yapmaya zorluyordu. Bu kadroda ak-raba sayısının artması tepkileri artırıyor, muhalefete daha fazla koz veriyordu. Etki tepki yasası işliyordu. Güçlü liderlikle baskıcı liderlik arasındaki çizgi giderek inceliyordu.

Bu arada, Birleşmiş Milletler gözetiminde yürütülen barış görüşmelerinde hiçbir gelişme sağlanamıyordu. Abhaz heyetine başkanlık eden Sokrat Cincoliya, her görüşmeden biraz daha umutsuz dönüyordu. Abhazyaya Gürcistan'a "gevşek federasyon" projesi önermiş, Gürcistan buna cevap bile vermemişti. Batı, Şevardnadze'nin Abhazyaya'yı "özerk bölge" statüsünde Gürcistan içinde tutma isteğini destekliyordu. Rusya'nın Batı baskısına ne kadar direneceği

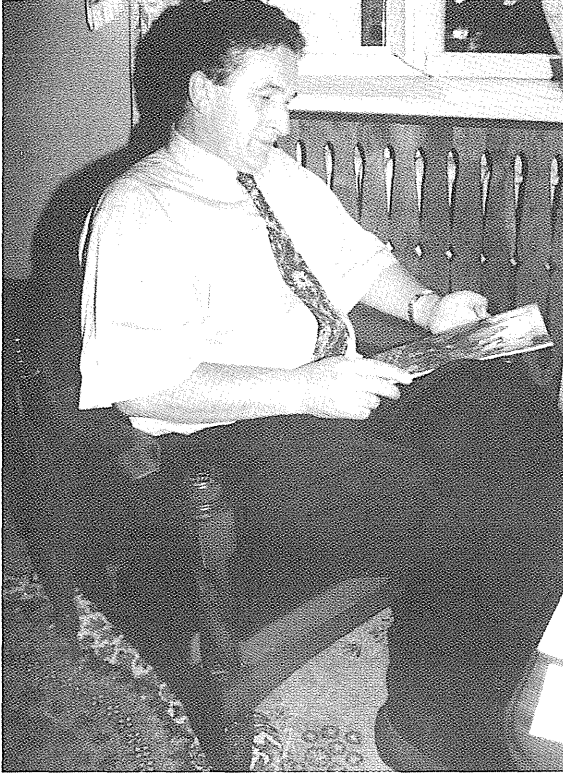
belirsizdi. Gürcistan'la yeniden savaş ihtimali konuşuluyordu. Bu da halkın üzerindeki gerilimi daha da artırıyor.

Geriye sayım...

1995'in ikinci yarısında iktidar ve muhalefet arasında alttan alta güç savaşı başlamıştı. 'Faili meçhul' cinayetlerin artması gerginliği daha da tırmandırıyordu. Yetmezmiş gibi, Gürcistan'ın Bağımsız Devletler Topluluğu'nu etkileyerek aldirdığı ambargo kararı (16 Ocak 1996) Abhazyaya'da işleri iyice zorlaştırdı. Rusya sınır kapısı (Pso) akil almaz ölçüde sıkılaştırıldı, insanların giriş çıkışı zorlaştırıldı, ticaret kısıtlandı. Sonraki adım, Sohum-Trabzon deniz ulaşımının engellenmesi olacaktı. Böylece Abhazyaya yıllar sürececek bir yıldırma girişimi ile karşı karşıya bırakıldı. İlaç, gıda başta olmak üzere temel ürünlere kıtlık çekiliyordu. Yokluk ve yoksulluk yetmezmiş gibi, mafyavari silahlı grupların halk üzerindeki (özellikle Ruslara, Ermenilere ve Rumlara yönelik) baskın soygun girişimleri artmıştı. Zaman zaman savunmasız Abhazlar ve diasporadan gelen yerleşimciler de hedef oluyordu. Bu olaylar yönetime karşı hoşnutsuzluğu kamçılıyordu.

Oluş bitenler beni yormuştu. Adeta yılmış-tım. Üzerime, sıcaklığı an be an artan bir saunada kapalı kalmışlık duygusu çökmeye başladı. Yetersiz beslenmenin de etkisiyle iyice zayıflamıştım. Sağlığım (bedensel ve ruhsal) giderek bozuluyordu. Abhazyaya'da tutunma gücümün azaldığını, içten içe kopmaya başladığımı görüyordum. Sokaklarda kalaşnikoflu pejmürdelerin sayısı arttıkça tedirginliğim de artıyordu. Mümtaz'la dertleşmelerimizde, "kim vurduya gitmeden Abhazyaya'dan ayrılma"yı daha sık konuşur olmuştuk. Yine de teslim olmayı kendimize yediremiyorduk.

Son bir çaba için debelendim. Aydınları bir araya getirecek, halkı yüreklendirecek ve olumsuzlukların üstüne gidecek bağımsız bir gazeteye ihtiyaç vardı. Bu girişim, düşüncemi açtığım ilk kişide (Davur Zantariya) duvara tosladı: "Gerçekleri yazmazsak halk gazeteyi almaz, gerçekleri yazarsak bir akşam alacasında vuruluruz" diyerek, fazla abartılı bir durum analizi yaptı. O Davur ki, 1992 ortalarında Mümtaz'ın kıskırtmaları so-

nucu beni tiye alan bir yazı döktürmüştü; "Günlerden bir gün Ritsa Oteli'nin balkonunda ayağında şortu, elinde çay fincanıyla bir adam görüldü. Otostopla mı gelmişti yoksa tanı mı göndermişti, bilinmez. İngiliz sömürge valisi gibiydi..." diye başlayan gırgır şamata bir yazı...

Davur barometre gibiydi. Bilgisi, gözlem yeteneyi, muhakeme gücü benden çok öndeydi. Yine de yetinmeyip, güven duyduğum birkaç kişiyle daha konuştum. Tepkiler benzerdi. Pes ettim.

Bardağı taşıran son damla...

Ve sonunda olan oldu. Sohum Liman müdürüne gemi seferleriyle ilgili konuşmak üzere ziyarete gitmiştim. Müdürle, karşısındaki koltukta yayılmış oturan tanıdık zat arasında hararetli bir konuşma vardı. İki de başkanın sülalesindendi. Tanıdık zat, Sohum'da sokak gücünü elinde tutanların önde geleniydi. Merhabalaştık, soğuk ve mesafeliydiler. Daha ben derdimi anlatamadan, koltuktaki adam söze girdi; "Ardzinba'ya karşı muhalefette sen de varsın ha!.. Dünkü toplantınızı, kimlerin katıldığını, neler konuştuklarınızı bir bir biliyoruz. Dışardan gelip bilmediğin işlere burnunu sokma. Pişman olursun"...

Şaşkınlıkla kızgınlık arasında kalakalmıştım. Şaşkındım, olduğum söylenen toplantıdan haberim bile yoktu. Kızgındım, ne hakla, ne hadle benimle böyle konuşuyor, tehdit ediyordu. Söyledim, söylendim, çıktım.

Hızla Başkanlık binasına gittim, merdivenleri ikişer, üçer atlayıp Ardzinba'nın odasına daldım. İfadeless bir bakışla dinledi. Sonra, bıkkın bir sesle, "kimi fesatların ortalığı karıştırmak istediği" üzerine birkaç laf etti. Kimsenin adını anmıyor, "onlar" diye söz ediyordu. Açıkça sordu, "onlarla mısın". Evet, gidişat iyi değildi, eksikler yanlışlar çoktu ama muhalefet edenler safında değildim. "O zaman dert etme" dedi. Yorgun, gergin ve sağlıksız görünüyordu.

Anladım ki artık ne Ardzinba tanıdığım kişiydi ne Abhazya bildiğim ülke. Keskin bir bıçağın sırtında yürüyorduk. Kimin ne zaman ve nasıl tökezleyeceği bilinmezdi.

Kafamdaki soru şuydu. "Dışardan gelip işlere burnunu sokan" olarak mimplenen kimdi. En yakın ihtimal Suriye'den gelen Fadıl Aryuta idi. Muhalefet safındaki isimlerden G. Alamiya ve N. Akaba ile iyi arkadaşlıklar ve sürekli birlikte takılıyorlardı. Çok sevdiğim, saygı duyduğum biriydi. Savaşta, Abhaz-Adıge diasporasının bulunduğu Suriye, Ürdün, Mısır ve İsrail'den Abhazya'ya dayanışmayı organize eden kişiydi ve akabinde faydam olur diye Abhazya'ya gelmişti. Yazardı, çevirmendi. Arapçanın yanısıra ileri düzeyde İngilizce, Rusça ve Türkçe biliyordu. Abhazcası da iyiydi. Çok sayıda Rus, Türk yazarın kitaplarını Arapçaya çevirip Suriye'de ve diğer Arap diyarlarında yayınlamıştı. Dışişleri'nde Sergey Şamba ile çalışıyordu.

Hemen kendisini buldum. Olanı anlattım. Bahsedilen toplantıda olup olmadığını sordum. Dediğine göre, öyle ciddi bir toplantı değil, 8-10 kişinin sohbet buluşmasıymış. "Ne olacak bu memleketin hali" konuşmaları. Dikkatli olmasını, geride durmasını salık verdim. Fadıl bunu pek önemsememiş gibiydi. Takip eden hafta boyunca keyfi yerindeydi. Sonra bir sabah telaşla geldi, elinde küçük bir valiz. Deliye dönmüş gibiydi. "Sen haklıydın, çıldırılmış bunlar. Artık burası bana göre değil, gidiyorum" dedi.

Benden çok daha sert bir uyarı almıştı. "Geldiği yere dönmesi" için 3 gün verilmişti. Ve bu uyarı silahların gölgesinde yapılmıştı. Uğradığı kaba saldırıyı kabullenemiyordu. Gözleri doldu. Beni aşan bir durumdu, kendisini yatıştırarak hiçbir sözüm, tutacak hiçbir gücüm yoktu.

Bu olay benim için bardağı taşıran son damlaydı. "Pes" dedim. Erkekliğin 10'da 9'u kaçmaktı, ona sığındım. Ve, 16 Ocak 1996'da, Mümtaz'la birlikte gönlümüzü bırakarak Abhazy'a'dan ayrıldık. Veda etmeden. Sessizce...

Moskova ve İstanbul görüşmeleri...

Ardzinba ile daha sonra iki kez görüştüm. İlki, 4 Şubat 1998'de Moskova'daydı. Rusya makamlarıyla görüşmeler yapmak üzere gelmişti. Moskova'daki Abhaz diasporasının onuruna verdiği yemekte görüştük. Keyfi yerindeydi ve iyi görünüyordu. Beni görünce şaşırıp, sevindi. "Seni kaybettik" dedi. Evet, kaybolmuş ve Moskova soğuşunda ortaya çıkmıştım.

İkinci görüşmemiz İstanbul'daydı. Birleşmiş Milletler gözetiminde sürdürülen Abhazy-Gürcistan barış görüşmeleri çerçevesinde 7-9 Haziran 1999'da İstanbul'da yapılan toplantıya katılmak üzere gelmişti. Aslında toplantı tarafların başbakanları ve heyetleri düzeyindeydi. Ardzinba "özel konuk" olarak ve ikili görüşmelerde bulunmak üzere gelmişti. Ev sahipliğini, dönemin dışişleri bakanı İsmail Cem yapıyordu. Ardzinba, Abhazy heyetini taşıyan BM özel uçağından inerken, son gördüğüme nazaran daha genç,

daha dinamik ve güler yüzlüydü. Kendini epey yenilemişti. Kucakladı, "seni gördüğüme sevindim" dedi. Ben de...

Kalabalık diaspora karşılaması ve büyük bir konvoyla Hlilton'a gelmek, Gürcü heyetine karşı psikolojik üstünlük sağlamıştı. Gürcistan başbakanı ile görüşmesinde bunu iyi kullandı. Üç gün boyunca keyfi yerindeydi. Öyle ki, yıllar önceki şakaçlığı ve muzip gülüşü geri gelmişti. Yeniden kaynaştık...

Kafamın içindeki son Ardzinba görüntüsü, 10 Haziran sabahı BM uçağıının merdivenlerini çıkarkenki gülüşü ve el sallayışıdır.

Sonra, uzun süre benim yolum Abhazy'a'ya düşmedi. Taa ki, zaferin 10'uncu yılının kutladığı 2003 Eylül'üne kadar. Ardzinba'nın sağlığı 2002 başından itibaren hızla bozulmuş, ayakta duramayacak kadar ağırlaşmış ve içine kapanmıştı. Törene gelmedi. Görmek için duyduğum büyük istekle, hasta haline tanık olmama duygusal baskısı arasında bocaladım. İkincisi kazandı. İstanbul'da BM uçağıının merdivenlerindeki gülüşünü ve el sallayışını hatırlamakla yetindim.

Son sözler...

Daldan dala uzun bir yazı oldu. Nereden nereye geldik. Ardzinba'yı mı kendimi mi anlattım, karıştı. Tanıklıklar böyledir. İçinize işleyen tanıklıklar daha da böyledir. Biraz ondan, biraz bundan, biraz şundan. Eee, illaki biraz da kendinizden...

Ardzinba, yakın tarihe büyük bir çentik atarak ebediyete aktı. Şanslıydı; halkını zafere, özgürlüğe, bağımsızlığa taşıdı. Bir lider için bundan dahası var mı...

Ardzinba, sadece Abhazlar için değil tüm Kafkas halkları için büyük bir lider ve kahramandır. Zira onun liderliği Kuzey Kafkasya'nın kardeş halklarını bütünleştirdi. Ve kardeş halklar elbirliği ile Abhazy'a'da zafer kazanarak onu onurlandırdı.

Ardzinba, yüzyıllardır ilk kez halkına kazandıran bir lider, başaran bir kahraman olarak tarihe geçti. Şöyle yakın tarihimizi karıştırıp lider bellediklerimizi, kahraman bildiklerimizi hatırlarsak, hemen tamamının başarısızlığın liderleri ve kahramanları olduğunu göreceğiz. Ya kıyı-

mımızla sonuçlanan ölçsüz maceralara öncülük etmişlerdir ya da sürgünümüzle biten hesapsız başkaldırlara. İlk kez Ardzinba başarının lideri olmuştur ve halkını bağımsızlığa taşımıştır. İşte Ardzinba'yı farklı kılan budur.

Abhazya halkı kendisini başarıya götüren, özgürlüğe taşıyan liderini sevmiş, sınıksız kucaklayıp bağrına basmıştır. Dahası, onu putlaştırılmadan ve hamasete kurban etmeden sevmeyi ve onurlandırmayı bilmiştir; kendinden biri saymış, olsa olsa bir adım önde görmüş ve benimsemiştir. Doğrusunda peşinden gitmiş, yanışında dur diyebilmiştir. Onu bir insan olarak, kendisi olarak taçlandırmıştır. Abhazya halkı, hiçbir eksik Ardzinba'yı değersizleştirmeyeceğini bildiği kadar hiçbir fazlanın onu ilahlaştırmayacağını da bilmiştir.

Abhazların Ardzinba ile ilişkisi, günümüz dünyasında toplum-lider ilişkisinin nasıl olması gerektiğine dair bir ders gibidir. Bu ilişki en zor dönemde dahi demokratik özelliğini kaybetmemiştir, liderin en güçlü olduğu zamanda bile dengesini yitirmemiştir. Savaştan yeni çıkmış bir ülkede bunu başarmak ancak içselleşmiş bir demokrasi anlayışı ve güçlü bir özgürlük ruhu ile mümkündür. Abhazya halkı her iki şeye sahip olduğunu cümle aleme göstermiştir.

Abhazya halkı 1994'de Ardzinba'yı başkan seçerek onun liderliğini selamlamıştır. 1999'da ikinci kez başkan seçerken kahramanlığını onur-

landırmıştır. 2004'deki seçimde ise kahraman lideriyle olan ilişkisinin ince sınırını ustalıklı belirlemiş, kendi doğrusunu liderinin doğrusunun önüne koyarak bildiği yoldan yürümüştür. Üstelik bunu koca Rusya'nın aksi yöndeki baskıcı telkinine rağmen yapmıştır.

Abhazya halkı liderini o kadar çok sevmiştir ki, lider egosunun insan kişiliğini yutmasına müsaade etmemiştir; gerektiğinde lider Ardzinba'ya karşı insan Ardzinba'yı korumasını bilmiştir.

Abhazya halkı ve lideri insanlık adına, demokrasi adına kutlanmayı, alkışlanmayı fazlasıyla hak ediyor... Teşekkürler Ardzinba. Teşekkürler Abhazya halkı.

???

Taa en başta şairin dediğine dönelim. Doğru söylüyordu; "yıllar, insanlar ve halklar akarsu gibi"ydi... Belki sonrasında yanılıyordu; yıllar, insanlar ve halklar akıyorlardı ama gözden kaybolmuyorlardı. Belki insanlık bilincimiz dünle bugünle, bugünle yarını birbirine bağlayan, bir arada tutan en büyük aynadır. Yeter ki bakabilmeli, görmeli ve anlamalı...

Şanslıyım. Büyük bir lideri yakından tanıdım, mesai arkadaşlığı yaptım. Onun sayesinde köklerle kucaklaştım, yitip gitmekte olan kimliğimi geri kazandım.

Onu kendi bilinç aynamda hep göreceğim.

VLADİSLAV ARDZINBA

Eskiçağ Anadolu Ayinleri ve Mitleri

■ Prof. Dr. AHMET ÜNAL*

Tercüme: Orhan Uravelli
(Kafdav Yayınları, Ankara 2010, 358 s.)

Eski Anadolu, Hititoloji ve Hint-Avrupa dilleri uzmanı, Abaza kökenli ve çok değerli Vladislav Grigoryeviç Ardzinba'nın aslı 1982 yılında Rusça basılmış olan bu kitabı, sırf dili yüzünden "Eurocentric", kapitalist ve Batıcı bilim dünyasında maalesef lâıyk olduğu ilgiyi görememişti. Üstelik, tarih yazıcılığını her ne pahasına olursa olsun tekeline tutmak isteyen kapitalist ideoloji, o zamanlar alternatif "sosyalist" yaklaşımı dışlamaktaydı. İyi ki Ardzinba diğer Batı dillerinde kaleme aldığı bazı makalelerde, bu kitabında dile getirdiği özgün yorum ve görüşlerini ana hatlarıyla da olsa "kapitalist" meslektaşlarına duyurma şansını elde etmişti. Bunlardan birisi "On the Structure and Functions of Hittite Festivals" dır (Schriften für Geschichte und Kultur des Alten Orients, 15 1982, 11-16). Ardzinba daha meslek hayatının baharında, kalbinde yatan hümanizma ve vatanperverliğin sesine kulak vererek, pek sevdiği bilimsel çalışmalarını kesintiye uğratmak pahasına da olsa, politikaya atılmak zorunda kalmış, 1994-2005 yılları arası fiilen Abhazya Cumhurbaşkanlığı yürütmüştür. Ne var ki, o politikasını sırça köşklere yapmıyordu; onun politikadaki "tahtı" dikenliydi, politikası sıradan bir gösteriş, bir şov ve avangardistlik değildi, bilimde yılmadan uyguladığı dürüstlük duygusunun ve etiğinin bir parçasıydı. Genel kanının aksine, bilim ve politika birbirine zıt

şeyler değildir. Unutmayalım, meşhur Roma tarihi ve hukuku uzmanı Theodor Mommsen, Nobel ödüllü bir tarihçi olmasının yanı sıra Prusya kabinesinde bir o kadar da değerli bir devlet adamıydı. Belirtmek isterim ki, Ardzinba uğraşı alanı olan bilimi gene ikincil uğraşısı politikaya alet etmeyecek kadar da erdem sahibiydi! Ardzinba bu hareketli dönemde dahi bilimsel çalışmalarını tamamen terk etmemiş, "The Birth of the Hittite King and the New Year (Notes on the hassumas Festival), Oikumene 5, 1986, 91? 101); "Hittite Diplomacy, The Ancient East. International and Diplomatic Relations (Moscova 1987) gibi pek değerli araştırmalara imza atmıştır.

Ardzinba, değerli arkadaşım Muhittin Ünal'ın yılmak bilmeyen çabaları ve Orhan Uravelli'nin üstün kabiliyeti sayesinde dilimize kazandırılan bu eserin Türkçesini görmeyi pek istemişti, ama daha bu önsözü yazarken Muhittin Bey'den aldığım haberde onun kısa bir zaman önce, 4 Mart 2010'da, erken sayılacak bir yaşta (1945 doğumluydu!), bizleri terkettiğini işittim. Kederimin boyutlarını çizmekte güçlük çekiyorum. Eğer buradaki görevim bir "nekroloji" yazmak olsaydı, elbette ki okuyucuya daha uzun anlatabilirdim, ama burada benden istenen, onun bu değerli kitabına bir sunuş yazmaktır. Bu "sunuş" yazısında satır aralarına girmiş bazı duygusal ifadeler, yazarın ölümüne hayıflanmamın ve

* Münih(Almanya) Üniversitesi Eski Anadolu Dilleri ve Hititoloji Eski Başkanı Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Başkanı

onun bilim etiğine olan saygımın marjinal bir ifadesidir. O değerli insanı, o zamanlar tıpkı benim çok büyük güçlülüklerle çıkabildiği Avrupa'da uluslararası bir kongrede çok genç, heyecanlı, enerji ve heves dolu, fakat olgun, ihtirassız ve her alanda umut vaat eden bir insan olarak tanıdım. Sıcakkanlı bir insandı. Kısa zamanda aramızda çok samimi bir dostluk duygusu doğmuştu; ne de olsa her ikimiz de "Avrupa" dışı ülkelerden geliyorduk. O Komünist bloktan, ben ise içine kapalı, her türlü özgün politika ve ideolojiden yoksun, herkesin vize uyguladığı fakir bir ülkeden. Hititoloji uzmanı olmam ve Ardızınba'nın aksine bir zamanların "Hatti Ülkesi"nden gelmem, bana hiçbir avantaj sağlamıyordu. İlk tanıştığımız andan itibaren kitap ve ayınbasım değiş tokuşu yapmaya başlamıştık. Pek çok Orientaliste nasip olmayan bilim ve politikayı bağdaştırmasını çok iyi biliyordu. Kendisine tanrıdan rahmet diliyorum! Boğazköy-Hattuşa ile bizler de dahil Ardızınba'nın maalesef değerlendirme fırsatını bulamadığı Ortaköy'de ele geçen binlerce Hititçe, Akadca, Luvice, Hattice ve Hurice metnin çok yüksek bir yüzdesi genel anlamda din içeriklidir. Eski Mısır ve Mezopotamya firavun ve kralları gibi Hitit hükümdarları da büyük çapta onlardan etkilenecek prestijli bir kuruluş olarak "din"e sanılmışlar, onu suistimal etmişler ve kendilerini tanrıların yeryüzündeki temsilcileri olarak ilân ettirmek suretiyle zaten var olan otoritelerini daha da pekiştirmişlerdir. Nasıl ki günümüzde "demokrasi" denen ve sadece onun tacirliğini yapanların yararına işleyen o muğlak ve göreci şey politik hegemonya aracı olarak kullanılmaktaysa, eskilerde din ve sahip olunan değerlerin misyonerlik ve savaşçı yöntemlerle propaganda edilmesi, yani yaygınlaştırılması da politik ideolojinin bir gereğiydi. Bunun sonucu olarak Hitit kralları, devlet idaresi ve askerî sorumluluk yanında baş rahiplik (pontifex maximus) görevini de üstlenmekle kendilerini çok büyük ve "stresli" bir sorumluluk altına sokmuşlardı. Günümüz Anadolu'sunda hükmedenler bilmezler ama eskiden sadece kral değil, kraliçenin de politika ve din alanında eşit değerde etkinlikleri söz konusuydu. Öyle ki, kral çiftinin günlük, aylık ve yıllık görev çizelgesini okuyan bir insan, bunlar ne zaman dinleniyor ve uyuyorlardı diye sormaktan kendisini alıkoyamaz. İşte bu kitapta, kral çiftinin katıldığı tüm merasimler en küçük ayrıntısına kadar irdelenmiştir. Eskiler din ile "bayram, ayin" (festus, ritus, cultus) ve "mit"i (mythos) birbirinden ayırt etmezlerdi, sonuncular bizim anakronik bir şekilde "din" olarak algıladığımız antropolojik ve sosyolojik fenomenin birer parçasıydı. Bu arada bu kitapta ilk kez lâıyk oldukları değeri bulan "Bayram

Tasfirleri"nin (Hititçe'de de kullanılan ve Akadcası Sümerce EZEN'den kaynaklanan I_INNU) miktarı da pek fazlaydı. Bu açıdan bakıldığında değerli araştırmacı Ardızınba çok şanslıydı, çünkü herkes gibi onun da elinde bol miktarda birinci elden kaynak vardı. Buna ek olarak onun üstün zekâsı ile çoğu kez yavan ve yeknesak metin içeriklerini yorumlamadaki olağanüstü yeteneği birleşince, ortaya böylesine değerli bir kitap çıktı. Hakikaten, okuyucu aşağıda Ardızınba'nın kaleminde ve yaptığı parafrazlarda bu yeknesaklığın nasıl kırıldığını, renklendirildiğini ve "ölü" kişi, sıradan, tekrarlandıkça daha fazla can sıkın seremoniyel eylemler ve aslı metinlerde karşımıza çıkan "renksiz" mekânların nasıl canlandığını, hacim ve boyut kazandığını, heyecanlı bir film seyredemişçesine hissedecek, her şeyi sinematik olarak kafasında canlandırabilecektir. Demek ki yazar, önce kendisi, metinlerin doğru yorumunu yapmış, onların özüne girmiş, onları hazmetmiş ve ancak bunun sonucu ortaya çıkan panoramayı okuyucularına aktarmıştır. Zaten tarihçinin görevi tam bu değil midir? Kurban, dans, müzik, eylem, hareket, jest ve sembollerin anlamlarını din tarihi açısından değerlendirirken yapılan mukayeseler bizi kâh eski Hint-Avrupalılara, kâh Hindistan'a, kâh Slavlara, kâh Çin'e, kâh Selçuklular'a, kâh Kızıldenizliler'e götürür. Burada yazarın engin folkloristik ve linguistik bilgisine hayran olmamak elde değildir. Rahmetli Ardızınba'nın 200 sayfalık özlü bir kitap şeklinde ortaya koyduğu bu araştırması, fazlasıyla öğülmeye lâyık büyük bir başarıdır. Bunun dışında eseri diğerlerinden ayıran birçok öge daha vardır. Birisi, yazarın, Anadolu ayin ve efsanelerinin çok yakın ilişki içinde olduğu Kafkasya'yı her yönüyle çok iyi bilmesi, diğeri de o zamanlar Komünist-Rus araştırmacıların "kapitalist/burjuvazi tarih yazıcılığı" olarak damgalayıp sırt çevirdikleri sisteme aykırı olarak ürettikleri alternatif araştırma sonuçlarına ve kaynaklara kolayca ulaşabilmiş olmasıdır. Çalışmanın bir başka değeri de yazarın tabiriyle "kurban ayinleri, talimatlar (ishiul-anlaşma) hakkında bilgileri ve tipolojik verileri kullanarak Hitit ayinlerini, ayrıca Kral bayramlarını monografi halinde inceleyen" ilk deneme olmasıdır. Eski Anadolu kültürleriyle uğraşan her kesimden okuyucunun bu eşsiz ve değerli kitabı zevkle okuyacağından ve en üst seviyede yararlanacağından, kitabı okurken bugünün karmaşık "soğuk savaş" oyunları ve "kültür sömürüsü" senaryolarından sıyrılıp, günümüzden 3500 sene evvel yaşamış Anadolu insanının ruh dünyasına bir nebze de olsa sızacağından eminim. Değerli kültür dostu Muhittin Ünal'ı, dilimize böylesine değerli bir eseri kazandırdığı için tebrik ediyorum ■

* Yazı, Eskiçağda Anadolu Ayinleri ve Mitleri kitabının Sunum bölümünden alınmıştır.

Gürcülerden Çerkeslere Nafile Kur

Devletin kontrolündeki İmedi kanalının 14 Mart'taki sahte Rus işgali haberiyle paniklemiş Tiflis sakin; iki trafik aracı hariç ne bir asker ne de bir polis göze çarpmıyor. Olağanüstü normallik! Halka 2008 savaşını hatırlatmasın diye güvenlik görünür olmaktan çıkarılmış. Ama Rus işgali korkusu hala diri. Bu korkuya tezat Rusya'nın sinirlerini zıplatacak bir hamle yapıyor Tiflis; Çerkes soykırımına el atıyor.

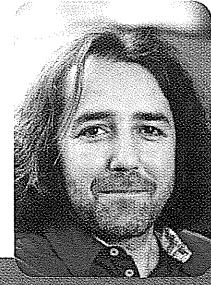
Washington merkezli Jamestown Foundation'ın Gürcistan'dan İlia Devlet Üniversitesi'ne bağlı Uluslararası Kafkasya Araştırmaları Okulu (ISCS) ile birlikte 20-21 Mart'ta düzenlediği 'Gizli Halklar, Devam Eden Suçlar: Geçmiş ve Gelecek Arasında Çerkesler ve Kuzey Kafkasya Halkları' (Hidden Nations, Enduring Crimes: The Circasians and the Peoples of the North Caucasus Between Past and Future) adlı konferans vesilesiyle Tiflis'teyiz.

Tiflis Rusya'ya karşı elini güçlendirmek için Çerkeslere kur yapıyor. Çerkes soykırımında mikrofonu kapmak istiyor. Diaspora, Abhaz ve Osetlere karşı suçları ve 1864 sürgünündeki suç ortaklığına dair en ufak nedamet göstermeden Gürcistan'ın netameli trenine binmeye niyetli değil.

Üç hedef üzerinden Çerkes hesabı

Konferansa Çerkeslerin katılımını örgütleyen, özellikle diasporanın tereddütlerini gidermek için seferber olan ve Tiflis'e hareketinden önce yol arkadaşlarıyla birlikte gazeteye gelerek benimle de görüşlerini paylaşan perde arkasındaki aktörlerden Ed (İyad) Youghar, Gürcülerle işbirliğini üç hedef üzerinde inşa ediyor:

- Gürcistan Çerkes soykırımını kabul edecek.
- Soykırım topraklarında Soçi 2014 Kış Olimpiyat Oyunları engellenecek.
- Kuzey Kafkasya'nın bağımsızlığı için güçler birleştirilecek.

FEHİM TAŞTEKİN

Abhazya ve Güney Osetya üzerinde tekrar kontrolü sağlama şansını yitirmiş Gürcistan'ın özellikle Ağustos 2008 savaşının ardından Kuzey Kafkasya'daki direnişçileri destekleyerek Rusya'nın başını ağrıtmaya çabası güttüğü sır değil. Bu saatten sonra 'Bağımsız Kuzey Kafkasya' ülküsünün Tiflis'te akis bulması da şaşırtıcı olmaz. İyad, 'Çerkeslerin kullanılacağına' dair kaygılara karşın Çerkeslerin de bunu kendi amaçları için kullanacaklarını, soykırımın tanınması konusunda ilk kez bir fırsat doğduğunu belirterek 'kazan-kazan' denklemi kuruyor. İsrail'le 1967'deki savaş sonrası Golan Tepeleri'nden ABD'ye göçürülmüş Çerkes ailesinin ferdi olarak Amerikan kültürüyle yetişmiş bir işadama, lobi yeteneği yüksek, Washington DC'de işleri nasıl döndüğünü iyi biliyor. Bu yeteneğini şimdi Çerkesler için kullandığı izlenimini veriyor. Ve Çerkes kültür örgüsü 'Adıge Khabze'nin tutkulu savunucusu. Ne var ki bu yeteneğin özellikle Tür-

kiye'deki Çerkes diasporasını iknaya yetmediği görülüyor. Zira Türkiye'den hiçbir örgüt temsilcisi konferansa katılmazken Tiflis'e gitmeyi göze alan fert sayısı ancak altıyı buluyor.

Sakıncalı konular es geçildi

Tiflis'in ünlü Özgürlük Meydanı'na nazır Courtyard Marriott Hotel hem konaklama hem konferans mekânı. Ramzan Kadırov'un Çeçenyası'na dönemeyip sürgün halini sürdüren bağımsız Çeçen-İçkerya'dan yana önemli figürler tekmlili birden buradalar. Hakeza Kafkasya denilince uzmanlıklarıyla akla gelen pek çok batılı araştırmacı, akademisyen ve gazeteci de Tiflis'in yolunu tutmuş.

Çerkes Sürgünü konferansın ana başlığı olsa da konuşmaların odak noktası 1864'le zirveye ulaşan felaketten öte Çarlık döneminden Rusya Federasyonu'na kadar geçmişten günümüze Rusya imparatorluğunun suç galerisiydi. Azerilerden Çeçen ve İnguşlara, Dağıstan halklarından Kırım Tatarlarına, Karaçay-Balkarlardan Ahıskalılara dek mağdur halkların çektikleri konuşuldu. 19. yüzyılın başında erkenden beyaz bayrak çekerek Rus işgal güçlerine üs vazifesi gören, bu yüzden Çerkeslerin 'Gürcistan teslim olmasaydı Kafkasya düşmezdi' tespitinin muhatabı olan Gürcistan'ın bu süreçteki rolüne değinen çıkar mı diye beklerken konu sanki büyük bir mutabakatla teğet geçildi. Benzer bir gizli mutabakat Abhazların yaşadığı sürgünün yanı sıra Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya'ya karşı açtığı savaşlar, Sovyetler zamanında Joseph Stalin ve Lavrenti Beria'nın asimilasyon politikası, siyasi baskılar ve nüfus kaydırma siyaseti de 'girilmesi sakıncalı' konulardı. Kaldı ki Oset ve Abhazlar bunları 'soykırım politikası' olarak görüyor ve anıyor.

Konferansın Tiflis ayağında duran ISCS Rektörü Ghia Nodia, siyasi liderlerle halklar arasındaki terçihler arasında ayırım gözetmenin önemine vurgu yapıp bu sayfanın açılmasına bir nevi set çekti. Gori kentinde heykeli bulunan ve ziyaretçisi eksik olmayan Sovyet diktatörü Stalin'in soykırım politikalarına atfen "Suçları var, Gürcü asıllı olması suçlarını tartışmamızı engellemiyor. Tabi saygı duyanlar var ama sayıları fazla değil" dedi. Tiflis yönetimi Rusların izlerini silme adına Sovyetlerden kalma Zafer Anıtı'nı geçen yıl bombalarla imha ederken Stalin'in heykeline dokunmamasına da "Heykelin müzeye alınması girişimimiz oldu ama devlet orada kadro olması gerektiğini söylüyor. Henüz karar

yok" izahatını getirdi. Nodia, Tiflis için kritik hal arz eden Ahıskalılara da değindi. Gürcistan'ın Avrupa Konseyi'ne alınırken koşulan şartlardan biri İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Orta Asya'ya sürülen Ahıskalıların tekrar Cavaheti bölgesine yerleştirilmesi idi. Ama Tiflis sözünü tutmadı. Nodia'ya göre mazeret şöyle: "Gürcistan geri dönüş kararı aldı ama halk karşı çıkıyor. Gürcü toplumu sıcak bakmadığından konu burada gündemde değil."

Zaten Amerikan yönetimi de Tiflis'in elini rahatlatmak için Ahıskalıları ABD topraklarına taşıyarak problemi kendince çözmeye çalıştı. Golan Tepeleri'ndeki Çerkesleri ABD'ye taşıyarak İsrail'i cesur savaşçılardan kurtardığı gibi...

Tiflis Kafkasya'nın başkenti vurgusu

Jamestown Foundaditon'un Başkanı Glen Howard ise Gürcistan'ı Kafkasya'nın başkenti ilan etti. Howard'ın sözlerinden çıkan sonuç, ABD'nin Gürcistan'a 'bağımsız Kafkasya'nın merkezi olma' rolü biçtiğini gösteriyor. Azerbaycan'da eski Devlet Başkanı Haydar Aliyev'in ulusal güvenlik danışmanlığını yapmış Vefa Guluzade de aynı teması işledi: "Azerbaycan yarı bağımsız. Tam bağımsız devlet olsaydık Çeçenleri Rusya'ya teslim etmezdik. Ermenistan da Rusya'nın rehinesi. Gürcistan ise bağımsız bir devlet. Rusya müdahale etmezse Kafkasya kısa sürede birleşir, kendi demokratik sistemini inşa eder, federasyon ya da konfederasyon kurabilir. Çünkü kültürleri aynıdır."

Guluzade daha önce üç kez olduğu gibi Rusya'nın imparatorluk vasfı çökmese de tekrar küçülmek ya da sistemini değiştirmek durumunda kalacağını, Kafkasya'nın 1917 ve 1991'deki gibi hazırlıksız yakalanmamak için şimdiden birlik çabası içine girmesi gerektiği mesajı verdi. Guluzade Rusya'nın yeniden dağılacağıın alameti olarak da Rusya'nın kendi kendine yeten ülke olmaktan çıkıp gıda ithal ettiğini, Fransa'ya denizaltı siparişi vermek zorunda kaldığını sıraladı. Kafkasya'nın yeni bir dağılmaya hazır olması gerektiği görüşünü başka konuşmacılar da dillendirdi.

1996'da Rusya ile Çeçenya'nın imzaladığı savaşı bitiren Hasavyurt Anlaşması'nın mimarlarından eski Çeçen-İçkerya Devlet Başkanı Yardımcısı Said Hasan Ebu Muslimov da "Gürcistan olmadan Kuzey Kafkasya, Kuzey Kafkasya olmadan Gürcistan tam bağımsız olamaz" vurgusuyla paralel görüş

sergiledi. Bir bağımsızlık vurgusu da Çeçen mültecilere çok emek vermiş Danimarkalı Profesör Carl Erik Foverskov'dan geldi: "Avrupa ile, özellikle İskandinav ülkeleriyle işbirliği yapmak bağımsız Kafkasya için çok önemli."

Çerkes sürgünü mü, Kafkas sürgünü mü?

Konferansın ilk bölümünde Çerkes soykırımını üzerine Adıge katılımcılar tebliğ sunarken Çerkes kimliğinin diğer Kafkas halklarını kapsayıp kapsamadığına dair mutlak tartışma da yaşandı. Özellikle Muslimov başta olmak üzere Çeçen temsilciler sürgün ve soykırımdan bahsedilirken bunun sadece Adıgelerle sınırlı tutmanın yanlış olduğunu, söylemi genele yaymak gerektiğini savundu.

Alla Dudayeva, Çeçen halkına yönelik soykırımın hala devam ettiğini, diğer Kafkas halklarının da aynı kaderi paylaştığını belirtip Gürcistan parlamentosunun soykırımı tanıması ve kurbanları anma günü ilan edilmesi çağrısı yaptı.

Hatta Çeçenler, Adıge'lerin parlamentoya hitap eden deklarasyonda sadece Çerkes Soykırımına değindiğini görünce konferansın sonunda bütün Kafkas halklarına yönelik soykırımın tanınmasını isteyen ayrı bir bildiri yayımladı.

Anavatanında gördüğü baskılar yüzünden Amerika'ya taşınmış gazeteci Fatima Tlisova soykırımını kendi köyünün ahvalini ve 'kişisel soykırım' diye andığı kendi deneyimlerini duygusal bir dille anlattı. Çerkes soykırımının Kremlin tarafından tanınması kampanyası karşısında tehdit ve şiddete maruz kalınca Tlisova gibi kurtuluşu ABD'ye gitmekte bulmuş. Maykop'taki Çerkes Kongresi'nin başkanı Murat Berzeg de telekonferans ile soykırım ve Soçi olimpiyatları bağlamında Çerkes uyanışına değindi. Ermeni soykırımını tartışmalarında Türkiye'deki ulusalcılardan daha ulusalcı çizgi taşıyan Oxford Üniversitesi'nden İskoç asıllı Prof. Norman Stone ise Çerkesleri önce diasporadaki Ermeni ve İrlandalılar gibi kendilerini acıdımadıkları için

övüp ardından özetle şu aklı verdi: 'Soykırım edebiyatından vazgeçin.' İyad Youghar, Çerkes soykırımının kültürel ve dil boyutunda sürdürdüğü mesajı eşliğinde Amerika'daki Çerkes diasporasını anlatırken, Amerikalı Çerkes aktivist Lisa Jarkasi Vancouver'deki olimpiyatlar vesilesiyle Çerkeslerin Soçi Olimpiyat Oyunları'na karşı yürüttüğü kampanyayı, ABD'den Johanny Haghgor haritalar eşliğinde Çerkesya'daki mevcut yapıyı, İsrail'deki iki Çerkes köyünden biri olan Kfar Kama'dan Ali Hadish Adıge Radyosu deneyimini, Ürdün ordusundan emekli asker Adil Başkavi genel anlamda sürgünü, İsraili Çerkes Yahya Hun 'İmam Şamil ve Muhammed Emin'in mücadelelerini ve İsrail'den Yahudi asıllı Moşe Gammer 1774-1944 arasındaki nüfus hareketlerini anlattı.

En dikkat çeken sunumlardan birisi Gürcistan'ın Çerkeslere açılım politikasının ilk ve somut adımı olarak Tiflis'te birkaç ay önce açtığı Rus imparatorluk arşivinde tarama yapan Ali Berzeg'in elde ettiği belgelerle ilgili sunumuydu. Belgeler arasında Soçi'de olimpiyatların oynanacağı yerlerdeki toplu mezarlara ait bilgiler de yer alıyor.

Cavahışvili Üniversitesi'nden tarihçi Prof. Niko Cavahışvili'nin 'Gürcülerin 19. yüzyılın ikinci yansındaki sancılı süreçte Çerkeslerin acılarını paylaşması' başlığı altındaki sunumdan ise Gürcü gazetelerin sürgün sırasında yaşanan olaylara yer verdiğine dair örneklemelerden başka bir şey çıkmadı.

Tarihte Kuzey Doğu Kafkasya'nın işgal süreci, Dağıstan, Çeçenya ve İnguşetya'nın durumu, Beslan ve 13 Ekim Nalçık baskınları dahil güncel sorunların tartışıldığı ikinci gün Çeçen araştırmacı Mairbek Vaçagayev, Belçika'dan Prof. Maria Bennigsen, Dağıstanlı gazeteci-yazar Donogo Hacı Murad, Radio Free Europe'tan Andrei Babitski, Le Monde muhabiri Sophie Shihab, Aslan Mashadov'un oğlu Anzor Mashadov, araştırmacı Valeri Dzutsev, Kabardey-Balkarlı avukat Larisa Dorogova ve Dağıstan Anneleri Başkanı Svetlana Dorogova gibi isimler konuştu.

Çerkes katılımcılar konuşmaların odağının 'Azeri, Ermeni ve Yahudi soykırımına' ve Kuzey Kafkasya'nın güncel sorunlarına kaymasından rahatsız oldu.

Kabardey-Balkar ve Karaçay-Çerkes'ten Adıge konuşmacıların konferansa gelmemeleri 'Rusya'nın tehditlerine' bağlanırken as konuşmacılardan Paul Goble'in katılmaması dikkat çekti. Bazılarının

'Tiflis'in tehlikeli oyununa gelmemek için konferanstan çekildiğine' dair duyumlar da oldu tabi. Altı çizilmesi gereken başka bir husus Kafkas diasporasının merkezi, en az 3 milyon Çerkes'in yaşadığı Türkiye'den sunum yapan birilerinin çıkmamasıydı. Gürcü temsilcilerse son derece aktifti. Gürcistan'da Gül Devrimi'nin önde gelen isimlerinden 26 yaşındaki Gürcistan Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyonu Başkan Yardımcısı Giorgi Kondelaki, milletvekili Nugzar Tsiklauri ve Giya Tortladze neredeyse her konuşmacının ardından söz alıp Gürcistan'ın Kafkasya'nın sesi olması gerektiği, Rusya'nın 2008'de etnik temizlik ve işgal siyasetini tekrarladığı ve Gürcistan'ın başarısının tüm Kafkasya'nın başarısı olacağına dair tezlerini dile getirdi.

Soykırım tasarısı

Birçoğu için 'tehlikeli oyun' gibi gelen konferanstan Çerkes katılımçıların beklediği şey soykırım dair siyasi bir gündemin oluşması ve nihayetinde Gürcistan Parlamentosu'nun bunu kabul etmesiydi. Bu konuda konferansa paralel olarak yapılan bir toplantıda, üç Gürcü milletvekiline soykırım tasarısı da sunuldu. Çerkes katılımçıların kamera karşısında altına imza attıktan sonra teslim ettiği tasarıda şunlar talep edildi:

- Rus İmparatorluğu'nun 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başında Çerkesya'nın bağımsızlığını yitmesiyle sonuçlanan eylemlerini kınayın. Bu eylemleri Çerkes ulusuna yönelik bir soykırım olarak tanıyın.

- Rusya'nın 1864'te Kuzey Kafkasya'yı ele geçirmesini kutladığı 21 Mayıs'ı Çerkes soykırımının kurbanlarını anma günü ilan edin.

- Soçi'yi Çerkes soykırımı ve etnik temizliğin sembolü ve yeri olarak tanıyın.

Bu talep hakikaten parlamentodan geçecek mi? Oldukça zor. Tortladze, tasarıyı Kuzey Kafkasya Cumhuriyetleri Parlamentolar Arası Dostluk Grubu'nun gündemine sokma sözü verdi. Tsiklauri de tasarı'nın en kısa sürece parlamentoda tartışılacağına dair inancını dile getirdi. Yani parlamentolardan garanti çıkmadı. Gürcü siyasetinin kalbini okuyan siyaset bilimci Nodia'nın öngörüsü şöyle: "Bu taleple ilgili parlamentoda bir görüşme olacak ama soykırımın tanınmasıyla ilgili bir kararın çıkacağından emin değilim. Bu oldukça zor bir karar 'evet' diyen de 'hayır' diyen de var. Önceden söylemek istemiyorum ama büyük ihtimalle bu karar kabul edilmeyecek."

Adıgeler sözlü olarak da iki şey istedi:

- Abhazya'ya ulaşım ambargosunu kaldırın. İnsanlar Soçi'den değil Gürcistan üzerinden Abhazya'ya gidebilsin.

- Abhazya ve Güney Osetya ile saldırmazlık anlaşması imzalayın.

Tabi bu iki talep Gürcü vekillerin yutkunmasına yol açtı.

Tiflis net değil

'Diplomatik' kulislarda Gürcistan'ın Kuzey Kafkasya'ya yaklaşımının değişmeye başladığı, özellikle Abhazya'ya karşı farklı bir tutum benimseyeceğine dair fısıltılar kulaklara çalınsa da 'samimi' kulislerin dili farklı.

Meselenin bir soykırım, iki Abhazya ile ilgili yönü var. Bir üst düzey Gürcü yetkilinin verdiği bilgiye göre, iktidar konferansa destek verse de muhalefet ikircikli. Çünkü devlet Başkanı Mihail Saakaşvili'yi ancak Rusya'nın oyunuyla devirebileceklerine inanıyorlar. Soykırım tasarısına destek verilerse kendi ayaklarına kurşun sıkılmış olurlar.

Başka bir gözlemci ise 'İktidar bu meseleleri gündeme getirerek Rusya'yı köşeye sıkıştırmak istiyor ama daha fazla ileri gidemez. Çünkü Rusya ile ilelebet savaş halinde kalamazlar. Nitekim sınırları açmak ve hava köprüsünü kurmak dahil ilişkileri normalleştirmek için uğraşıyorlar' tespitini yaptı.

Bir başka tespit daha var; Çerkesler konusunda asıl bastırılan Amerika. Düne kadar Kuzey Kafkasya'yı kendi kaderinden bağımsız gören Gürcistan'a yeni bir politika sunuluyor. Politikanın özünde Rusya Federasyonu'nu güneyden yumruklamak yatıyor. Bunun için 'Bağımsız Kuzey Kafkasya' hedefi yeniden idealize ediliyor. Bu idealin en kolay mayalanacağı yer Adıgelerin ezici çoğunluğunu oluşturduğu diaspora. Diasporayı işin içine çekmenin en pratik ve kıskırtıcı yolu da soykırımın tanınması çabası.

Abhazya'ya gelince; Kahve molasında iki küçük diyalog yaşadım; Ghia Nodia daha ilk merhabalaşmamda "Konferansla ilgili sanırım çekincelerin var" dedi. "Evet" deyip ekledim: "Burada Gürcüler konuşuyor, Çeçenler konuşuyor, Adıgeler kısmen konuşuyor ama sizin asıl sorun yaşadığınız Abhazya'nın tezlerini duyamıyoruz. Mesele birlikse Abhazları da dinlemeye ihtiyacımız var. Gürcistan'ın asıl Kafkasya'dan kopmasına yol açan Gürcü

(Alla Dudayeva, Amerikalı Howard'a Kafkas dansında eşlik etti)

Abhaz meselesi atlanıyor." Yanıt 'bazı şeyler için hazır olunmadığı, belki bir başka konferansta Abhazyanın da konuşulabileceği' yönünde oldu.

Bir Gürcü yetkili ise şimdiye dek Gürcistan'ın Çerkes soykırımıyla ilgilenmediğini, ilk kez böyle bir yaklaşım sergilendiğini ve meselenin kendileri için siyasi olduğunu belirtirken 'bunun Rusya'ya karşı bir sopa olarak kullanılacağı' tespitine de katıldı. Çerkeslerin kendilerini dost olarak gömediklerinin bilincinde olduklarını söyleyen yetkili, Gürcistan'ın Abhazyaya ve Güney Osetya ile ilişkilerini normalleştirmeden ne Kuzey Kafkasya ne de Çerkeslerle birlikte hareket edemeyeceği' yönündeki tespite ise öfkelenildi:

"Hiçbir Gürcü'ye Abhazyayı tanı diyemezsin, kimse kabul etmez. Hiçbir siyasi bunu göze alamaz. Bunu söyleyen iktidar anında devrilir. Saakaşvili bir kere kendine güvenip silahla geri almayı denedi ama hesap tutmadı. Ama halka 'Abhazyaya ve Güney Osetya'dan vazgeçtik' denirse bu ülke çöker. Belki geri almak için 20 yıl sonra bir şans daha doğar." Yani silahtan vazgeçmek yok. Ancak devamında Gürcistan'ın 1992'de üstelik Rus üssünden verilen tanklarla Abhazyaya saldırarak Abhazları ebediyen kaybettiği, ardından ambargo ile Rusya'ya mahkûm ettiği gerçeğini de inkâr etmedi.

Psikolojik hava da Tiflis'in Çerkesler konusunda Rusya'nın şiddetini üzerlerine daha fazla çekmeye cesaret edemeyeceğini söylüyor. Biri 'Rusya bu konferansa kesin yanıt verecek. Ruslar şu anda uydudan ikimizin konuşmasını bile dinliyor olabilirler' diyerek ürkütücü bir paranoyayı da ortaya koyuverdi. Malum bir hafta önce iktidar kanalı İmedi'nin sahte Rus işgali haberi gerçek bir işgal korkusunu yaşatmıştı.

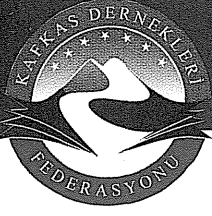
Masraflarını (muhtemel ki devlet fonlarını kullanarak suretiyle) Gürcistan'daki Kafkas Vakfı'nın üstlendiği Tiflis buluşmasından ne çıkar meçhul ama iki günün akşamında kurulan Kafkas sofrası fikir veriyor:

Gürcüler Çeçenleri dansa kaldırıyor. Neşenin üzerine neşe, alkışın üzerine alkış. Çeçenya'nın bağımsızlık abidesi Cahar Dudayev'in Kafkas halklarına bıraktığı emaneti eski 'first lady' Alla Dudayeva da dans tekliflerine dayanamıyor. Ardi ardına dansa kalkıyor... Kafkas neşesine hariçten, taa okyanus ötesinden biri daha ekleniyor: Howard. Jamestown Foundadion'a başkan olmadan önce Amerikan Savunma Bakanlığı ve Ulusal İstihbarat Konseyi'nden petrol devlerine kadar pek çok özel ve kamu sektörüne danışmanlık yapmış bir isim. Kendini Kafkasyalıları neşelendirmeye adanmış gibi bir hali var! Beri tarafta dansa kaldınlamayanlar var; Ürdün, Amerika, Türkiye, İsrail ve Avrupa'dan gelen Çerkesler (Adıgeler) bu neşeden uzak duruyor. Gürcüler ve ortakları Amerikalılar, Kafkasya birliğini bu sofraya ve dansa görmek istiyor. Lakin Çerkesler sofraya teşrif etse de mesafe koyuyor. Afişe edilen 'birlik' olsa da manzara bundan ibaret...

Çerkeslere içten yakınlık gösteren tarihçi Niko Cavahişvili, gerek konferans sırasında, gerek üst üste iki akşam dans gösterileriyle süslenen şatafatlı yemekte her fırsatta "İşte bu, özlediğimiz birlik bu" diyerek heyecanını sergilese de sahadaki gerçekler Gürcü-Çerkes ittifakını gölgeliyor. Kendi camialarında birilerinden 'Hain' damgası yeme pahasına Tiflis'e gelen bir avuç diasporalı Çerkes'in bile meçhule giden trene binmekteki tereddüdü aşikâr.

İki gecenin eğlence faslı Çerkeslerin henüz Gürcülerle dansa çıkmaya hazır olmadığını gösterdi. Yine de bu hamlenin artçı etkileri var; Anavatan örgütleri Tiflis'e 'kanışma' restini çekerken Tiflis buluşması diasporada Abhazyanın arkasındaki yekpare Çerkes duruşunu tartışmaya açtı. Rusya ile müttefikliği seçmiş Abhazyaya, Çerkes davasının önünde engele dönüşmemeli' diyenler çıkiverdi. Yani 'genişletilmiş Kafkas projesi' Çerkes-Abhaz birliğini tehdit eden sürece evrildi.

Sözün özü kılıçlar kınına girmeden, güven inşa etmeden ve 'saldırmayacağım' diyemeden barış zor gözüküyor ■

FEDERASYON'DAN

■ CUMHUR BAL
KAFFED GENEL KOORDİNATÖRÜ

KAFFED Yönetim ve Başkanlar Kurulu Toplantıları Düzce'de yapıldı.

02.03.2010

27-28 Şubat tarihlerinde Düzce Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nde yapılan toplantı, KAFFED yönetim kurulunun yanı sıra, üye demeklerimizin başkanları ve yönetim kurulu üyelerinden oluşan 60 üzerinde katılım ile gerçekleştirildi. Oldukça verimli geçen toplantıda geçtiğimiz günlerde gerçekleştirilen DÇB yönetim kurulu toplantısı değerlendirildi. KAFFED komisyonlarının çalışmalarını hakkında bilgilendirmeler yapıldı.

Toplantıda görüşülen önemli konulardan biri de örgütsel yapılanma ve masaların kurulması idi. Kendi alanlarında ihtisaslaşmış olarak çalışmalarını yürütmek üzere K. Şapsığ - Adıgey, Karaçay Çerkes - Kabardey Balkar ve Abhazya çalışma masalarının kurulmasına karar verildi. Bu masaların kendi bölgeleriyle ilgili sürekli araştırmalar yaparak yönetim kurulunu bilgilendirmeleri hedefleniyor. Kabardey Balkar Cumhuriyeti Gençlik Bakanlığı'nın bütçesini oluşturduğu ve bu yıl fazlaca etkinlik yapma kararı aldığı bilgisi üzerine, Federasyon olarak Kabardey Balkar Gençlik Bakanlığı'na yaz döneminde yapılmasını talep ettiğimiz konuları içeren bir yazı yazılmasına karar verildi. Bu taleplerin başında, her yıl çocuklar için düzenlenen kamplar gibi gençler içinde kamp düzenlenmesi ile diasporaya yönelik bir oyun hazırlayan Şogentsuk Ali Dram Tiyatrosu'nun Türkiye'ye gelmesi yer alıyor.

Toplantının bitmesinin ardından, Kafkas Dernekleri Federasyonu başkanı Cihan Candemir, eğitim ve teşkilatlanma sekreteri Şamil Jane, sosyal etkinlikler ve koordinasyon Sekreteri Handan Demiröz ve genel koordinatör Cumhuri Bal, Mimar Osman Gülü'nün hazırlayıp sunduğu ve Düzce Öncü TV'de yayınlanan Kent ve Yaşam programına katıldılar.

KAFFED, YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan ile Görüştü

02.03.2010

KAFFED, 05.01.2009 tarihinde ziyaret ettiği Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'den, 08.07.2009 tarihinde ziyaret ettiği Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'tan, 23.01.2009 tarihinde YÖK Başkanlığına yazdığı yazıda ve nihayet 29.01.2009 tarihin de Başbakan Tayip Erdoğan gönderdiği yazıda talep ettiği konular arasında yer alan "Üniversitelerde Adıge ve Abaza dillerinin öğretileceği kursülerinin kurulması" konusunu görüşmek üzere YÖK Başkanı'na ziyaret etti.

Sıcak ve samimi bir ortamda gerçekleşen görüşmede heyetimiz, Adıge ve Abaza dillerinin zenginliğinden, çok sesliliğinden ve Anadolu'da yaşamış olan Hatti-Hitit dilleriyle olan akrabalığından bahsederek 'bu diller mutlaka yaşatılmalıdır' dendi.

Karaçay Çerkes Cumhuriyeti'nde Gerilim Tırmanıyor

Uzun süredir Karaçay Çerkes Cumhuriyeti'nde Karaçay'lar ile Çerkesler (Adıge-Abazin) arasındaki gerilim Jık'o Aslan isimli gençlik liderlerinden bir Adıgenin öldürülmesi ile daha artmıştır. Jık'o Aslan başından vurularak öldürülmüş olarak bulunmuştu. Jık'o Aslan'ın öldürülmesi Çerkes toplumunda büyük tepki doğurdu ve mitingler düzenlenerek olay protesto edildi, katillerin acilen bulunması istendi. Özellikle gençler arasındaki gerilimin boyutlarının genişlemesi ve etnik çatışmaya dönüşmesinden endişe edilmektedir.

1 Kasım 2008 tarihinde bu gerilimleri yumuşatmak ve Çerkes toplumunun sesini duyurabilmek amacıyla DÇB Yönetim Kurulu Çerkesk şehrinde toplanmış ve Cumhurbaşkanı Ebzeyev B. Safarovich ziyaret edilerek camianın dilekleri iletilmişti. Ancak o günden beri gerilim yumuşamamış giderek tırmanmış, gençler arasındaki kavgalar devam et-

Kars Kafkas Üniversitesi'nde Gürcü dili ve edebiyatı bölümünün, Mardin Artuklu Üniversitesi'nde yaşayan diller bölümünün açılmış olmasının memnuniyet verici olduğunu belirten heyetimiz Türkiye'de konuşulan diğer dillerde de benzeri uygulamaların başlatılması gerektiğini vurguladı.

YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan da taleplerimizde son derece haklı olduğumuzu, yaşayan dillere daha ayrı bir önem verilmesini ve bunların yaşatılması için üniversitelerimizin daha gayretli, daha istekli olması gerektiğini belirtti.

mişti. DÇB yönetimi son olay üzerine yeni atanan Kuzey Kafkasya Bölge Başkanı Aleksandr Khloponin'e hitaben yazdığı yazı ile üzüntü ve endişelerini dile getirerek katillerin bir an önce bulunmasını talep etmiştir. Söz konusu mektup ayrıca başta Karaçay Çerkes Cumhurbaşkanlığı makamı olmak üzere cumhuriyetteki diğer etnik toplum başkanlarına (Abaza Birliği Başkanı M.A. Takuşino, Adıge Khase Başkanı M.Çerkesov, Nogay Birliği Başkanı Y.B. Karasov, "Labe" Başkanı V.G. Zugayev, Rum Birliği Başkanı V.İ. Kuznetsov, Ermeni Birliği Başkanı V.S. Alaverdov) gönderilerek, toplumsal çatışmaların önlenmesi konusunda dikkatli olunması tavsiye edilmiştir.

KAFFED olarak menfur olayı kınıyor, Çerkes camiasına ve Jık'o Aslan'ın ailesine başsağlığı diliyoruz. Dileğimiz katillerin bir an önce bulunarak, toplumsal barışın sağlanmasıdır.

RF Kuzey Kafkas Federal Bölgesi

Yetkili temsilcisi

A.V. Hloponin Dikkatine,

Yakın zamana kadar Karaçay-Çerkes sakinleri, Çerkes ve Karaçay halkları arasındaki milliyetçi çatışmalarla alakalı 1999 olaylarının unutulmaya yüz tuttuğunu sanıyorlardır. Her halükarda, milliyetçi ilişkilerin olduğu bölgelerdeki üstü örtülü durumlar, sayın B.S. Ebzeev'in henüz cumhurbaşkanı olarak atanmadığı dönemde 2008 sonbaharına kadar sürdürüldü.

Daha atanması yapılır yapılmaz Boris Ebzeev Karaçay-Çerkes halkına, 1999 anlaşmalarına göre yaşamak niyetinde olmadığını göstermeye karar vermişti. Ülkenin hükümet başkanlığına Çerkes ulusundan olmayan birini getirerek, Boris Ebzeev en azından, Karaçay-Çerkes'de son yıllarda gittikçe karmaşık bir hale gelen hassas dengeleri bozmuş oldu. Bu en basit temel mantığa bile sığmayan davranışları bölgedeki sosyo politik pozisyonu tek kelimeyle darmadağın etti ve ülkedeki halkları yeniden milliyetçi çatışmaların eşliğine getirdi.

Çerkes halkının fikirlerinin ve toplumsal kuruluşları olan "Adıge-Hase"nin göz ardı edilmesi, bütün Karaçay - Çerkesya halklarının değil de sayın Ebzeev'in hoşuna giden kişileri Rusya'nın federasyon

kuruluna ataması, politik kadrolaşma konusunda bir tek halkın isteklerinin olması, diğer uluslardan olan gençlerin sosyal gelecekleri konusunda önlerini görememesi, büyük oranda genç kitleleri çatışmanın eşiğine getirdi, özellikle de son iki durum, silaha sarılmalara sebep oldu.

Karaçay-Çerkes devlet başkanına, ülkedeki egemen kurumların yöneticilerine defalarca yapılan başvurular hiç dikkate alınmamıştır.

Ülkenin devlet başkanının hiçbir faaliyette bulunmaması doğrudan veya dolaylı olarak bir yandan Karaçaylar arasındaki diğer yandan Adıgelerle Abazalar arasındaki sokak kavgalarını alevlendirdi.

Ülkenin, hemen hemen otuz yıldır Karaçaylı politikacıların temsilcileri tarafından yönetiliyor olması, çok keskin etnik sosyal problemlere federal yönetimin müdahale etmemesi ve yerel yönetimin de kriminal suçlara ortak olması, Karaçay gençliği arasında adil davranılmadığı ve keyfi uygulamalar yapıldığı yönünde yanlış bir his uyandırdı ki bu haksız duruma diğer halklardan gençler de karşı gelmektedir.

14 Mart 2010'da Çerkes gençliği liderlerinden biri olan üç çocuk babası Aslan Jukov'a yapılan saldırıdan beri, Karaçay-Çerkes'deki olaylar geri dönüşü olmayan bir hal aldı.

Ülkede mevcut durumu köklüce değiştirmek ancak federal merkezin de acil siyasi müdahalesiyle mümkün olabilir.

Bu bağlamda, Karaçay - Çerkes Cumhuriyeti'nde bir Rus devlet başkanının atanması, ülkedeki tüm yaşayanlar için ilk ve en önemli pozitif sinyal olurdu.

Karaçay - Çerkes Bölge toplumsal hareketi Rus başkanlık heyeti başkanı İ.N.Holçaev

Toplumsal Hareket "Abaza" kurul başkanı M. A. Takuşinov

Çerkeska Nogaylar Toplumsal hareketi "Birlik" Kurul Başkanı Y.B. Karasov

'Adıge-Hase' Kurul Başkanı M.H. Çerkesov

Karaçay Çerkezya Bölgesi Osetyalılar Kuruluşu "Laba" V.G.Dzugaev

Karaçay Çerkezya Bölgesi Grekler Bölge toplumsal Kuruluşu V.İ.Kuznetsov

Karaçay Çerkesya Bölgesi Ermeni Bölge toplumsal hareketi V.S.Alaverdov

'Karaçay-Çerkes Adıge Hase' Başkanı

M.H. Çerkesov'a

Sayın Muhammed Hamtaloviç,

Dünya Çerkes Birliği İcra kurulu adına, Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti gençlik hareketi lideri, küçük kardeşimiz Aslan Yureviç Zukov'un trajik ölümü dolayısıyla derin taziyelerimi sunarım.

Aslan'ın ölümüyle ilgili detayları ve durumu tam olarak bilmiyoruz. Fakat sizlerden gelen haberlerden anlaşıldığına göre, Karaçay- Çerkes Cumhuriyeti'nde ağırlaşan sosyo politik ve kriminal olaylar, bu trajik olayın başlıca sebeplerinden biridir.

Dünya Çerkes Birliği adına DÇB icra kurulu merhumun ailesine ve yakınlarına başsağlığı diler, sizin yanınızda olduğumuzu, ayrıca bu önemli suçun araştırılma sürecinde, birlik olarak, elimizden gelen tüm tedbirleri alacağımız konusunda sizi temin ederiz.

Dünya Çerkes Birliği Başkanı

K.M. Ajahov

KAFFED Yönetim Kurulu Toplantısı Yapıldı

Belirli periyotlarla düzenli olarak yapılan KAFFED Yönetim Kurulu toplantısı, gündemin yoğunluğu nedeniyle bu kez iki güne yayılarak 27-28 Mart 2010 tarihlerinde Federasyon merkezinde yapıldı. Karşılıklı görüş alışverişlerinin ve bilgilendirmelerin yapıldığı, gerekli kararlarının alındığı iki günlük toplantının gündem maddeleri aşağıdaki gibidir;

GÜNDEM

1 - Bir önceki yönetim kurulu toplantısında yapılan görevlendirmelerin sonuçları hakkında bilgi sunulması,

2 - 27 Şubat - 27 Mart yönetim kurulu toplantıları arasında yaşanan önemli gelişmeler hakkında bilgi sunulması (YÖK başkanına yapılan ziyaret, Ardınba'nın vefatı ve cenaze töreni),

3 - Oluşturulan komisyonların çalışmaları hakkında bilgiler vermeleri,

4 - Abhazya, Adıgey-Kıyı Şapsığ, Kabardey Balkar-Karaçay Çerkes çalışma masalarının oluşturulması,

5 - 21 Mayıs anma etkinliklerinin görüşülmesi,

6 - Kafkasya'daki son gelişmeler, Soçi olimpiyatları, Tiflis konferansı ve Gürcistan'ın soy kırımını tanıma çalışmalarının değerlendirilmesi,

7 - Abhazya ile ilişkilerin geliştirilmesi için hazırlanacak projelerin görüşülmesi,

8 - Kafkasya'daki üniversitelere ve yaz kamplarına öğrenci gönderilmesinin görüşülmesi,

10 - Merkezde ve bölgelerde yapılması düşünülen etkinliklerin netleştirilmesi,

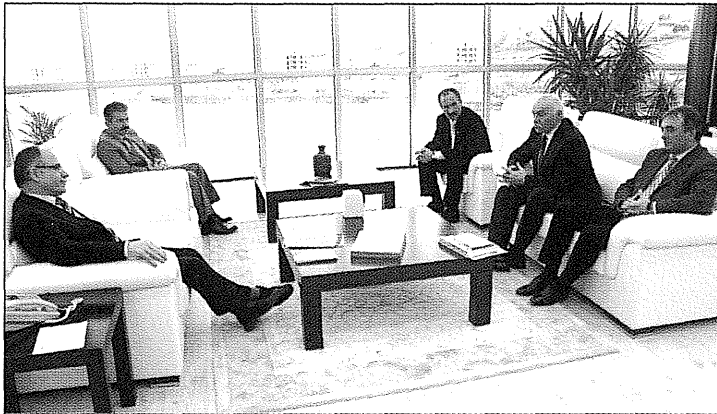
11 - Yaklaşan genel seçimlerin değerlendirilmesi

Kafkas Dilleri ve Edebiyatı Bölümü İçin Düğmeye Basıldı

Samsun 19 Mayıs Üniversitesi, üniversite bünyesinde Kafkas Dilleri ve Edebiyatı Bölümü açmak için düğmeye bastı.

Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED) Genel Başkanı Cihan Candemir ve beraberindeki KAFFED heyeti ile makamında biraraya gelen 19 Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Akan, KAFFED'in üniversite bünyesinde Kafkas Dilleri ve Edebiyatı Bölümü açılmasıyla ilgili talebini olumlu karşıladı. Prof. Dr. Akan, bölümün kısa sürede açılması için gerekli çalışmaları başlatacaklarını açıkladı.

KAFFED Yönetim Kurulu, bir süre önce YÖK Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan ile yaptığı görüşmede, konuyu gündeme getirmişti. Özcan ile yapılan görüşmede Kars Kafkas Üniversitesi'nde Gürcü Dili ve Edebiyatı, Mardin Artuklu Üniversitesi'nde de Yaşayan Diller bölümünün açılmasının memnuniyet verici gelişmeler olduğu belirtilerek, söz konusu projelerin Türkiye'de konuşulan diğer diller için de uygulanması talebi dile getirilmişti. KAFFED'in taleplerine sıcak yaklaşan Prof. Dr. Özcan ise, bazı üniversitelerde Kafkas Dilleri ve Edebiyatı bölümlerinin açılabilirliğini belirterek, bu konuda gerekli desteği vermeye hazır olduklarını söylemişti.

Özcan'ın bu desteğinden kısa süre sonra 19 Mayıs Üniversitesi'nden gelen bu haber, Çerkes toplumunun en büyük çatı örgütü KAFFED ve 57 üye demeği tarafından memnuniyetle karşılandı. KAFFED Genel Başkanı Cihan Candemir, 19 Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Akan'ın kendilerini oldukça sıcak bir ortamda ağırladığını belirterek, "Üniversite bünyesinde böyle bir bölümün açılması Türkiye'de yaşayan tüm Çerkesleri mutlu edecektir. Bu yıllardır özlemini çektiğimiz bir adımdı" değerlendirmesinde bulundu.

Kafkas Dilleri İçin İkinci Adım Erciyes'ten...

Samsun 19 Mayıs Üniversitesi'nin ardından, Kayseri Erciyes Üniversitesi de bünyesinde Kafkas Dilleri ve Edebiyatı Bölümü açmak için harekete geçti. Üniversite Rektörü Prof. Dr. Fahrettin Keleştemur, Çerkeslerin en yoğun yaşadığı kentlerden biri olan Kayseri'de böyle bir projeyi yaşama geçimlerinin kendileri için önem taşıdığını söyledi.

KAFFED Genel Başkanı Cihan Candemir ve beraberindeki heyet, Kayseri Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fahrettin Keleştemur'u makamında ziyaret etti. KAFFED heyetini Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ruhan Düşünsel ile birlikte karşılayan Prof. Dr. Keleştemur, üniversitelerinde Japonca, Çince gibi yaşayan diller dışında Urduca gibi dillerin kürsülerinin bulunduğunu söyledi. Kafkas dilleri ile ilgili kürsülerin olmamasının büyük eksiklik olduğunu, bu konuda bir çalışma yapmak istediklerini söyleyen Prof. Dr. Keleştemur, KAFFED'in talebinin kendilerini daha da heyecanlandırdığını ifade etti. Prof. Dr. Keleştemur, Çerkeslerin Türkiye'de en yoğun yaşadığı kentlerden biri olan Kayseri'de böyle bir projenin yaşama geçirilmesinin büyük önem taşıdığını söyledi. Bu konuda çalışmaların başlatılması için gerekli talimatları vereceğini belirten Prof. Dr. Keleştemur, KAFFED'in görüşlerinin kendileri için önemli olduğunu anlattı. KAFFED

Başkanı Candemir ise, bu konuda her türlü desteğe hazır olduklarını KBC Devlet Üniversitesi ile görüşmelerini KBC Devlet Üniversitesi'nin başta akademisyen olmak üzere materyal, öğrencilerin stajı gibi her konuda destek olmaya hazır olduğunu ifade etti.

Oldukça sıcak bir ortamda gerçekleşen görüşmede KAFFED heyeti, Prof. Dr. Keleştemur'a "Biz Çerkesler" adlı kitapçığın yanı sıra Nart Dergisi'nin bazı sayılarını armağan etti. Prof. Dr. Keleştemur da Candemir'e bir plaket sundu.

KAFFED'den MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye Mektup

*Sayın Devlet Bahçeli
Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı*

Sayın Başkan;

Son günlerde Adana Belediye Başkanı Aytaç Durak ile ilgili yaşananlar hepimizin malumudur. Bu konuda yorum yapmak bizim yetkimiz dahilinde değildir. Bağımsız yargı, belgeleri değerlendirerek bu konudaki kararını verecektir. Ancak, MHP Genel Başkanı olarak sizin tavırlarınızı yerinde bulduğumuzu ifade eder, Türkiye Cumhuriyeti'nin dürüst vatandaşları olarak, bu tavrınızın tüm partiler için örnek olmasını dileriz.

Konu ile ilgili süreç devam ederken MHP Adana Milletvekili ve partinizin Genel Başkan Yardımcısı Recai Yıldırım'ın, Adana'da yayınlanmakta olan 5 Ocak isimli gazeteğe vermiş olduğu mülakat sizin tavrınızla çeliştiği gibi toplumumuzu da rahatsız etmiştir.

"Durak'ı terk etmedik, yüzüstü bırakmadık" başlığı ile 26 Mart tarihinde 5 Ocak gazetesinde yayınlanan haberde, "Aytaç Durak hakkında rüşvet iddialarının ortaya çıkmasına sebep olan eski MHP'li belediye meclis üyesi Mustafa Tuncel'i Çerkes Ethem'e benzeten MHP Adana Milletvekili Recai Yıldırım, Tuncel'in iddiaları için 'bir müfterinin içi boş iddiaları' ifadelerini kullandı" denilmiştir.

Yapılan mülakatın, 5 Ocak gazetesi referans gösterilerek başka gazetelerde de yer alması üzerine, Federasyonumuza bağlı başta Adana, Mersin, K. Maraş, Göksun, Afşin, İskenderun, Reyhanlı gibi o bölgedeki derneklerimiz olmak üzere, federasyonumuza bağlı toplam 57 dernek ve üyelerimizden yoğun tepkiler almış bulunuyoruz. Bu tepkiler halen artarak devam etmektedir.

Sayın Başkan;

Bir insan hain de kahraman da olabilir. Bu tamamen şahsın kendisi ile ilgili bir konudur. Yanlış olan ise, onların isimlerinin önüne konan etnik kökenleridir. Ethem Bey'in önce "Kahraman-ı Milleti Ethem Bey (milletin kahramanı)", "Ümid-i Halas Ethem Bey (halkın ümidi)" sonra "Çerkes Ethem", daha sonra da "Hain Çerkes Ethem" yapılarak hainliğinin (!) tüm Çerkeslere mal edilmeye çalışılması, geçmişte Çerkes halkını fazlasıyla rencide etmiş ve üzmüştür. Esas düşündürücü ve çok daha üzücü olanı ise tarihte kalmış ve tarihçilerin işi olan bu konunun ilgisiz bir yerde, ilgisiz bir şekilde genel başkan yardımcınız Recai Yıldırım tarafından tekrar kullanılmış olmasıdır.

Sayın Başkan; bununla birlikte partinizin ve Recai Yıldırım'ın şu soruları cevaplandırmasını camiamız adına rica ediyoruz:

1 - Recai Yıldırım'ın bu konudaki görüş ve yaklaşımı, aynı zamanda partinizin de görüş ve yaklaşımı mıdır?

2 - Recai Yıldırım Ethem Bey'den başka Çerkes tanımakta mıdır ve bunların isminin önüne de Çerkes ibaresini koymakta mıdır (Çerkes Rauf Orbay, Çerkes Yaşar Doğu, Çerkes Ömer Seyfettin, Çerkes Avni Lifji, Çerkes Hamit Kaplan gibi yüzlerce isim)?

3 - Mustafa Tuncel'in etnik bir kökeni yok mu? Recai Yıldırım bunu neden kullanmamıştır?

4 - Ethem Bey'in Mustafa Tuncel ile benzerliği ve alakası nedir? Ethem Bey müfteri midir?

5 - Çerkes toplumunu ilgisiz bir konuyla rencide eden bu ifadelerin, Türkiye'de yaşayan bir etnik gruba yönelik dışlayıcı tavır olarak algılanacağı tabiidir. Hal böyle iken, sürekli bölücülükten şikayet eden MHP olarak, Recai Yıldırım'ın bölücü ve dışlayıcı ifadelerini ne şekilde değerlendirmektesiniz?

6 - "Çerkes Ethem" olayının tekrar ısıtılıp gündeme getirilmesinin toplumumuza, partiye ne gibi yararları olacaktır?

Sayın Başkan, toplumumuz adına Recai Yıldırım'ın kendisine bizzat kınama mesajlarımız gönderilecektir.

Recai Yıldırım'ı bu gereksiz, lüzumsuz, yakışsız söylemi nedeniyle kınıyor, kendisini size ve parti yönetiminize, gereğini yapmak üzere havale ediyoruz.

Saygılarımla

Cihan Candemir

Genel Başkan

20-21 Mart Tiflis Toplantısı Hakkında Kaffed Değerlendirmesi

20-21 Mart tarihleride Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te Amerikan "The Jamestown Foundation" ile Gürcistan'ın İlia Devlet Üniversitesine bağlı "International School of Caucasus Studies" işbirliğinde bir konferans düzenlenmiştir. Bu konferansın konusu ise "Gizli Halklar, Devam Eden Suçlar: Geçmiş ve Gelecek Arasında Çerkesler ve Kuzey Kafkasya Halkları" (Hidden Nations, Enduring Crimes: The Circassians and the Peoples of the North Caucasus Between Past and Future)" olmuştur. Aldığımız bilgilere göre, konferans sonunda Gürcistan parlamentosuna bir önerge verilerek parlamentodan aşağıdaki kararların alınması istenmiştir:

1. Çerkesya'nın bağımsızlığının kaybedilmesi ile sonuçlanan 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başında gerçekleşen Rus İmparatorluğu'nun eylemlerinin kınanması ve bu eylemlerin Çerkes halkının soykırımını olarak tanınması.

2. 1864'de Rusya'nın Kuzeybatı Kafkasya'yı fethetmesinin zafer günü olarak kutlanan 21 Mayıs'ın, Çerkes soykırımının kurbanlarını anma günü olarak ve Soçi'nin Çerkes soykırımını ve etnik temizliğinin mahali ve sembolü olarak ilan edilmesi."

Konferansın öncesi ve sonrası doğal olarak Federasyonumuzca yakından izlenmiştir. 27-28 Mart tarihinde toplanan yönetim kurulumuz toplantıdaki gelişmeleri ve yayınlanan bildiriye değerlendirmiştir. Toplantıya ilişkin Federasyonumuzun görüşü şu şekildedir:

1864 olayları Federasyonumuzun kuruluş ilkeleri içinde "Kaffed'in misyonu" bölümünde açık şekilde tarif edilmiştir ve denilmiştir ki:

"Tarihin en eski dönemlerinden beri yaşadıkları anayurtları Kafkasya'da eşsiz bir dil ve kültür geliştiren, yüzyıllarca süren onurlu bir direnişe rağmen, büyük devletlerin ve Çarlık Rusyası'nın kolonyalist politikaları, stratejik hedefleri doğrultusunda soykırıma uğrayan ve 1860'lı yıllarda acımasız bir sürgün ile anayurtlarından koparılmak istenilen, her türlü olumsuz koşullara ve engellemelere karşın atalarından aldıkları dil ve kültürlerini yaşatan, dünyanın dört bir yanına dağıtılmış olsalar da her zaman anayurtları ve birbirleriyle ilişkilerine sürdüren Çerkesler, kültürlerinin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine katkıda bulunmak, Çerkes kültürünün Türkiye ve tüm dünyada tanınmasına çalışmak, Çerkes toplumu ile diğer toplumlar arasında dostluğu ve işbirliğini yaygınlaştırmak, sorunlarına barışçı çözümler üretmek, Kafkasya ile diasporada yaşanan ülkeler arasındaki dostluk ve işbirliğinin geliştirilmesine çalışmak, insan haklarının ulusal ve uluslararası düzeyde gelişmesine katkıda bulunmak, böylece üyelerine, topluma, yaşadıkları ülkeye ve insanlığa çok yönlü hizmetler sunmak ortak paydasında bir araya gelerek Türkiye'de Kafkas Derneklerini, ve bu derneklerin bir araya gelmesiyle Kafkas Dernekleri Federasyonu'nu (Kaffed) kurmuşlardır."

Kafkas Dernekleri Federasyonu'nun misyonunu bir kez daha hatırlattıktan sonra, 1864 olaylarının gündeme getiriliş zamanlaması, yeri ve taraflarına baktığımız zaman, yaptığımız tespitler ana hatlarıyla şunlardır:

1- Amerika ve Gürcistan işbirliği ile yıllardır gündeme getirilmeyen bir konu ısıtılarak, yeni soğuk savaş sürecinde Rusya Federasyonu'na karşı siyasi bir hamle yapılmak istenmektedir. Bu siyasi hamlenin aracı ise "Çerkes soykırımı" temasıdır. Çerkes halkı 1864 olaylarının gelişim sürecinde İngiliz, Osmanlı ve Çarlık Rusyası arasındaki savaşın esas kurbanları olduklarını unutmamışlardır. Şimdi de Çerkes Halkı üzerinden benzer oyunlar sergilenmek istenmektedir. Bundan amaçlanan Çerkes Halkının çıkarları değil, konferansı düzenleyen kurumların ait olduğu ülkelerin siyasi çıkarlarıdır.

2 - Çerkes Soykırımı konusunda en son söz söyleme hakkı olan devlet Gürcistan'dır. 1864 öncesi, Çarlık Rusyasına gönüllü teslim olarak, Kafkasya'nın güneyden ablukaya alınmasını sağlayan Gürcistan aslında 1864 olaylarının suç ortağıdır. Gürcistan'ın Çerkes halkına yönelik suç dosyası bu kadarla bitmemiştir. Sovyet dönemi öncesi ve sonrası, Osetya ve Abhazya'da işlediği suçlar da soykırım olarak ele alınması gereken konulardır. En son 1992 tarihinde Abhazya saldırısında, 2008 Güney Osetya saldırısında halkımıza karşı işlenen suçlar belleklerimizden silinmemiştir. Gürcistan yönetimi öncelikle kendi suçlarının hesabını vermek durumundadır.

3- Konferans, Kuzey Kafkasya'yı yeniden istikrarsızlaştırarak, etnik bir çatışmaya sahne yapmak amacıyla sergilenen girişimlerden sadece birisidir. Konferans sonucunda Gürcistan'ın en büyük amaçlarından birisinin, Rusya'dan rövanş almak yanında, diasporadaki Abhaz-Adıge kardeşliğini ve dayanışmasını parçalamak olduğu açıktır.

Gürcistan Parlamentosu'nun ne tür bir karar alacağını bilemiyoruz. Ancak, Kafkas Dernekleri Federasyonu olarak oynanmak istenen oyunların farkındayız. Tarihten aldığımız derslerle, yeni "filler savaşında" Çerkes Halkının Kafkasya'da yeni bir çatışmanın öznesi olmasını kesinlikle istemiyoruz.

Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED), önümüzdeki ay Türkiye'ye gelecek olan Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'e "Abhazya'ya gidiş gelişlerde kolaylık sağlansın, Türkiye'ye ayrılan öğrenci kontenjanı artırılsın, Soçi olimpiyatlarında Çerkes sembolleri kullanılsın, Kafkasya'dan yapılan radyo ve televizyon yayınlarının Türkiye'den izlenebilmesi sağlansın. Çerkes soykırımını gündemine alan Gürcistan, önce kendi yaptığı soykırma baksın" mesajlarını gönderdi.

KAFFED Başkanı Cihan Candemir ve beraberindeki heyet, Rusya Federasyonu Büyükelçisi Vladimir İvanovskiy ile öğle yemeğinde bir araya geldi. İvanovskiy'nin daveti üzerine gerçekleşen görüşmede bir süre önce Medvedev'e yazılı

olarak iletilen talepler bir kez daha yinelendi. Sıcak bir atmosferde gerçekleşen görüşmede Candemir, KAFFED'in talep ve beklentilerini başlıklar halinde İvanovskiy'e ilettili. Konuşmasına bir süre önce Moskova metrosunda gerçekleştirilen saldırıdan duyduğu üzüntüyü dile getirerek başlayan Candemir, ölenlerin yakınlarına ve Rusya Federasyonu'na başsağlığı dileklerini ilettili. Candemir'in, büyükelçi aracılığıyla Medvedev'e ilettiliği mesajlar ana hatlarıyla şöyle:

- 20-21 Mart tarihlerinde Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te düzenlenen konferansın ardından Çerkes soykırımını gündemine alan Gürcistan, her şeyden önce kendisinin 1991-2008 yılları arasında Güney Osetya ve Abhazya'da uyguladığı soykırımın hesabını vermelidir. "Geçmiş ile hesaplaşmaya evet ama kavgaya hayır" görüşüyle hareket eden bizler, geleceğe bakıyoruz. Geleceğimiz, Türkiye-Rusya arasındaki ilişkilerin daha iyiye gitmesiyle doğru orantılıdır.

- 2014 yılında yapılacak olan Soçi kış olimpiyatlarının yapılacağı yerler atalarımızın yerleşim yerleridir. Bu nedenle olimpiyatlarda Çerkes sembollerinin kullanılması, hatta oraya bir anıt dikilmesi bizler için önemli bir jest olacaktır.

- Adıgey Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'nın talebi sonucu Federal yönetim tarafından 2010 yılında Türkiye'de Adıge haftası düzenlenmesi söz konusu. Bu haftanın yapılmasına Büyükelçilik olarak destek vermenizden memnun oluruz.

- Üniversitelerinizde Türkiye'den gelen öğrencilere ayırdığınız kontenjanları artırmanız bizleri mutlu eder. Bu konuda birçok seçenek bulunabilir, ortak çalışma yapabiliriz.

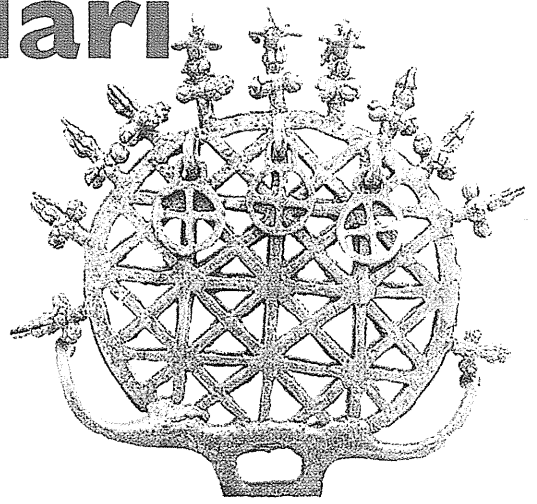
- Kafkasya'da anadilimizde yapılan TV ve Radyo yayınlarının Türkiye'den bizler tarafından da izlenebilir hale gelmesinin çok yönlü yararları olacaktır.

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bizlerin Abhazya ve Güney Osetya'ya daha rahat gidebilmeleri için kolaylıklar sağlanmasını bekliyoruz.

Candemir'in bu görüşlerini dinleyen Büyükelçi İvanovskiy ise, bazı taleplerin kendilerine yazılı olarak iletilmesini isterken, diğer bazı konularda ise önümüzdeki günlerde teknik çalışma başlatacaklarını söyledi.

Hatti, Hattuş ve Hattuşaş Adları Üzerine

■ AN-RA ÜMİT YAĞAN

İlgi ve Amaç

Bu çalışmamızda İlkçağ Anadolu halklarından Hattilerin kentlerinden birini, "Hattuş/Hattuşaş" kentinin ve "Hatti" sözcüğünün anlamını Abhaz / Adıge dil grubundan yararlanarak açıklamaya çalışacağız.

Konuya Genel Bakış

Bilim adamlarına göre Hattiler, MÖ 3. Bin yılın ortalarından beri küçük krallıklar ve beylikler halinde yaşıyorlardı. Bu krallıklardan birinin adı da Hatti idi.

"Hatti" adına ilk kez Sartamhari metinlerinde rastlanılmaktadır. Sözü edilen metinlere göre MÖ 3. Bin yılın sonlarında Mezopotamya'da kurulan Akad İmparatorluğu (MÖ 2350-2150) krallarından Naram-Sin ile Hatti kralı Pampa'nın liderliğindeki 17 şehir devletinden oluşan Anadolu koalisyonu arasında bir savaş olmuştur (Memiş, s. 32). Bu metinlerden anlaşıldığına göre Hatti, bu şehir devletlerinin en güçlüsüdür.

Hatti dilinde "Hatti" denilen kente, aynı dilde "Hattuş" da denildiği ve Hititlerin aynı kente "Hattuşa" ve "Hatti kenti" dedikleri anlaşılmaktadır (Alp, s. 2). "Hattuş" kentinin adının sonuna, Hititler tarafından "aş" eklenerek "Hattuşaş" biçiminde de söylendiği saptanmaktadır (Akurgal, s. 31).

Bilge Umar, konuyla ilgili şu tespitleri yapmaktadır: "Brandentein (RE Suppi, VI, Kleinasiatische Ursprachen maddesi, s. 169 satır 31-33 ve s. 170 satır 5-6) Hatti sözcüğünün öz biçiminin Khattu ve anlamının da gümüş ülkesi olduğu kanısındadır" (Umar, 1993, s. 307). Herzfeld de aynı görüştedir. Ancak her iki

yazarın da sağlam kaynaklarının bulunmadığı anlaşılmaktadır (Umar, 1993, s. 308).

Hatti sözcüğünün öz biçiminin "Khatu" olduğu görüşünü olası görmekle birlikte anlamının "gümüş ülkesi" olduğu görüşünü hiçbir belgeye dayanmadığından dayanaksız bularak kabul edemiyoruz. Kaldı ki "Hatti" sözcüğünün öz biçiminden söz edilmektedir ve bu sözcük, kentin değil halkın adıdır. Kentin Hatti dilindeki adı "Hattuş"tur. Yazarların yukarıdaki tespitlerinde, halk adıyla kent adı ayırımının yapılmadığı görülmektedir. Yine de hiç değilse bir ya da birkaç Hatti lehçesinde, halkın adının "Khatti", kentin adının "Khattuş" biçiminde söylenmiş olması mümkün görülmektedir. Halkın adını "Khatti", kentin adını "Khattuş" alternatifleriyle yazan Bilge Umar'ın da bizimle aynı sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır (Umar, 1999, s. 24-25). (Diğer yandan, bir konuyu belirtmeden geçemeyeceğiz. Adıge dilinde "Dışa" altın anlamına gelmektedir. "Dışa" sözcüğünün, "Hat-tuşa/Hattuşa-ş" kentinin adındaki "tuşa" sözcüğüne benzerliği açıktır. Bu nedenle "Hattuşa" kentinin altınla ilişkilendirilmesi mümkün görülmekte olup yeri geldiğinde ilişki kurulacaktır.)

Asur metinlerinde halkın adı "Hatti/Hatti" ve "Hate/Hata", kentin adı "Hattuş" şeklinde; Hitit metinlerinde kentin adı Hatti kenti, Hattuşa ve Hattuşaş şekillerinde görülmektedir. Aslında, "Hatti" adının "Hate/Hata" biçiminde de söylendiğinin kanıtlarını Hatti kaynaklarında da saptıyoruz. Geç Hitit beyliklerinden birinin adı, Hatti kökünden "Hatena/Hatena" olduğu gibi, Hatti kökenli Hitit tanrısı "Hatepi-

nu/Hate-pinu" adında da (Akurgal, s. 31) aynı "Hata/Hate" kökü bulunmaktadır. Bu tanrının adının sonundaki "pinu" sözcüğünün "çocuğu" anlamındaki Hattice sözcük olduğunu biliyoruz. Bu durumda Hate-pinu, "Hate çocuğu" anlamına gelir. Buradaki "Hate" sözcüğü, şüphesiz ki "Hatti" dir. "Pinu" sözcüğü "bın" şeklinde ve "çocuk" anlamında Adıge dilinde de halen kullanılmaktadır (Özveri, s.18).

Bu tespitlerden de anlaşılacağı üzere halkın adı bütün metinlerde Hatti (Khatti) ya da Hate (Khata) şeklindedir. Hatti dilindeki "Hatti/Khatti, Hata/Khata" sözcüğü" Abhaz/Adıge dilinde birleşik bir sözcük olarak "Ha-ti/Khati, Ha-ta/Kha-ta" biçiminde görülmektedir.

"Hatti/Hate" Sözcüğünün Anlamı Üzerine

"Hatti" ya da "Hati" sözcüğünün Adıge dilinde tespit edebildiğimiz bir anlamı yoktur ancak sözcüğün aldığı diğer biçim yani "Hata/Hate" sözcüğü, "Hade/Hate, Khade/Khate" biçiminde Adıge dilinin bütün lehçelerinde "ölü-ceset" anlamında halen kullanılır.

Diğer yandan, aynı sözcük "Ha-ta/Ha-te, " biçimiyle Adıge dilinde (Ha= köpek, (a)ta, (a)te= baba), dolayısıyla "köpek baba" anlamındadır. Aynı sözcük Abhaz/Abaza dilinde de "a-khada/a-khade" biçimiyle halen "başkan" anlamında (Ankuab, s. 171) kullanılmakta olup, aslında "kha/ka= baş", "da/de/dı= kişi", "khada/khade= baş kişi anlamında birleşik sözcüktür. "Ha-ta/Ha-da, Ha-dı" sözcüğü tam bu şekilde hiç değiştirilmeden de Abhazcada anlamlıdır: Ha=yüce, da,dı=kişi, Hata/Hada, Hadı= yüce kişi (Büyüka-1993, s. 25). Bu sözcüğün Abazacadaki "yüce kişi, başkan" anlamlarına yakın bir anlamının Hatti dilinde de bulunduğu anlaşılmaktadır çünkü Sedat Alp'in belirttiğine göre, Hatticede "katte" sözcüğü "kral", "kattah" sözcüğü "kraliçe" anlamına gelmektedir (Alp, s. 3). "Katte" sözcüğünün yukarıda belirttiğimiz, Adıge ve Abhaz dilindeki sözcüklerle ilişkisi açıktır. (Bilge Umar, "Tatta" sözcüğünü açıklarken "t" sesinin iki kez kullanılmasını "önemsiz bir yazı değişikliği" olarak açıklamaktadır. Umar, 1993, s. 772.)

"Hade/Hate, Khade/Khate" sözcüğünün küçük nüans farklarıyla Abhaz/Adıge ve Hatti dillerinde "ölü, köpek baba, başkan, yüce kişi ve kral" anlamlarında kullanılmış olmasını nasıl açıklamak gerekir? Öncelikle belirtmemiz gerekir ki, Hitit inancında krallar, öldükten sonra tanrılaştırılır. Daha doğru bir söyleyişle Hitit kralları ölmez, öldüğünde tanrı olur. Öyle anlaşılıyor ki bu inanç Hatti kökenlidir. "Hatti/Hate/Hade" sözcüğüyle de öldükten sonra tanrılaştırılan bir ata kralın yad edildiği anlaşılmaktadır. Belki de bu tanrı-kral adını daha önce andığımız "Hate-pinu"dur. Her

durumda bu inancın Greklere de geçtiği, adını hemen hiç değiştirmeden ölüler tanrısı olarak "Hades" adıyla kutsandığı sonucuna varılmaktadır. Ölü kralın köpekle özdeşleştirilmesi ve aynı zamanda "köpek ata" olarak anılması, eski Mısır'ın köpek başlı ölüler tanrısı Anubis'i çağrıştırmaktadır. Nasıl bir ilişkinin bulunduğu ayrıca araştırılması gereken bir konudur. Fakat "Ha" sözcüğünün Adıge/Abhaz dilinde aldığı "yüce" anlamıyla aynı zamanda köpeğin adlandırılmış olmasının tesadüf olamayacağını düşünüyoruz.

Hatti ve Adıge Sözcüğü

"Hatti" sözcüğü birleşik bir sözcük olup "ha" ve "tı/dı" kökünden olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Adıge sözcüğü de "tı/dı" kökünden bir sözcüktür. "Tı/dı, Ta/da" kökünden sözcüklere kral ve eril Tanrı adı olarak ilkçağ Anadolu'sunda sıkça rastlanılmakta olup "Attis/attes, Telipinu, Teşup, Attalos" adları ilk akla gelenlerdir. Bütün bunlar, "Hatti" sözcüğüyle "Adıge/A-dı-ge" sözcüğü arasında bir ilişkiyi düşündürmektedir. Bu konu daha sonraki bir çalışmamızda daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

"Hat" Sözcüğü Üzerine

Adıge dil felsefecisi Ber Hikmet, Adıge dilindeki "t" sesinin aşkınlık ve yükseklik ifade eden bir dilsel işleyişte bulunduğu, varolanı aşan bir anlam ifade ettiği, aşkın duygularla ortaya çıkan bir gücü anlattığı düşüncesindedir (Ber, s. 65). Bu tespiti doğrularcasına Hatti dilindeki "Hatti/Hate" sözcüklerinin "Hat" biçiminde kısaltıldığı, Tevrat'ın Türkçe çevirilerinde ise "Het" biçimini aldığı görülmektedir. Aynı halkın Kur'an'daki adının "Ad kavmi" olduğu konusunda ise pek az kuşku vardır.

"Hat/Khat" kökünden aile ve boy adlarına Adıgeler arasında halen rastlanılmaktadır:

"Hatı/Hatu", Adıge ailelerinden birinin adıdır.

"Hat-ko", "Hat-oğlu", Adıge klan ailelerinden birinin adıdır.

"Hat-ko-y", (ko= oğul, y= yer adı son eki), "Hatko-y"; Bir Adıge boyunun adıdır.

"Hat" sözcüğü ile bu boyun ya da yukarıda sözü edilen ailelerden birinin anlatılmış olabileceğini bir olasılık olarak kaydetmek durumundayız.

"Hattuş" Adının Anlamı Üzerine

"Hattuş" adının sonundaki "ş", "Kaniş" adında olduğu gibi yer adı son eki olarak düşünülmektedir. Bu durumda ek almamış kök sözcük "Hattu" ya da "Ha-tu" şeklinde görülmekte olduğundan Adıge/Abhaz dilinde araştırılması gerekmektedir. Abaza dilinde düşündüğümüzde, sözcüklerin sonundaki "tu" dikkatimizi çekmektedir, çünkü "tu" sözcüğü halen Abaza-

Abhaz dilinde "du" biçiminde kullanılmakta olup "büyük" anlamına gelir: Andu = Büyük anne, nandu =Büyük anne, Abdu = Büyük baba, Dadu= Dede, Dadadu=Büyük dede. Kısaca "Hat-tu" sözcüğü Abaza dilinde "büyük Hat", "Ha-tu" sözcüğü ise "büyük Ha" anlamına gelmektedir. Umar'ın yukarıda aktardığımız görüşünde belirtildiği üzere çok önemli olmayabilirse de bu iki sözcük arasındaki nüans farkına dikkat çekmek istiyoruz.

Abaza/Abhaz dilinde "ha" yüce anlamına geldiğinden "hatu/hadu", yüce büyük, anlamına gelir. Aynı zamanda bu dilde artikle almış biçimiyle "ah/a-hı/a-ha" sözcüğü "bey, asilzade, prens" anlamlarında kullanılır ve "ah-du/a-ha-du/ha-du" birleşik sözcükleri de "büyük bey, büyük asilzade, büyük prens" anlamlarında halen kullanılmaktadır. Bu tespitler nedeniyle Adıge-Abhaz üst dilinde (ya da Hatti dilinde) "Hat-tu-ş, Ha-du-ş" sözcüğünün "büyük prens (kral) yeri" anlamında kullanılmış olmasının mümkün olduğu düşünülmektedir.

Diğer taraftan "du" sözcüğü Adıge dilinde de bulunmakta olup "iki" anlamına gelmektedir. (Bilge Umar, Meriggi'ye atfen Luvi dilinde "iki, çifte" anlamında kullanılan "Tuwai" sözcüğünün bulunduğunu belirtmektedir. Bu tespit, sözcüğün Hatti dilinin bazı lehçelerinde bu anlamda da kullanılma olasılığını güçlendirmektedir.) Kısaca "Hatu/Hadu" sözcüğü Adıge dilinde iki köpek, "Ha-tu-ş/Ha-du-ş" sözcüğü "iki köpek yeri" anlamına gelir. Diğer taraftan Adıge dilinde eski dönemlerde "Ha" sözcüğüyle yalnız evcil köpeğin değil, genel olarak yırtıcıların adlandırılmış olduğunun işaretlerinin bulunduğunu, örnek olarak aslana "orman köpeği" anlamında "mezha" denildiğini belirtmek istiyoruz. Aynı şekilde "du" sözcüğünün Abhaz dilindeki "büyük", "ha" sözcüğünün Adıge dilindeki "köpek" anlamları nedeniyle Adıge-Abhaz üst dilinin bazı lehçelerinde (daha doğrusu, Hatti dilinin bazı lehçelerinde) "Ha-tu/Ha-du" sözcüğünün "büyük köpek", yine aynı dilde "Ha-tu-ş, Ha-du-ş" sözcüğünün "büyük köpek yeri-iki köpek yeri" anlamında kullanılmış olması mümkün görülmektedir.

Hatuşaş Adı Üzerine

Yukarıda da belirtildiği gibi Hititler, Hattilerin "Hattuş" dedikleri kentin adını Hatuşa ve Hatuşaş biçimlerinde kullanmışlardır. "Hatuşaş" adı, Abhaz-

Abaza dilinde, "Hat-tu-şa-ş/ Ha-tu-şa-ş" biçiminde birleşik bir sözcüktür. Sözcüğün sonundaki "ş" daha önceden tanıdığımız yer adı son ekidir. Yeni eklenen "şa" sözcüğü ise, Abazacada kardeş, kan ve ışık anlamlarına gelir (Büyüka, s. 111). Aynı sözcük Kaberdey dilinde bağımsız bir şekilde bulunmazsa da "ni-ş=kurban" sözcüğünün sonunda "kan" anlamında, "ane-ş/yene-ş" sözcüğünün sonunda "ana kanı, ana kardeşi" anlamında, şimdi anlam genişlemesiyle kardeş anlamında kullanılan "ko-ş/go-ş" sözcüğünün sonunda "oğul kanı, oğul kardeş" anlamında bulunmaktadır. Aynı sözcük Abzahcada "şi" şeklinde kardeş ve at anlamında kullanılmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, "kardeş", "ışık" ve "kan" anlamına gelen "şa" sözcüğü Hatti dilinde de bulunuyordu. Böylelikle "Ha-tu-şa-ş" adının, "yüce büyük kardeş yeri", "yüce ışık yeri" ve "yüce büyük kan yeri" anlamlarında; "Ha" sözcüğüne "kral-prens" anlamı verilerek, "büyük kral kardeş yeri, büyük kral kan yeri, büyük kral ışık yeri" anlamlarında kullanılması, böylece kralın büyüklüğü ve yüce kanı vurgulanırken kentin tarihindeki ağır yenilginin (kanlı olayın) ve Anitta'nın lanetinin -Bilindiği gibi kent, Kral Anitta tarafından yakılıp yıkılmış, bir daha iskan edilmesi yasaklanmış ve lanetlenmiş, yüz yıl kadar sonra I.Hattuşili kenti iskana açmış ve başkent yapmıştı- hep canlı tutulmuş olması mümkün görülmektedir.

"Ha-tu-şa-ş" adından nüans farkıyla ayrılan "Hat-tu-şa-ş" adı ise, "Hat (halkı) büyük kardeş yeri, Hat (halkı) büyük kan yeri, Hat (halkı) büyük ışık yeri" anlamındadır. Yukarıda belirttiğimiz Adıgece "dışa=altın" sözcüğü nedeniyle "Hat-tuşa-ş" sözcüğüne, Adıge dilinde "Hat altın yeri" ; "Ha-tuşa-ş" sözcüğüne ise, "yüce altın yeri" anlamları verilebilir. Bu anlam zenginlikleri, sözcüklerin değişik söz oyunları ile kullanılmış olma olasılığını düşündürmektedir.

Sonuç

Bilim adamları tarafından Hatti diliyle ilişkilendirilen Abaza/Adıge dilinde "Hatti, Hattuş, Hatuşaş" adlarının açıklanabilmesi, aynı kök sözcükten halk adlarına Adıgeler arasında da rastlanması, hatta Adıge adıyla Hatti adı arasında ilişki kurulabilmesi, Diakonoff'un ileri sürdüğü ve bizim de doğru olduğunu düşündüğümüz, "Hatti diliyle Abhaz/Adıge dili akrabadır" tezinin doğruluğunu gösteren bir ek kanıt olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

1. Akurgal, Ekrem, "Anadolu Uygarlıkları", İstanbul, 1989.
2. Alp, Sedat, "Hitit Çağında Anadolu", İstanbul, 2001.
3. Ankuab, Gunda, "Türkçe-Abazaca Konuşma Kılavuzu ve Sözlük", İstanbul, 2007.
4. Ber, Hikmet, "Ses Anlamsal Temelinden Adıgece-Çerkesce- Etüd ve Öğrenim Kitabı, Ankara, 2007.
5. Büyüka, B. Ömer, "Abhaz Mitolojisi Anaç mı?", İstanbul, 1971.
6. Büyüka, B. Ömer, "Abhaz Tarihinin İskeleti", İstanbul, 1993.
7. Umar, Bilge, "Türkiye'deki Tarihsel Adlar", İstanbul, 1993.
8. Umar, Bilge, "İlkçağda Türkiye Halkı", İstanbul, 1999.

Türkiye Çerkeslerinin İlk Kafkas, Kayseri İlinin Son Amatör Spor Kulübü...

KAFKAS SPOR

Kafkas Spor kurulalı tam 19 sene oldu. Bu uzun süre zarfında, gerek Çerkeslerden oluşan yönetim kadrosu, gerekse çoğunluğu Çerkes olan oyuncuları ile büyük emek ve çabalarla yaşamaya devam ediyor...

Ama şöyle bir çevreye baktığımda bu takımın Kayseri ili dışında hiç tanınmadığını görüyorum. Sporun birçok dalında Kafkasya'da olsun Türkiye'de olsun birçok başarılarla imza atmış, özellikle güreş dalında olimpiyat şampiyonlukları kazanmış bir toplum olarak spora ve sporcularımıza destek olmak gerek diye düşünüyorum.

MOLE LEVENT KAPLAN

1991 yılından beri faal futbol yaşantısı ve yönetim kadrolarındaki özverili çalışmaları ile dikkat çeken, kulüp başkanlığını da tüm zorluklara rağmen başarı ile sürdüren Ömer Kuş'la Kafkas Spor üzerine bir söyleşi yaptık.

Sporu ve futbolu çok sevdiğini söyleyen Ömer Kuş, Kayseri Pınarbaşı Y.Kabaktepe köyü Kuşha sülalesinden. Muhasebecilik yapıyor, 1964 Kayseri doğumlu, evli ve 2 çocuk babası.

Ömer bey, Kafkas Spor ne zaman ve nasıl kuruldu, anlatır mısınız?

1975 yılında Argıncık ilçesi ve civarındaki Çerkes gençlerinin kurduğu mahalli bir futbol takımımız vardı. O tarihlerde mahalle ve semt takımları arasında turnuvalar düzenlenirdi. Biz de o turnuvalara Kafkas Spor adında takımla katılırdık. Bir gün niye bizim de resmiyette bir takımımız olmasın diye konuşurken, Zafer Demir ağabeyimiz "Kafkas Spor adında resmi bir spor kulübü kuralım" dedi. Başkan olarak da beni düşündüklerini söyledi. Bende o zamanlar amatör futbolcu olarak oynadığımdan gerekli araştırmaları yapıp düşüneceğimi söyledim. Ertesi gün araştırmalarıma başladım. Gerekli çalışmalar yapıldı ve 10 Ekim 1991'de diasporanın ilk Kafkas, Kayseri'nin son amatör spor kulübünün temelleri atıldı.

Kulübünüzün kuruluş amacı nedir?

Amacımız kendi hemşerilerimizi bir çatı altında spor yaptırarak tanıştırmak, kaynaşmayı sağlamak, kötü alışkanlıklardan uzak tutmaya çalışmak ve sporu sevdirmek.

Ömer Kuş
Kafkas Spor Kulüp Başkanı

Forma renklerinden bahseder misiniz? Renk seçiminizde bir anlam var mı?

Renklerimiz yeşil ve beyaz. 1975 yılında kurulan mahalli takımın rengi de aynıydı. Belki o sebepten.

1991 yılından günümüze futbol ve sporcu anlamında kulübünüzün gelişimini bize anlatır mısınız?

1991 yılında kurulan kulübümüz ile 1991-1992 futbol sezonunda Kayseri 2. amatör kümede müsabakalara başladık. Sadece A takım olarak başlayıp, ilerleyen yıllarda takım sayısını 5'e çıkardık. A.Takım - A.Genç - B.Genç - Yıldız Takım - Minik Takım gibi. A.Genç takımımız 1995-1996, 1999-2000 yıllarında 2 kere şampiyon olarak 1. amatör kümeye çıktı, ardından 2004-2005 sezonunda da şampiyon olarak 1. amatör kümeye çıktı. Halen 1. amatör kümede mücadeleye devam ediyoruz.

Kulübünüzde futbol harici başka branşlarda da faaliyet var mı?

Atletizm var ama katılmıyoruz. Kayak branşı kurma çalışmalarımız var.

Şu an Kayseri amatör liglerinden hangilerinde mücadele ediyorsunuz?

Kayseri 1. Amatör küme A. Takımı - B.Genç -Yıldız Takımı - Minik Takım mücadele ediyor. A Genç 2.amatör kümede mücadele ediyor.

Türkiye'de futbola verilen değer tartışılmaz, bu bağlamda Kafkas Spor'a Çerkeslerde ve Kayseri'de genel bakışı değerlendirir misiniz?

Kayseri'de ve Türkiye'nin her yerinde bizim hemşerilerimizin genel bakışı hep aynı. Üzülerek

belirtmeliyim ki amacımızı spor ile birlikte gelen kültürel bir olgu yapılanması olarak düşünmemize rağmen; olumlu eleştiriler azınlıkta kalıyor, yerel anlamda spora ve takıma karşı bir ciddiyetsizlik, boş verme düşünceleri ağırlıkta. Bizimkiler sadece konuşup, eleştirirler. Taşın altına elini koymaktan çekinirler ama ne ilginçtir ki başarıyı da sahiplenmeyi severler. Halbuki olması gereken bu takımın kişisel çabalar haricinde de toplumun sahiplenerek destek verdiği bir organizasyon olmasıdır.

Bildiğimiz kadarıyla kulüp sporcularının birçoğu Çerkes kökenli, sporcularınız hakkında bilgi verir misiniz?

Yaklaşık olarak ilk yıllarda 1991-1999 arası sporcularımızın tamamına yakını Çerkes kökenli idi. 2009-2010 futbol sezonu için 18 kişilik kadroda 13 kişi Çerkes. Olmazsa olmazlarımız üyelerin, yöneticilerin, antrenörlerin ve takım kaptanımızın hemşehrimizden olması. Bunun için çaba harcıyoruz.

Sporcularınızı nasıl temin ediyorsunuz?

Biz genelde hep alt yapıdan yetiştiriyoruz. Başka takımlardan hemşehrimiz de olsa lisanslı sporcu almıyoruz.

Sizce takımınız hemşehri sporcu potansiyeli açısından hangi düzeyde?

Maalesef bizim hemşehrilerimiz çok duyarsız ve ilgisiz olduğundan hemşehri sporcu potansiyeli gün geçtikçe azalmaktadır. Kurulduğundan bugüne 800 küsür lisanslı futbolcumuz oldu. Bunun aşığı yukarı 650 veya yukarı hemşehrimizdi (K.Maraş, Adana, Sivas, Kayseri).

Kulüp tarihindeki başarılarından söz eder misiniz?

1995/1996, 1999/2000, 2005/2006 sezonları A Gençler şampiyonluğu ve 2004/2005 sezonu A Takım 2. amatör küme şampiyonluğumuz var. Ayrıca sayısız centilmen takım, onur ödülü gibi başarılarımız var.

Ömer bey, kulübün kuruluşundan beri kulüp faaliyetleri içerisindeyiz, yaşadığınız sıkıntılardan bahsedebilir misiniz?

Kuruluşumuzun ilk yıllarında kulüp olarak pek çok zorluklar yaşadık. Kulübün adı neden Kafkas Spor, oyuncuların hepsi Çerkes mi? gibi sorular, maçta Çerkesce konuşuluyor diye gösterilen kırmızı kartlar, ifadesi alınan yöneticiler, şortla sokaktan geçiyor diye polise şikâyetle bulunanlar, maruz kalınan rakip oyuncu, yönetici, seyirci küfürleri vs. Tüm bu zorluklarla geçen yılların ardından Kayseri'de herkes tarafından saygı duyulan bir kulüp olmayı başardık. Bugüne kadar emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Türkiye'de amatör spor kulübü kurmak, tesis etmek ve yaşatmak oldukça zor; bu konu ile ilgili neler söylemek istersiniz?

Amatör küme takımı kurmak, yaşatmak, uğraşmak gerçekten zor. Devletin hiçbir desteği yok; lisans para, vize para. Kısaca amatör sporu yaşatmak için sporu seven zaman ayıracak, parası olan birilerini bulmak lazım, o da bizim hemşerilerde olmaz, 1991 yılından 2010 yılına devletin kösteğine rağmen spor yapmak çok zor.

Kısıtlı imkanlarla zor bir iş yürütüyorsunuz, bu bağlamda Kafkas Spor'a destek olanlar var mı, varsa sizce yeterli mi? Kayseri'de Çerkeslere ait birden fazla sivil toplum kuruluşu bulunuyor, bu kuruluşlardan herhangi bir destek görüyor musunuz?

Destek olan hemşerilerimiz tabii ki var ama koskoca Kayseri'de 5-6 kişiyi geçmiyor. İsterseniz isim vereyim. (Adil Taş - Av. Mecit Tav - S.Muh. Mahmut Kopar - Sanayici Bünyamin Özbekoğlu

-İnş.Müh.Savaş Batır - Çeha. Gnl.Müd.Ahmet Özden- İnş.Müh.Cengiz Mutlu) ne zaman ihtiyacımız olursa yıllardır bu insanlara başvuruyoruz. Bu vesile ile de desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürler. Ancak, üzülecek belirtmek istiyorum ki hiçbir dernek vs. kuruluştan maddi, manevi destek almadık.

Üye portföyünüzü kimler oluşturuyor, kulüple ilgili hedefleriniz nelerdir?

Listeye yazacak 18 kişiyi zor buluyoruz. Kafkaspor'un kapanmaması için mücadeleye devam ediyoruz.

Peki, Kafkas Spor kulübünü geliştirmek için neler yapılmalıdır?

Gelişmesi için insanlarımızın daha aktif, duyarlı, ilgili, taşın altına elini koyarak çalışmalar gerekmektedir. Spor kulübünde de aynı, demeklerimizde de... Eleştirmekle, konuşmakla olmuyor, yetmiyor...

Türkiye ve Kayseri futboluna kazandırdığınız futbolcular var mı?

Kulübümüzün alt yapısından yetişerek profesyonel olarak futbol hayatına devam eden iki sporcumuz vardı. Maalesef biri Erciyes Spor'da iken sakatlanması nedeniyle faal futbol hayatını sonlandırmak zorunda kaldı. Diğer sporcumuz ise ikinci lig klasman grupta mücadele eden takımında kaleci olarak devam ediyor.

Yakın bir tarihte genel kurul yaparak yeni yönetimi belirlediniz. Yeni yönetimin gelecekte beklenenleri ve bu yönde çalışmalarını neler olacaktır?

Yönetim kurulu belirledik ama sadece isimlerden oluşuyor, gene aynı kişiler. Kafkas Spor'u yaşatmak ve başarılı olmasını sağlamak için arkadaşlarımızla çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Spora duyarlı hemşerilerimizi bulmaya çalışacağız. İnşallah buluruz.

Son olarak sporsever hemşerilerimize bir mesaj yollamak ister misiniz?

Lütfen spora daha ciddi, aktif, duyarlı olalım. Çocuklarımızı spora yönlendirelim. Tüm demeklerimize ve spor kulüplerimize sahip çıkalım. Destek verelim.

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyoruz ■

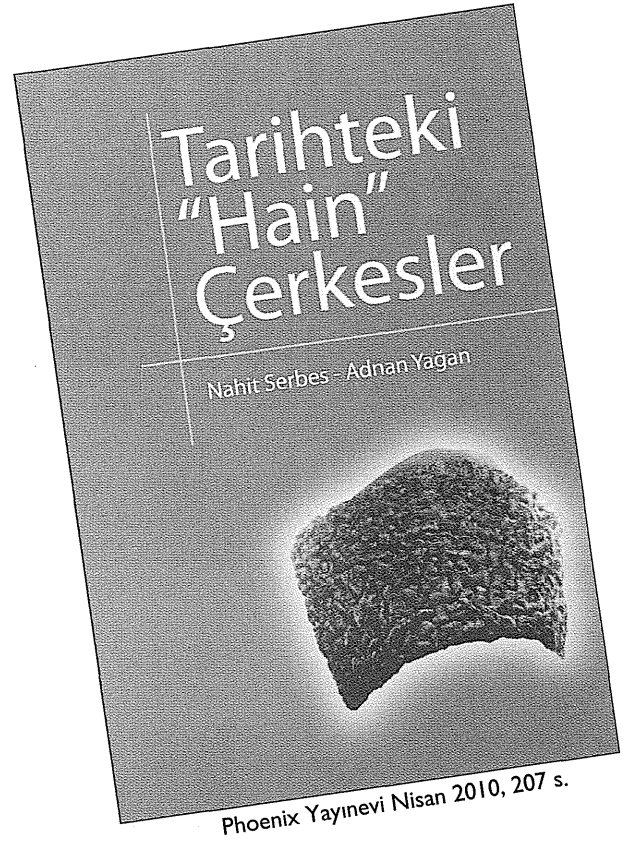
Tarihteki "Hain" Çerkesler

■ NART DERGİSİ

Nisan ayında Phoenix yayınlarından Tarihteki "Hain" Çerkesler adıyla bir kitap yayımlandı. Piyasaya çıkar çıkmaz çok ilgi çeken, bazı tartışmalara da neden olan ve basında da geniş bir şekilde yer alan bu kitabın adını duyduğumuzda, doğrusu ilk önce biz de şaşırıldık. Ancak internetteki tanıtımlarını ve yazarların ismini gördüğümüzde kitabın neyi anlattığını az çok tahmin ettik.

Nart okurlarının çok yakından tanıdığı Nahit Serbes ve Adnan Yağan tarafından kaleme alınan kitaba ulaşım sayfalarını çevirmeye başladığımızda tahminimizde yanılmadığımızı anladık. Kitap, hem Türkiye'de siyasilerin yerli yersiz çok sık kullandığı "Hain" sözcüğüyle hem de "Hain Çerkes Ethem" ve "Hain Çerkesler" deyimleriyle inceden inceye dalga geçiyor, bu söylemin ne kadar yanlış ve çirkin olduğunu "mizahın keskin diliyle" anlatıyor.

Yazarlar kitabın önsözüne, "Bu Kitabı Yazmaya Neden Gerek Gördük"lerini anlatarak başlamışlar. Bu bölümde, günümüz tarihçilerinin, tarihi taraflı ve resmi bir görüşle adeta bir vakanüvis gibi yorumladığını, bu tarihçilerin bu şekildeki anlatımıyla tarihin en şanlı, en renkli sayfalarının bile kara bir lekeye dönüşebileceğini mizahi bir dille anlatan yazarlar "İşte bu ışıltılı kaypak kalemlerin gerçeklerin üzerine örttüğü süslü perdeyi bir nebze olsun aralayıp, gün ışığının parlak ışınlarının tarihin karanlık noktalarına ulaşması için bu kitabı kaleme aldık" diyerek, resmi söylemle örtüşmeyen bir davranış içerisine giren kişileri eleştirirken etnik kimliklerini ön plana çıkarmadan sadece eylemleri ve düşünceleri eleştirmesini bilmeliyiz, "Aksi takdirde tarih potansiyel hainler dolu karanlık bir tünele dönüşür" diyorlar.

Kendilerini de resmi söylemin nezdinde "potansiyel hain" olarak gören kitabın yazarları, Osmanlı-Türk toplumundaki Çerkes kökenli "Potansiyel Hain" devlet adamı, sanatçı, asker, sporcu ve edebiyatçıların en tanınmışlarını tarihin oldukça derinliklerine girerek birer birer çıkarmışlar.

Bizim bir solukta okuduğumuz Tarihteki "Hain" Çerkesler kitabında kimler yok ki...

Kaşgarlı Mahmut, Evliya Çelebi, Çerkes Dayı, Çerkes Ethem gibi tarihin derinliklerindeki isimlerden tutun da 1968 kuşağının önde gelen gençlik liderlerinden Yusuf Aslan, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Nobel Ödüllü Yazar Orhan Pamuk, Türkan Şoray ve ses sanatçısı Hadise'ye varana kadar...

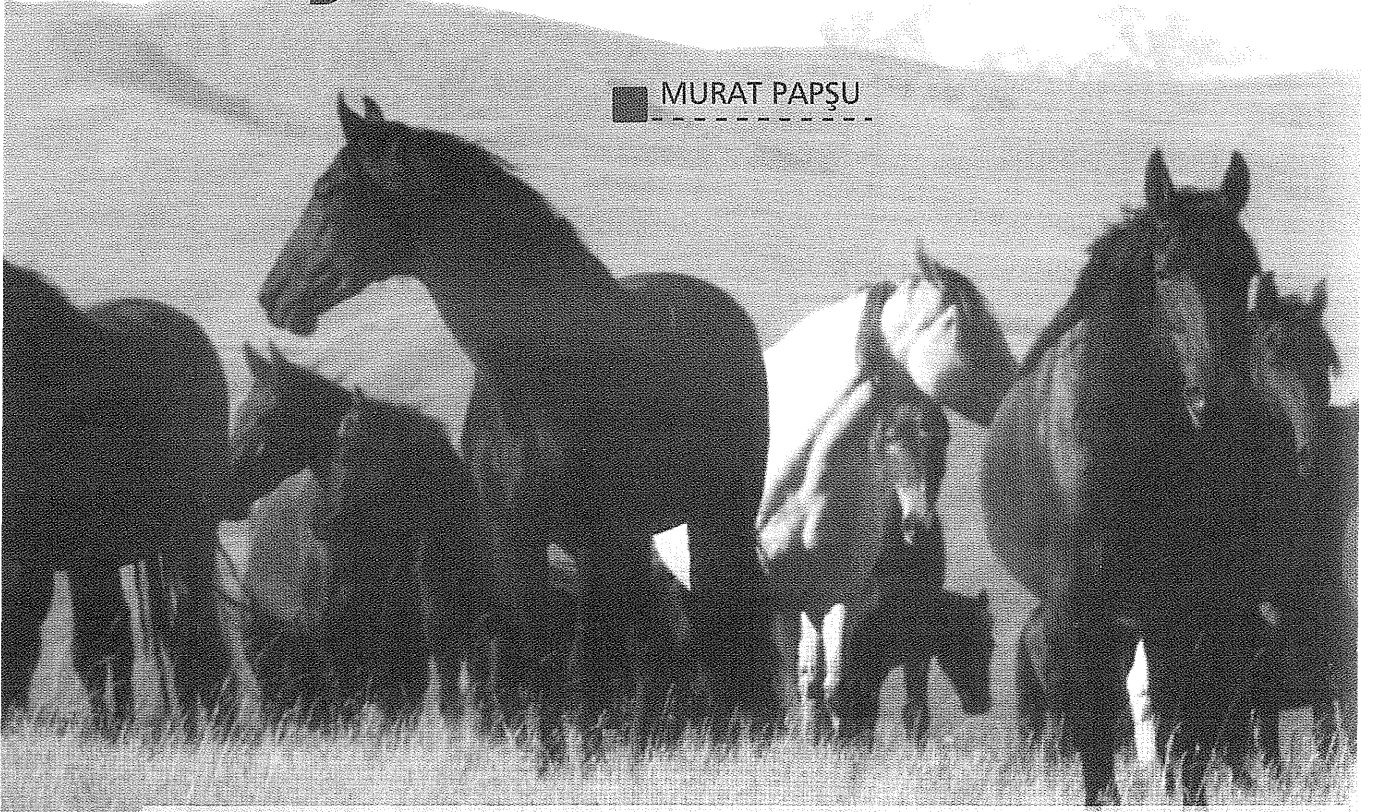
Kitapta tam bu şekilde hepsi de birbirinden önemli 72 isme yer verilmiş.

Aslında bu isimlerin birçoğu biz Çerkeslerin hiç de yabancı değil. Ancak burada bu isimlere farklı bir pencereden, farklı bir gözle bakılıp "potansiyel hain"lik kavramı açısından değerlendirilmiş.

Kitap, sadece bu yönüyle bile ilgiyle okunmaya değer diyoruz ■

Çerkeslerde Atçılık ve At Kültürü

MURAT PAPŞU

Köpek, niteliklerini üç yaşında, at dokuz yaşında,
erkek otuz yaşında gösterir.

Çerkes atasözü

Çerkeslerde atçılık binlerce yıllık geçmişten süzülerek bugünlere gelen bir bilimdir. Çerkeslerin atla ilişkisini ona verdikleri ad da gösterir: şı hem at hem de erkek kardeş anlamına gelir. Bu, özel bir bağlılığın ve bu asil hayvana duyulan sınırsız sevginin ifadesidir. Çerkesler mahmuz kullanmaz. Acı vermemek için ata yumuşak deri uçlu kamçıyla nadiren vurur, kamçıyı sadece bir simge olarak taşırlar. Kamçı, genç kızın sevgilisine verdiği güzel bir hediye veya atlı oyunlarda ödüdür.

Atla ilgili gelenekler Çerkeslerin yaşamında önemli yer tutar. Çerkes geleneklerine göre bir

kadının veya yaşlının önünden atla geçmek büyük ayıptır. Atlı 30-40 metre kala atından iner, karşılaştığı kişi yürüyorsa saygılı bir şekilde durur ve sağ tarafından geçmesini bekler. Karşılaştığı kişi duruyorsa, atının dizginlerinden tutarak saygılı şekilde yanından geçmesi gerekir. Bir kadınla veya büyükle atın üzerinde oturarak konuşmak ayıptır.

Atlıyla yaya karşılaştığında önce atlı selam verir. Atlı, karşıdan gelen bir kadına veya yaşlı bir adama rastladığında atından inerek gideceği yere kadar ya da izin verilmeye kadar ona eşlik etmesi gerekir. Atlı olarak bir yere gidilirken herkesin konumuna göre bulunması gereken yer bellidir.

Yaşça küçük olan, thamadenin solunda yerini alır. Thamadeye birden fazla atlı eşlik ediyorsa büyük olan solunda, daha genç olan sağında yer alır. Ölüm haberi getiren atlı atın ters tarafından, yani sağından iner. Bunun dışında atın sağından inmek uğursuzluk sayılır.

Misafir olunan bir evde ağırlamadan duyulan memnuniyet veya memnuniyetsizlik at üzerinden gösterilir. Ayrılrken, memnun kalınmışsa at başı eve doğru bakacak şekilde tutulur ve öyle binilir. Sağdan dönerek avludan çıkılır. Ev sahibinin konukseverliğinden memnun kalınmadığını göstermek içinse, avludan çıkarken ata kamçıyla vurulur.

Ehlileştirilmemiş yıllık atlarının yakalanması için arkançeş denilen özel bir at eğitilirdi. Yılıkcı onun üzerindeyken yabani atın boynuna arkanı (kementi) atardı. At kaçıp kurtulmaya çalışırken arkançeş de nereye giderse gitsin sürekli onun ardından koşardı, ta ki yılıkcı boynundaki arkanı tutuncaya kadar. Fakat yılıkcının arkanı gevşettiğini hissedince yavaş yavaş hızını azaltır ve birdenbire dört ayağını direyerek çakılmış gibi dururdu. Böylece yılıcılar en güçlü atın bile kolayca hakkından gelirler ve onu yakalayıp yere devirirlerdi.

Çerkes Atı Cinsleri

Eskiden pşı (prens) ailelerinin kendi adlarıyla anılan at cinsleri vardı. En ünlü Çerkes atı cinsleri Şoloh ve Beçkandı. Şoloh, Beştav'da ve Zelençuk vadilerinde (bugünkü Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti), Beçkan ise bugünkü Adıgey topraklarında yaygındı. Bu cinslere Kırım pazarlarında yerli koşu atlarından 25 kat fazla fiyat verilir. Şoloh cinsi atların özelliği, toynaklarının bardak biçiminde olması ve arka tımaklarının olmamasıydı; bunun için nala ihtiyaç duymuyorlardı. Beçkan, özellikleri açısından eşsiz bir binek atıydı. Çok sabırlı ve dayanıklı, Çerkeslerin yaşamının ayrılmaz parçası olan biniciliğin bütün gereklerine son derece uygundu; gerektiğinde yemsiz olarak 3-4 günlük yola dayanabiliyordu. Halk arasındaki tarifıyla Beçkan: "Boynu düzgün, sağrı mantara benzer, geyiğinki gibi dik baldırları vardır. Kasığı dardır, genişliği üç parmağı geçmez. Bir kaburgası fazladır ve dolayısıyla gücü de fazladır."

Kundeyt 7-9 yaşına kadar genellikle özelliklerini göstermez. Bu cinsin kısrağını iki yaşına kadar ba-

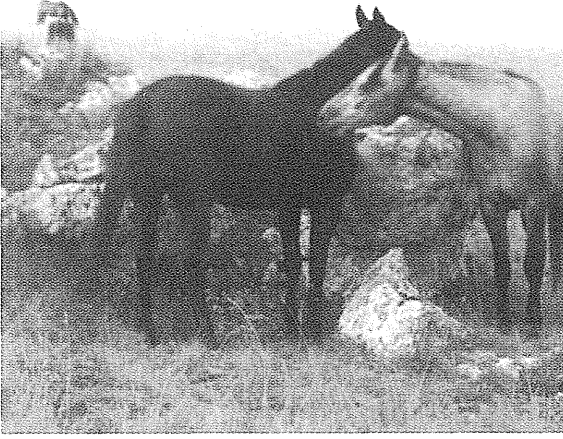

sit bir cinsten ayırmak zordur, çok tüylü ve gösterişsizdir. Ama iki yaşından sonra değişmeye başlar. Tüyle düzeler, karnı toplanır, kulakları sivrilir, asıl görünümünü almaya başlar.

Bu cinslerden başka Zelençuk vadilerinde Alheskir, Hağundoko, Hatohşoko cinsleri ve Yecebukay'da Yivuan cinsi atlar biliniyordu. Bu cinsler mükemmel binek atı nitelikleriyle ve pşılarn özel damgalanıyla tanınıyordu. Çerkesler, atı sadece binmek için yetiştirirler ve sadece aygırlara ve iğdi edilmiş atlara binerlerdi. Kısrağ sürüleri sadece üreme amacıyla tutulurdu.

Baskın ve soygunu meslek edinen soylular şöyle demiş: "Bir Abuk ve bir arkanın varsa, artık malın mülkün var demektir..."

En varlıklı ve nüfuzlu at yetiştiricisi olan Çerkes pşılarnın sürüleri hiçbir zaman 150-200 kısrağı geçmezdi. Kendi damgası olan her pşı kendi at cinsine sahip olabiliirdi. Geçmişte olmuş şöyle bir olay anlatılıyor: Pşı Şoloh yaşlandığı için işlerini oğullarına devretmiş. Pşının kısrağ sürüsü hiçbir zaman iki yüzü geçmemiş. Oğulları ise birkaç yılda bu sayıyı bine çıkarmışlar ve bütün hayatı boyunca bu kadar ata sahip olamadığı için babalarına serzenişte bulunmuşlar. Yaşlı pşı karşılık vermemiş. Ertesi gün bin kısrağın hepsini yüksek çitlerle çevrili ağıla getimelerini emretmiş. Daha sonra adamlar üç taraftan ateş etmeye başlamışlar, ürken kısrağlar ateş edilmeyen taraftaki çite doğru hücum etmişler. Fakat sadece yaşlı pşının eski sürüsünden olan iki yüz kısrağ yüksek çitlerin üzerinden atlayabilmiş. O zaman yaşlı Şoloh oğullarına demiş ki: "İşte, çiti geçenler benim cins atlarım, kalanlar da at değil inek..."

Çerkesler donlarına göre de atların nitelikleri olduğuna inanırlardı. Tarihçi ve etnograf A.H. Zafes'in yazdığına göre Çerkeslerin tercihi demir kın ve doru idi, alaca at hiç yetiştirmezlerdi. Bununla ilgili şöyle bir hikaye anlatıyor:

Bir gün kurt sürüsü yaşlı, kör bir kurdun önderliğinde, yarıcılarının yokluğundan yararlanarak at sürüsüne saldırmış ve birkaç tayı yaralamış. Kurtlar kaçarken içlerinden biri kör kurda yarıcının atla onları kovaladığını söylemiş. Yaşlı kurt atın donunu sormuş. Yağız olduğunu öğrenince "Hemen sürülmüş bir tarlaya girin" demiş. Kurtlar sürülmüş tarlaya girip koşmaya başlamışlar ve yağız at onlara yetişememiş. İkinci defasında kör kurda binicinin onları doru bir atla kovaladığını söylemişler. Kurt bütün sürüye kesilmiş ağaç kütüklerinin bulunduğu bir yerde koşmalarını tavsiye etmiş... Orada koşmaya başlamışlar ve yine kovalayanın elinden kurtulmuşlar. Üçüncü kez yarıcı koyu kır bir atla kurtların peşine düşmüş. İhtiyar kurt, sürüsüne güneşe karşı koşmalarını söylemiş ve yine yarıcının elinden kurtulmuşlar. Dördüncü kez kaçarlarken bu kez yarıcının demir kın atla peşlerinde olduğunu öğrenince kör kurt telaşla, "Kürk pazarında buluşuruz", demiş, "kurtarabilen canını kurtarsın."

Yüz yıldan fazla süren yıkıcı Rus-Kafkas Savaşı ve sürgün Çerkes at cinslerinin çoğunun yok olmasına yol açtı. Daha sonra Rusya'daki iç savaş yıllarında kalan cinsler de yok oldular. Son Şoloh cinsi atlar Birinci Süvari Ordusu'nun birlikleri için dağlardaki otlaklarından indirildi ve kaybolup gittiler. Kafkasya'da Sovyet iktidarıyla birlikte Çerkes atçılığının da sonu geldi. Zelençuk vadilerinde kalan cins atlar da ilk Sovyet haraları kurulunca diğer cinslerle karıştılar.

25-30 Çerkes atı cinsinden bugün sadece Şağdiy kalmıştır. Kalan bu tek cins dünya atçılık literatüründe 'Kabardin' (Kabardey) olarak bilinir ve en iyi dağ atlarından biri kabul edilir. Kaygan dağ patikalarında yürümek, nehir geçmek, derin karda ilerlemek konusunda inanılmaz yetenekleri vardır. Dik kayalık patikalarda dengesini çok iyi korur. Ani ısı değişikliğine ve hava basıncına karşı dayanıklıdır. Ayrıca karanlıkta ve yoğun siste yolunu bulmasını sağlayan şaşmaz yön duygusu vardır. 150 kg. yükte günde 100 km. yol kat edebilir. 1935-36'da Kafkas dağlarında yapılan bir trialde Kabardey atları 3 bin km.lik mesafeyi kötü hava ve arazi koşullarında 37 günde tamamladılar. Bu konudaki rekor Aze adında bir kısrağa ait: Dağ eyeriyle ve tam yüklü olarak 100 kilometreyi 4 saat 25 dakikada kat etti. Bu dereceye başka hiçbir at cinsi tarafından yaklaşamadı.

Kabardey atının yapısı güçlüdür, uzun boyunlu ve kalın gövdelidir. Kısa ve güçlü bacakları vardır. Arka bacakları dışa büküktür. Çok büyük olmayan uzun kafası genellikle çıkıntılıdır. Sırtı düz ve kısa, sağrınsı düşük ve nispeten geniştir. Ortalama olarak cıdağı (sırt yüksekliği) 1.52-1.58 cm., göğüs genişliği 187.8, tarak genişliği 20.3 cm.dir. Kulakları uzun, dik ve çok hareketlidir. Yeleşi ve kuyruğu gürdür. Genellikle doru veya yağızdır. Çetin dağ yollarında yürümenin sonucu, yürüyüşü enerjik ve yüksektir. Açık dörtlü çok hızlı değildir. Yürüyüşü (adeta) sakın ve dengelidir. Süratlisi ve toplu dörtlü yumuşak ve hafiftir. Bu özellikleriyle geçmişte Çerkesler için uzak askeri seferlerde ve baskınlarda kullanılan ideal bir attı.

Kabardey atları genellikle cinslerini doğal olarak sürdürürler ve yarıcılar halinde dolaşırlar. Rivayete göre soyu Cengiz Han'ın en gözde aygırından gelmektedir. Son derece sakın ve itaatkar huylu olduğu için tercih edilir. Çaprazlama sonucu dört yeni nesil elde edilmiştir. Bunlardan 'İngiliz-Kabardey' 1966'da resmen cins olarak kabul edilmiştir.

En iyi Kabardey atları Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nde Malokaraçayevsk ve Malka, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nde Guaran haralarında yetiştirilir. Bu haralarda atlar yazın yüksek yaylalarda, kışın dağ yamaçlarında tutulur. İki yaşına geldiklerinde koşu performansları denenir. Kabardey atı diğer koşu atları kadar hızlı değildir, buna karşın diğer atçılık sporları için son derece uygundur.

* Fotoğraflar Psine dergisinden alınmıştır. No:2 - 2008 (Ed.)

ATLA İLGİLİ TERİMLER VE DEYİMLER

- adiğeş** (адыгэщ) - Çerkes atı
alaşe (алащэ) - iğdiş edilmiş aygır
Alp (алп) - masal atı
arkan (аркъэн) - yabancı atları yakalamak için kullanılan kement
arkanç'eş (аркъэнк'эш) - yabancı atları yakalamak için özel olarak eğitilmiş at
dunajın (дунажын) - dört yaşında kısarak
dunan (дунан) - dört yaşında aygır
Durdil (дурдыл) - mitolojide olağanüstü gücü ve güzelliği olan at
Fare (фарэ) - masal atı
hak'o (хак'уэ) - aygır
hak'uepş'e (хак'уапш'э) - 3-4 yaşında aygır
kesrak (къэсракъ) - atın kuyruğunu kırkma şekli
kunajın (къунажын) - üç yaşında kısarak
kunan (къунан) - üç yaşında aygır
lhakoh (лъакъуэху) - seki (atın bacağının alt kısmındaki beyaz leke)
lhedakatsice (лъэдакътэщыджэ) - toynaklarının üzerinde kısa tüyler olan at (cins at olmanın göstergesi sayılıyordu)
nebğef (нэбгэф) - iki yaşında tay
pehu (пэху) - sakar, akıtma (burundaki beyaz leke)
pş'eğualekim (пш'эг'уалэк'ым) - çok iyi değil, değerli değil ("kır değil")
şavo (шауэ) - tarla işleri zamanı at güden çoban
şı'adej (шы'эдэж) - binicisinin dizgininden tutarak götürdüğü at
şı'aku (шы'эк'у) - mola sırasında atlara bakmakla görevli kişi
şibe, şı guarte (шыбэ, шы гуартэ) - at sürüsü, yılki
şibğa yilhan (шыбг'э ильх'эн) - (birini) küçük düşürmek, aşağılamak ("atın göğsüyle itmek")
şibğarivo, şibğarik'o (шыбг'эрыуэ, шыбг'эрык'уэ) - binicisinin attan düşürülmeye çalışıldığı bir oyun
şibz (шыбз) - kısarak
şibziho (шыбзыхуэ) - kısarak çobanı
şibziho plhir (шыбзых'уэ пл'ыр) - geceleri kısaraklara bakan çoban
şıç'epn (шы'к'эпн) - savaşta veya baskında ele geçirilen esir ("at kuyruğuna bağlanan")
şıç'ethes' (шы'к'этх'эш) - at alındığında yapılan kutlama
şidipe (шыдыпэ) - beyaz burunlu at
şiduğ (шыдыг'у) - at hırsızı
şı faşe (шы'фашэ) - binek atının bütün takımı (eyer, dizgin, kamçı vd.)
şı f'edap'e (шы'ф'эдэп'э) - at bağlama yeri
şıguş (шыгуш) - koşum atı
şığacegu (шыг'эджэгу) - mızıka eşliğinde at oynatma ve bunun için çalınan melodi
şı ğajap'e (шы'г'эжап'э) - at yarışı yapılan yer, hipodrom
şığajeş (шыг'эжэщ) - yarış atı
şığ'a-l'ığa (шыг'э-л'ыг'э) - süvarinin atıyla birlikte gösterdiği kahramanlık ("atlık-erkeklik")
şığase (шыг'асэ) - at eğiticisi
şığaşe, şizeşe (шыгаш'э, шызэеш'э) - ahırda atlara bakan, yem veren kişi
şıhahuşu (шых'эхуш'у) - kendi atı olmayan ve başkasının atını kullanan kişi
şıhepş (шыхэпш) - gece at otlatma
şıho (шых'уэ) - at çobanı
şıhu (шых'у) - iğdiş edilmiş aygır
şıhuape (шыхуапэ) - düğünde kızların mendil vb. ile atı süslemesi
şıhuğuse (шыхуг'усэ) - at sürmede yardımcı kişi
şıhulhağo (Шыхульга'гуэ) - Samanyolu ("at sürme yolu")
şı'ığ (шы'ыг'э) - savaşta, çarpışma sırasında atlara bakmak ve korumakla görevli kişi
şıkejeç' (шык'эжэк'л) - atlı karınca
şı k'uafe (шы'к'уэф'э) - hızlı at
şilhegu, şivaka (шыльэгу, шыбак'э) - kaplumbağa ("at toynağı tabanı", "at ayakkabısı")
şınşe (шыншэ) - yoksul ("atsız")
şint'ı'u, şivunt'e'u (шынт'ı'у, шыунт'ı'у) - daha çok ilkbaharda atın sırtında çıkan çiban
şı'o (шы'уэ) - at ağılı
şırehute, şuprehute (шыпэхутэ, шупэхутэ) - atlı devriye
şıperit (шыпэрыт) - başlık olarak verilen cins at
şıpetes (шыпэтэс) - ata ilk defa binen çocuk için yapılan tören
şıplhe, jal (шыпльэ, жал) - cıdağı (atın iki omuzunun arası)
şıpsafe (шыпсафэ) - suvarma, atlara su içirme

şipşerih (шышцэрыхь) - atın omuz üstünde taşınarak getirilen ganimet veya esir

şiseç' (шысэцк) - at iğdiş eden kişi

şişe (шышэ) - at sütü

şiş'e (шышлэ) - tay

şişha (шышхь) - binicinin hareket yönü ("at başı")

şişhagoren (шышхьэгүэрэн) - atların veya atlıların bir araya toplanması

şişhazef'edze (шышхьэээф'эдзэ) - dizginleri diğer atın eyerine bağlayarak atları hazır tutma

şişhaçinçe (шышхьэчынчэ) - üvez isimasiyla atlarda ortaya çıkan bir hastalık

şişhamığaze (шышхьэмыгъазэ) - gözüpek, yiğit (adam) ("başını çevirmeyen at")

şişhates, şites (шышхьэтэс, шытэс) - çift sürerken atı idare etmesi için üzerine bindirilen çocuk

şiş'ibgin (шышшыбгын) - atın sırtındaki yaralanı tedavi etmek için kullanılan merhem

şi tesic'e (шы тэсык'лэ) - ata biniş şekli

şi thak'uma deplhin (шы тхьак'умэ дэпльын) - attan iyi anlamak ("atın kulağına bakmak")

şi-vuane (шы-уанэ) - tam koşumlu binek atı

şu (шу) - atlı, süvari

şudeğaze (шудэгъазэ) - atının yolda karşılaştığı bir yaşlıya veya kadına eşlik etmesi

şu ğuse (шы гъусэ) - atla birine eşlik eden kişi

şupeje (шупежэ) - misafirleri karşılamak için çıkarılan atlı

şurilhes (шурьгъэс) - yayaların atlılarla yaptığı bir yarış oyunu

şu ts'ahuts'e (шу тсахуц'лэ) - (1) eyersiz binici; (2) silahsız süvari

thojey (тхьуэжей) - Nart Destanı'nda Sosruko'nun sihirli atı

tuma (тумэ) - cins olmayan, karışık cinsli at

vork şi tesic'e (уэркъ шы тэсык'лэ) - soyluların zerafeti simgeleyen ata binme şekli

vuaneş (уанэш) - binek atı

yemilic (емыльдж) - eyer vurulmamış at, yıldı atı

Zek'uetha (зек'уэтхьэ) - Binicilerin koruyucu tanrısı. Sürekli yolculuk eder, savaşa ve baskına gidenleri korur. Sefere çıkmadan önce ondan başarı dilenir, dönüşte ganimetin bir kısmı onun yaşadığına inanılan kutsal korulara bırakılır.

zek'ueş (зек'уэш) - savaş ve baskın için özel eğitilmiş at

AT DONLARI

brul (брул) - kır

ğo, şığo (гъуэ, шыгъуэ) - kula

ğo-kara (гъуэ-къарэ) - koyu al, koyu kestane

kabife (къабыфэ) - açık doru

kara (къарэ) - yağız

karapts'e (къарапц'лэ) - tam yağız, kuzguni

ps'eğuale, şikaz (пц'эгъуалэ, шыкъаз) - demir kır

pts'eğueplh (пц'эгъуэпль) - doru (гнедой)

tho, şitho (тхьуэ, шытхьуэ) - koyu kır

thueplh (тхьуэпль) - kestane, al

şığoşığey (шыгъуэшыгъей) - kır benekli kula

ÇERKES ATI CİNSLERİ

Abuk (Абыку)

Açetir (Ачэтыр)

Ağan (Агъан) (Агъэн, Егъэн)

Alheskir (Альэскир)

Beçkan (Бэчкъан)

Hağundoko (Хьэгъундокъуэ)

Hatoşoko (Хьэтэхъушокъуэ)

Huara (Хуарэ)

Jaje (Жажэ)

Jeraştı (Жэраштты)

Juhar (Жухьэр)

Kaban (Къэбан)

Kokşavul (Куэкушаул)

Kundeyt (Къундет)

Kurati (Къураты)

Şağdiy (Шагъдий)

Şeceroko (Шэджэрокъуэ)

Şoloh (Шолэхъу)

Trama (Трамэ)

Yeseney (Есэней)

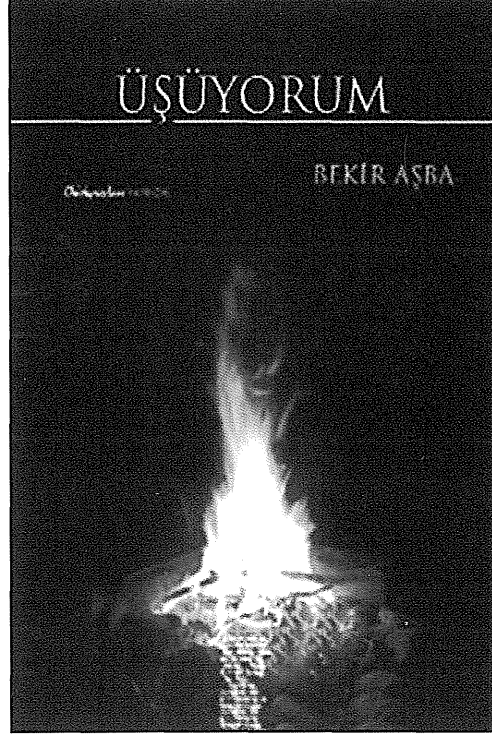
Yivuan (Иуан)

Kaynaklar:

- www.adygeya.maykop.ru/kulture/hourse
- Aliy Çerkes; "Habze"; Adıgeyli Abhazy Gönüllüleri Birliğı (SADA) Yayın Organı. Mart 1997, Sayı 2 (21).
- "O razvitii konnozavodstva" (Atçılığın Gelişimi); T.H. Kumikov'un "Dmitri Kodzokov" adlı kitabından. Elbrus Yay. Nalçik 1985. 180 s. Is. 91-98.
- Adıgece Sözlük (Адыгэбзэ псалпальэ / Словардино-черкешского языка), "Digora", Moskova, 1999.

ÜŞÜYORUM

■ HAKAN EKEN

Sovyetler Birliği'nin dağıldığı 1991'e kadar, demek çevreleri dışında Türkiye Çerkeslerinin gündeminde pek yer almayan, çok eski çağlara ait efsanelere dönüşme eğilimi gösteren Kafkasya, 1991 sonlarında başlayan Güney Osetya çatışmaları ilk kıvılcımlarını göndermeye başlamıştı. Ne oluyor demeye kalmadan, Abhazya'nın haklı bağımsızlık talebinin Faşist Gürcü hükümetince yok edilmek istenmesi sonucu 1992 Ağustos'unda patlak veren işgal ve savaş, 1923'ten sonraki yaklaşık 70 yıllık diaspora döneminde geniş Çerkes diasporasında, sonu silahlı mücadeleye varacak bir politik - ulusal hareketlenmeye yol açmıştı. Aslında kamuoyuna yansıtılmamaya çalışılsa da Çerkes toplumunun politikleşmesinde artan bir ivme yaratacağı yönünde hem hükümet çevrelerinde hem de Çerkes örgütlenmelerinde derin kaygı yaratan bu savaş hakkında, savaşın hem kahramanı hem de kurbanı olmuş bir Çerkesin, yazdığı bu kadar kapsamlı ilk (ve belki de tek) kitaptr

sayın Bekir Aşba'nın "Üşüyorum" adlı kitabı. Anı, belgesel, şiir, mektup ve hatta deneme türlerini bir arada taşıyan çok yönlü bir kitap. Eğer mümkün olsaydı da kitapta anlatılan yerlerin harita ve görüntülerine de yer verilebilseydi, belgesel yönüyle de öne çıkabilirdi. Umarız bir daha ki baskılarında böyle bir olanak bulunur.

İşgal başladıktan sonra ileride Özgürlük Savaşçıları adını alacak olan ve ilk aşamada 37 kişi ile yola koyulan Türkiyeli gönüllü Çerkesler arasında yer alan; birlikte gidip, birlikte dönme sözü vermelerine karşın, birisinin Türkiye'de, diğerinin Abhazya'da toprağa verilmesi, bu kitabın yazarının ise, kendini hem Abhazya'nın hem de Türkiye'nin uzağında bir ülkede bulmasıyla sonuçlanacak bir sürecin, ustaca anlatımıyla karşılaşılıyor okuyucular.

Erol Kuteliya bmk.mb.: "mevki ve makam korkusu olanlar, buldukları konumun bozulacağından çekinenler varsa bizden derhal ayrılınsın."sf. 25

Maceracılıkla, Çerkes/Abaza şovenizmiyle, İslamcılıkla veya solculukla eleştirilen Özgürlük Savaşçılarının, aralarında her türlü eğilimi bulundurmakla beraber, gerek yola çıkış nedenlerini ve egemen ruh hallerini yazar şöyle özetliyor: "Ne kahramanlık ne de savaş tecrübesi umurumuzdaydı. Orada olmalıydık. Ülkemizi, kültürümüzü yok etmeye çalışan faşist güçlere karşı bizim de arkadaşlarımız ve kardeşlerimizle omuz omuza direnmemiz gerekiyordu. Kimse ucuz kahramanlık peşinde değildi." sf. 32

Kitapta yalnızca savaş anlatılmamaktadır, savaşın cephe gerisi de çok güzel ifade edilmiştir. "Bugün o zamanlar çok kızdığım demek başkanı ve yönetimini daha iyi anlıyorum. Galiba onlar için de her şey o kadar kolay değildi. Bir yandan miting organizasyonu, bir yandan yardım kampanyası, bir yandan devletin resmi birimleriyle ortayı bulmak, öte yandan da en zoru biz gençleri zaptetmek." sf. 31

Benzer şekilde, "... Abhazyaya için verdiğimiz mücadelenin asıl mimarlarının onlar olduğunu anlamıştım. Tıpkı bir filmin yönetmeniyle oyuncular gibiydik. Biz sadece oyuncuyduk. Kız kardeşlerim bütün yükü sırtlanmışlar, evimizdeki her türlü zorluğa katlanmışlardı." sf. 79

Anların kendilerini besleyebilmeleri için kovanlara bırakılan balların bile tüketildiği günlerde (bk. Sf. 84), Tsiba Efkana haykırıyor "...yahu ne biçim insan bunlar! Savaşta bile misafir gözüyle bakıp bize misafirperverlik yapıyorlar." sf. 47

Devletlerin ve o devletlere egemen unsurların, hem halkı oyalamak, gerçek sorunları göz ardı etmek hem kendi iktidarlarını koruyabilmek için, düşmanlık ve korku yaratmak hem de kör bir bakış açısıyla kendisinden başkasına yaşam hakkı tanımamak amacıyla yukarıda aldıkları kararlarla başlattıkları savaşların, sıradan insanların yaşamlarında yarattıkları korkunç dönüşümler birçok yerde gözler önüne seriliyor.

Bugün bile hatıralardan çıkmayan, dört genç kızın savaş için Abhazyaya gitmeleri; hiç istemeseler de yaptıklarının medyatik bir şova dönüştürülmesi,

buna karşın hiçbir yerde gözönüne çıkmadan savaşan diğer kadın, çocuk, genç, ihtiyar savaşçıların fedakarlıkları, buna karşın yalpalayan, bencil duygulara yenik düşen insanların dramları, gerçeklere dokunmadan berrak bir şekilde anlatılıyor.

Özgürlük Savaşçılarının Tkvarçal hareketi sonrası Ş. Basayev, ve İ. Yağan, gruplarına bölünmesi, bir kısmının son şehitlerden Abağba Bahadır'la kalması, savaştan sonra uzun bir süre devam eden ganimet kavgaları gibi hassas konular da, gözden kaçınılmaya çalışılmadan kitapta yerini bulmuş. sf. 148

Bir yakını yanı başında kaybedenler tecrübe etmiştir ki, ölüm iyice yaklaştığında insan üşür, artık yapacak bir şey kalmamıştır. Bilinç yitene kadar yanında bir yakını arar, dayanmak için. Özgürlük savaşçılarının son şehitlerinden Bahadır da ambulansa alındığında: "...üşüdüğünü söyledi...Bekir, sen benle gel..." Sf. 189. Bu savaşta Abazalar, Adıgeler, Çeçenler ve diğerleri hep birlikte savaşmışlar ve başardılar. Bugünün Abhazyaya'sına bakıldığında başarılımış daha pek çok şey olduğunu görmek mümkün. Ama ülkenin içinde ve etrafında o kadar çok silah var ki yarın hangisinin nereye döneceğini kestirmek güç. Herhalde bu durumun tek güvencesi Özgürlük Savaşçılarının savaşın ikinci yarısında başlamış olan ve bugünlere derinleşerek gelen çatlakları onarmaları ile mümkün olacak. Yoksa bu kardeş halklar "üşümeye" başlayacaklar ve yarınlarında kimse olmayacak.

Çok eskilerde insanlar, bir şeyin olmasını istediklerinde ormandaki gizli yere gidip ateş yakarlardı ve dua ederlermiş. Kuşaktan kuşağa neler yapılması gerektiği unutulmuş. Bugün bir şeyin olmasını istediğimizde ne yapmamız gerektiğini bilmiyoruz. Bekir Aşba "mücadele sıcakken onun dışında kalıp, mücadeleyi platonik bir sevda gibi yaşamayı" değil (sf. 170), onu içinde yer alarak yaşamayı seçmiş. Böylece dedelerinin nasıl yaptığını da tekrar keşfetmiş. Bu kitap unuttuklarımızı keşfetmek için sizi sıcak mücadeleye çağırıyor.

Yayın: Chiviyazıları Yayınevi Şubat 2010, 223 sayfa

... Süleyman Demirel, "Siz kimsiniz? Abhazyaya Cumhuriyeti diye bir devlet yok. Abhazyaya Gürcistan'a ait bir toprak parçasıdır ve orada yaşananlar Gürcistan'ın kendi iç sorunudur, biz karışamayız..." sf. 141

... 500.000 Abaza'dan birer dolar toplanması önerisine karşı, komitenin 100 zengin Abaza'dan onbiner dolar toplanmasını önermesi üzerine: Bekir Aşba "Ben Abhazyaya savaşının sıkıntılarının tabana yayılması taraftarıyım. Bu bizim halkımızın savaşıydı, 100 Abazanın savaşı değil..." diye yazıyor. Sf. 136

yazar daha çok Abaza ya da Abhaz kelimesini kullansa de Çerkes kelimesini de doğal bir şekilde ortak kimlik olarak kullanmıştır (H.E.)

DERNEKLERİMİZDEN...

KAFFED'den 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Mesajı

07.03.2010

Çerkes toplumunda tarih boyunca kadının yeri ve değeri hep bambaşka oldu. Nart destanlarımızda yer alan Setenay Guaşe toplumu doğru yönlendiren, doğru yetiştiren özellikleriyle daima saygın bir yere sahipti. Çerkes

kadını bu güne kadar çok kahraman, asalet ve cesaret timsali çok evlat yetiştirdi. Bu günlerde acısını yaşadığımız Abhazya'nın kurucu devlet başkanı Vladislav Ardznba da buna bir örnektir.

Her ne kadar acımız çok taze ve halen yasta isek de kadınlarımızı unutmuyor, 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde onları saygıyla selamlıyoruz.

Bursa Derneği 8 Mart Dünya Kadınlar Gününü Kutladı

16.03.2010

Bursa Kafkas Derneği, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde kadınlarla birlikteydi.

Sayın Beyhan Jane tarafından 'Kadının İnsan Hakları' programı kapsamında, 'Medeni Haklar üzerine' bir sunum yapıldı. Daha sonra bir kısa film gösterimi ve Dilara Adal ile İlker Birgül'ün müzik dinletisi ile program sona erdi.

Vezirköprü Derneği 8 Mart Dünya Kadınlar Gününü Kutladı

18.03.2010

Vezirköprü Kafkas Kültür Derneği 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla renkli bir organizasyona imza attı.

Dernek binasında kadınların yoğun ilgisiyle düzenlenen etkinlikte, birbirinden güzel Çerkes yemekleri ikram edildi. Gecede konuşma yapan

Kafkas kültür derneği başkanı Davut Mercan "8 Mart Dünya Kadınlar günü özel bir gündür, dünya üzerinde gördüğümüz her şey kadınların eseridir" dedi. Daha sonra geceyi renklendiren gençlik kollarının hazırlamış oldukları çeşitli mahalli halk oyunları büyük beğeni topladı.

KAFFED'den 14 Mart "Adıge Dil Günü" Kutlama Mesajı

14.03.2010

İlk Adıgece alfabenin yayımlandığı günü biliyor musunuz? 14 Mart 1853. 14 Mart, Bersey Wumar tarafından Tiflis'te ilk Adıge Alfabeti'nin yayımlanışının yıldönümü, Adıgecenin (tekrar) yazılı hale geldiği bir dönüm noktası... Günümüzde Ubıhca gibi yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan Adıgece, Adıge

halkının binlerce yıllık deneyim ve kültürünün ürünü. Tüm insanlığın önemli bir varlığı olan Adıgecenin korunması ve geliştirilmesi için 14 Mart, 10 Nisan 2000 tarihinden beri Adıgey Cumhuriyeti'nde 'Adıge Dili ve Yazısı Günü' olarak kutlanıyor.

Adıge dil gününüz kutlu olsun....

KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU

14 Mart Adıge Dil Günü

13.03.2010

Adıgelerin kendilerine yurt edindikleri yer kavimler kapısı diye anılan ve dünya insanların geçiş alanı olması onları tarihin her döneminde savaştan ve gelip geçen halkların talanından etkilenmelerinden koruyamadı. Her ne kadar Kafkas dağlarının geçit vermez yamaçları ve sık ormanları onların yok oluşuna imkan vermemiş ise de her gelip geçenin ne tür hasarlara yol açtığı anlatılamayacak boyutları bulmuştur. Bütün bu nedenler art arda eklenince her dönemde yerleşik düzende olmalarına rağmen yerleşik olmayan halklar gibi olmak durumunda kalmıştır. Her geçiş yapan halk ile birlikte onlar da korunaklı yerlere taşınıp talan geçtikten sonra geri ovalara yayılma hareketi içerisinde can pazarı derdine düşüldüğü yerde de yazı ile uğraşmak onlar için zor bir uğraş olmuştur. Çeşitli dönemlerde Yunan Pers ilişkileri içerisinde daha sonra da İslam dininin kabulü ile Arap alfabesi ile haşır neşir olunmuş ise de bunların temelde bir yere oturması pek mümkün olmadı. Çeşitli dönemlerde Adıge dili yazılmak istendi ise de bu işin zorluğu hep insanların karşısına çıktı.

Zorluğun nedeni dilin yapısından kaynaklandığının da bilinen bir gerçek olduğu açıktı. Akan suyun, esen rüzgarın ve yere düşen yaprakların çıkardığı hisyrtıdan kuşların çıkardığı seslere kadar geniş sesleri içerisinde barındıran Adıge, Abhaz, Ubiş ses dili gurubunu gemlemek pek mümkün olmadı. Dünyada kullanıla gelen 25 ile 33 ses aralıklı dillerdeki kullanılan sembol harflerle bu dili yazılı hale getirmek çok zor bir işti. Bu dillerde ise 60 ile 80 ses aralığında ses dili özelliği taşıyor ve sesler aynı zamanda sözcük özelliği taşıyor ve seslerdeki nüans farkları sözcüğün anlamını değiştiriyordu. Yine de sesleri resimleme çabaları her dönemde oluştu. Son dönemlerde ise dünyada olup bitenlerden düşünce sistemlerinden ve diğer halkların yazınlarından kendi halkını da haberdar etme istekleri daha çok ileriye çıktı ve bu dillerde de çalışmalara hız verildi. Yapılan tüm çalışmalar birçok zorlukla karşılaştı. Dildeki ses çokluğu her dönemde çıkmazlarını da beraberinde getirdi. Cari dillerdeki ses ve bu seslerdeki harf sayısı yetersizliği her dönemde yetersizliği ortaya koydu.

Her ne olursa olsun bir şekilde bu dilin ezgilerinin atasözlerinin dünya dillerine kültürüne kazandırılması için bu dilin de yazılıyor olması gerekiyordu. Dilin kurallarının yazılı hale getirilmesi bir zorunluluktur. Bu amaçla Gerek Latin gerek Arap harfleri ile bir çok çalışma ortaya konuldu. Bu alanda Neguma Şora, Paç'a Beç Mirza gibi bu alanda çalışma yapanların başında sayılacak şekilde birçok kişi uğraş verdi, kayıt altına almaya çalıştı.

Osmanlılar tarafından Kafkasya'dan devşirip, Mısır sultanlarına satılan ve ordu içerisinde yeteneği fark edilip özel bir eğitime alınan, çeşitli ülkelerde eğitildikten sonra dünya savaşlarıyla kaynadığı dönemde yurduna döndükten sonra bir süre orduda çevirmenlik ve sonra da Tiflis Üniversitesi'nde kürsü başına geçen ve aynı üniversitede Adıge dili kürsüsünü de açan Fransızca, İngilizce, Arapça, Türkçe ve daha birçok dili de bilen Birsey Wumar kendi dilinde ilk yazılı metni 14 Mart 1855'te basılı hale getirmiştir.

Bu gün ilk olarak Adıgey Cumhuriyeti'nde daha sonra da diğer cumhuriyetlerde de dil günü olarak kabul edilmiştir. Dünyanın her neresinde Adıge var ise orada bu günün dil günü olarak kutlanması genel olarak kabul edilmiştir. Biz de bu günün Adıge dili gurubunun eksilmeden ve hasta diller konumundan kurtularak daha işlek bir şekilde Adıgeler ve tüm dünya kültürlerine katkı yapmasını diliyoruz.

İlhan Aydemir

Bursa Kafkas Derneği'nde 14 Mart Anadil Günü etkinliği Düzenlendi

16.03.2010

Anadil öğretmeni ve KAFFED Anadil komisyonu üyesi Emel Bezek'in yaptığı konuşma ile başlayan program, kursiyerlerin Adıgece sunumları ile devam etti. Öğrencilerin birlikte sunduğu Yağmur Duası çok beğenildi. Daha sonra sayın Hapı Cevdet Yıldız'ın katıldığı söyleşi ile program sona erdi.

NART 60

Uzunyayla Derneği'nde 14 Mart Adıge Dil Günü kutlandı

16.03.2010

Uzunyayla Kültür ve Dayanışma Derneği'nin düzenlemiş olduğu 14 Mart anadil günü kutlama programı, geçtiğimiz günlerde kaybettiğimiz Abhazya'nın ilk devlet başkanı Ardzinba, Bganba Ahra'nın sunumu eşliğinde anılarak başladı. Pse Drama Grubu drama yöntemiyle anadilde aldıkları eğitimi konuklarla paylaştı. Grup üyeleri hazırladıkları tekerleme oyunu, Adıgece şiirler ve Adıgece masallarla programa renk kattı.

Guçe Tiyatro Grubu ise Adıge dil gününde Adıgece şiirler, Hoh ve Maze Müzik Grubu eşliğinde woredler söyledi. Büyük bir beğeni ve sevinçle izlenen Pse Drama Grubu, diasporada dillerini yaşatmak için gösterdikleri çabadan dolayı program sonunda Ceha Yön. Kur. Başkan Yardımcısı Turhan Şen tarafından hediyelerle tebrik edildi. Thamade

grubundan Fikri Özden ise program sonrasında yaptığı konuşmada anadilini öğrenen çocukların kendini duygulandırdığını dile getirerek anadil öğretmenimiz Karatsuk İlkay'a teşekkürlerini sundu.

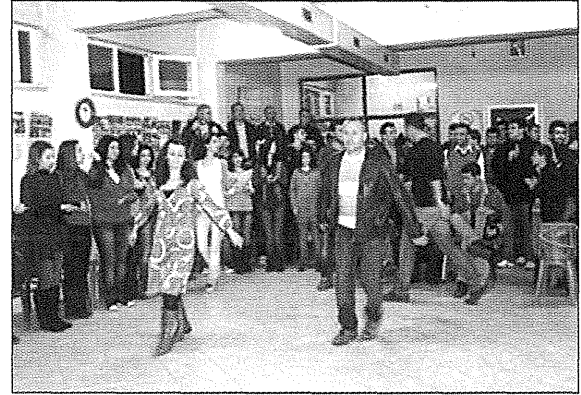
Güney Marmara Çerkes Gençleri Biga'da toplandı

02.03.2010

Güney Marmara Çerkes gençleri 27 Şubat Cumartesi akşamı Biga'ya bağlı Hacıköy'de bir araya geldi. Geceye Bigalıların yanı sıra Balıkesir, Bandırma, Bursa, Çanakkale, Gönen, Karacabey, M.Kemalpaşa gençleri katıldı.

Gecenin açılış konuşmasında Biga Kafkas Kültür Derneği Başkanı Harun Şirin, bu kadar genci bir arada görmenin kendisine ve camiasına mutluluk verdiğini belirtirken kültürel devamlılık açısından bu tür organizasyonların devam etmesi temennisinde bulundu.

Bölgesel toplantılar ile gençlik sorunlarına çözüm aranırken gençlerin de kaynaşması amaçlanı-

yor. Bir dahaki gençlik toplantısının Balıkesir'de yapılmasına karar verildi.

Adana'da 'Kafkas Kültürü Tanıtım ve Dayanışma Kermesi' Düzenlendi

14.03.2010

Adana Kafkas Kültür Derneği Hanımlar Komisyonu tarafından 11 Mart 2010 tarihinde Çerkes kültürünü ve yemeklerini yansıtan çalışmaların sergilendiği "Tanıtım ve Dayanışma Kermesi" düzenlendi.

Açılışı Adana Valisi Sn. İlhan Atış tarafından yapılan kermese kamu, sivil toplum örgüt temsilcileri, ilçe belediye başkanları ve çok sayıda davetli katıldılar. Kermese katılarak kendilerine destek veren Vali İlhan Atış'a ve diğer konuklara Adana Derneği Hanımlar komisyonu sonsuz teşekkürlerini sundular.

KAFFED Doğu Akdeniz Bölge Dernekleri Toplantısı Yapıldı

25.03.2010

21 Mart 2010 tarihinde geleneksel Akdeniz bölge başkanlar kurulu toplantısı Reyhanlı Kafkas Kültür Derneği'nde yapıldı. Toplantıdan önce Ardızınba için bir dakikalık saygı duruşunda bulunuldu.

Mersin Derneği Birlik ve Beraberlik Gecesi Düzenledi

26.03.2010

Şiir dinletileri ve çeşitli etkinliklerin yapıldığı geceye Mersin ve bölgesinden Çerkes kökenli vatandaşlar katıldı.

Mersin Dernek Başkanı Şamil Koç yaptığı konuşmada, geçen aylarda benzer bir organizasyon düzenlediklerini ve ilginin yoğun olması nedeni ile bir gece daha düzenleyerek Mersin'de yaşayan Çerkes kökenli vatandaşların bir araya gelerek birlik ve beraberlik sağlanarak kültürümüzün yaşatılmasını amaçladıklarını ifade etti.

Koç, geçtiğimiz günlerde Abhazya'nın I. Devlet Başkanı Vladislav Ardızınba'nın, 64 yaşında yaşama veda etmesinin üzüntüsünü yaşadıklarını söyledi.

Mersin Kafkas Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nce, Nobel Otel'de 17 Mart Çarşamba akşamı düzenlenen "Birlik ve Beraberlik Gecesi"nde Çerkes kültürü yaşatıldı. Çerkes yemeklerinin yer aldığı, mahalli halk oyunları, tiyatro gösterileri,

K.Maraş Derneği Binasının İkinci Katının Yapımına Başlandı

2009 yılında *kafkasdi-asporasi.com* adlı internet sitesi tarafından yılın iş adamı seçilen Cengiz Atalar, K.Maraş'ta yapılan ödül töreninde K.Maraş Kafkas Kültür Derneği binasının ikinci katını yaptırma sözü vermişti. Atalar verdiği sözü tutarak çalışmalara başladı. 27

Haziran'da bitirilmesi düşünülen ikinci katın açılışına dünyaca ünlü Nalmes Ekibi'ni getirmeyi düşündüklerini belirten Atalar, "Gülcan Altan, Doğan Özden (Kuşha Doğan), Münteha Gülsu ve Azmi Toğuzata açılış programında sahne alacak" şeklinde konuştu.

Kültür adına yapılan çalışmaların önemine vurgu yapan Cengiz Atalar, kültürel birliktelikle, birbirlerine verdikleri destekle kendi örf ve adetlerini rahatça yaşadıklarını söyledi. Atalar sözlerinin devamında, "Yeni yapılacak katlarda hiçbir demek

binasında olmayan 80 kişilik Çerkes yemekleri, 100 kişilik Kafkas-Adıge cafe, konferans ve gösteri salonu, bayan ve bay mescitleri, yönetim odaları, kütüphane, toplantı salonu, kurs salonları, demek müdürü odası ve benzeri kısımlar yer alacaktır" diye konuştu. *Emrullah Canbolat K.Maraş*

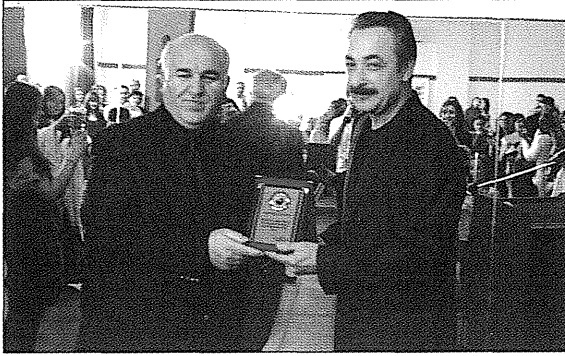

Mehmet Aslantuğ, Adana Kafkas Derneği'ni Ziyaret Etti

05.04.2010

Adana'da çekimleri devam eden 'Hanımın Çiftliği' dizisinde, 'Muzaffer' karakterini canlandıran oyuncu Mehmet Aslantuğ, Adana Kafkas Derneği'ni ziyaret etti. Aslantuğ, ziyaret sırasında, dernek yönetiminin kendisini dizi filmin setinde ziyaret ettiğini, bu nedenle kendisinin de aynı nezaketi göstermek istediğini söyledi. Kendisinin de Çerkes olduğunu ifade eden Aslantuğ, 'Çocukluğumda

aldığım Kafkas kültürünü şimdi kendi çocuğuma da aktarmaya çalışıyorum. Çünkü, çocukluğumuzda aldığımız kültür mayamıza işler. Bizim kültürümüzde, misafirperverlik, vatanseverlik ve vefa vardır' dedi. Dizinin son bölümünde öldürülerek diziden ayrıldığını belirten Mehmet Aslantuğ, Kafkasların göçünü anlatan yeni bir film çekimine başlayacağını kaydetti.

Şener: İktidara Geldiğimizde Abhazya'nın Bağımsızlığını Tanıyacağız

06.04.2010

İstanbul Kafkas Kültür Derneği Türkiye Partisi Genel Başkanı Abdülatif Şener'i ağırladı. TP Genel Başkanı için dernekte düzenlenen sohbet toplantısına kalabalık bir hemşehri topluluğu katıldı.

Şener burada yaptığı konuşmasında Türkiye'de Kafkas kökenli milyonlarca insanın yaşadığını, kendisinin de bu toplumun bir ferdi olduğunu, haklı gördüğü konularda bugüne kadar Kafkasya'daki olaylara ve Kafkasyalılara ilgi gösterdiğini, "kendi hemşerilerini kayınıyor derler" kompleksine hiçbir zaman kapılmadığını anlattı.

İktidara geldiklerinde bir bilgisayar tuşuna basan herkesin tüm ihalelerin, alım ve satımların şekil ve şartları ile sonuçlarını görebileceği şeffaf bir yönetim tarzını getireceklerini dile getirerek, 16 yıl boyunca milletvekilliği, bakanlık ve başbakan yardımcılığı görevlerinde bulunduğunu ama hakkında düzenlenmiş herhangi bir dosyasının olmadığını belirtti.

Ülkenin çok kötü idare edildiğini, eğer bu ülke batmadıysa bunun, daha satacak şeylerinin bitmemiş olmasından kaynaklandığını da söyleyen Şener, bu durumun sürdürülebilir bir durum olmadığını ve ülkeyi bu gidişle çok daha kötü bir sonun beklediğini ifade etti. Son açıklanan istatistik sonuçlarından, ithalatın ihracatla kıyaslanamayacak oran-

da arttığının anlaşıldığını, ülkede üretimin durduğunu, üreten olmayan bir ülkenin geleceğinin de olmayacağını söyledi.

"İsteyen herkes kendi dilini konuşup, kendi kültürünü yaşatabilmeli"

Türkiye'deki tüm alt kültürleri bu ülkenin birer zenginliği olarak gördüklerini, isteyen herkesin kendi dilini konuşup, kendi kültürünü yaşatabileceğini, hatta bu konuda yönetim olarak buna katkı da yapacaklarını söyleyen Şener, herkesin kendi inancı doğrultusunda kimseden çekinmeden dini vecibelerini yerine getirebileceğini, ülkede gerçek demokratik ortamın yerleşmesi için her türlü yasal çalışmalarını, değişiklikleri yapacaklarını anlattı.

İktidara geldiğimizde Abhazya'nın bağımsızlığını tanıyacağız.

Türkiye'deki bu insanların, anavatanlarındaki akrabalarıyla kucaklaşabilmeleri için, iktidara geldiklerinde, Kafkasya'nın deniz kapısı olan Abhazya'nın başkenti Sohum ile İstanbul ve Trabzon arasında hava ve deniz ulaşımını ihdas edeceklerini söyleyen

Şener, bunu çok önemli gördüklerini sözlerine ekledi. Abhazya'nın, tarihin derinliklerinden beri devlet geleneğine sahip bir yapıda olduğunu, 1992'den itibaren de fiilen bağımsız bir ülke olarak kendi kaderini kendisinin tayin ettiğini, iktidara geldiklerinde Abhazya'nın bağımsızlığını tanıyacaklarını ifade etti.

Ankara Derneği Hanımlar Komisyonundan Geleneksel Salı Çayı

Ankara Kafkas Derneği Hanımlar Komisyonu 6 Nisan 2010 tarihinde "Geleneksel Salı Çayı" adı altında bir etkinlik düzenlediler. Demek binasında düzenlenen ve belirli periyotlarla devam etmesi planlanan etkinliğe konuşmacı olarak Beyhan Jane katıldı. Beyhan Jane "Kadın ve aile" konusunda sunum eşliğinde bilgilendirmeler yaptı, merak edilen soruları yanıtladı. Hanımlar tarafından ilgiyle karşılanan ve katılımın yüksek olduğu gözlenen etkinlik sıcak bir ortamda, karşılıklı hoş sohbetlerden sonra mahalli düğünle etkinlik sona erdi.

Ankara Derneği Hanımlar Komisyonu Mobilya Fuarında Stand Açtı

Ankara Kafkas Derneği Hanımlar Komisyonu demek el sanatları kurslarında yaptıkları birbirinden güzel çalışmalarını Altınpark'ta açılan Mobilya ve Dekorasyon Fuarı'nda sergilediler. 7 Nisan 2010 tarihinde açılan fuarda hanımlarımızın standına Ankara Ticaret Odası Başkanı Sayın Sinan Aygün, Yenimahalle Belediye Başkanı Sayın Fethi Yaşar ve hemşehrilerimiz büyük ilgi gösterdiler.

KAFFED I. Bölge Dernekleri Gençleri Ankara'da Toplandı

Ankara Kafkas Derneği Gençlik Komisyonu tarafından organize edilen Gençlik toplantısı 23 Nisan 2010 tarihinde Ankara derneği binasında gerçekleştirildi. Toplantıya, konuşmacı olarak KAFFED Yönetim Kurulu Üyesi Genel Eğitim ve Teşkilatlanma Sekreteri Şamil Jane, Anadil Komisyonu Başkanı Uğur Apış ve Ankara Derneği Başkanı Yaşar Aslankaya konuşmacı olarak katıldılar.

Toplantıda bölge demeklerinin sorunları, gençliğin sorunları ve yapılabilecek ortak çalışmalar hakkında gençlerle görüş alışverişinde bulunuldu. Son derece verimli geçen toplantının ardından yapılan düğün ile etkinlik sona erdi. Toplantıya katılan tüm arkadaşlarımıza Ankara Kafkas Derneği Gençlik Komisyonu olarak teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Hatko Yusuf Hatuk/GençNART

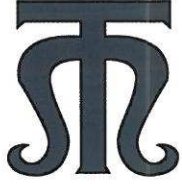
NART TOUR

TOURISM & AVIATION

"Dünyaya Açılan

Yolumuz..."

17 yıllık tecrübemizle tüm seyahatlerinizde sizinleyiz...

TÜRK HAVA YOLLARI

TÜRSAB

HİZMETLERİMİZ

ADRESLERİMİZ

UÇAK BİLETLERİ Air Ticketing
ПРОДАЖА АВИАБИЛЕТОВ

VİZE İŞLEMLERİ Visa Services
ОФОРМЛЕНИЕ ВИЗ

OTEL REZERVASYONU Hotel Reservation
БРОНИРОВАНИЕ ГОСТИНИЦ

TRANSFER HİZMETLERİ Transfer Services
ТРАНСФЕРЫ

GRUP TURLARI Daily City Tours
ОБСЛУЖИВАНИЕ ТУРГРУПП

HAVACILIK HİZMETLERİ Aviation Services
АВИАОБСЛУЖИВАНИЕ

KARGO HİZMETLERİ Cargo Services
КАРГООБСЛУЖИВАНИЕ

İSTANBUL Aksaray

M.Kemalpaşa Cad.

Merkez İşhanı

No: 27/A Giriş Katı

34300 Aksaray-İST.

Tel : +90 (212) 633 13 83

Fax : +90 (212) 633 13 89

Acil Gsm : +90 (533) 283 16 14

AIRPORT - ATATÜRK Havalimanı

International Terminal

Departure Hall

Dış Hatlar Gidiş

F Blok İstanbul

Tel : +90 (212) 465 45 32

Tel : +90 (212) 465 45 33

Fax : +90 (212) 465 45 34

ANKARA

Mithatpaşa Cad. No:58/3 Tel : +90 (312) 425 14 50/54

Kızılay - Ankara

Fax : +90 (312) 419 73 56

BEYLİKDÜZÜ

Barış Mah. Akdeniz Cad. Tel : +90 (212) 853 23 05

No:2/11 Beylikdüzü - İst. Fax : +90 (212) 853 24 55

Kuban Hava Yolları ve Aeroflot Nord Türkiye Resmi Temsilcisi